

Uvodnik

Andrej Bratuž

Naš sedanji narodno politični trenutek

Dogodki, obletnice in druge priložnosti nas večkrat silijo, da ponovno razmislimo o nas samih, o naših težavah in o morebitnih uspehih. V tem jesenskem času, ko so se obnovile številne in raznovrstne kulturne dejavnosti in ko se eden za drugim oglašajo stari in novi problemi in nerešena vprašanja v zvezi z našo manjšino, ne moremo mimo nekaterih ugotovitev in predlogov.

10. novembra se spominjamo 30-letnice Osimskih sporazumov, ki so leta 1975 dokončno določili mejo med takratno Jugoslavijo in Italijo. Kljub pozitivnim točkam, ki jih vsebujejo sporazumi, moramo ugotoviti, da je v njih naša manjšina omenjena samo v preambuli, o kakšni skupni zaščiti v njih ni govora. V preambuli je rečeno, da ostane raven zaščite ista, kot jo predvideva Londonski memorandum, ki pa je veljal samo za Slovence na Tržaškem.

Naša manjšina je leta 2001 sicer prišla do zaščitnega zakona, toda ta je v glavnem še vedno mrtva točka, položaj manjšine pa je še vedno tak, kot je bil. Med določili Osimskih sporazumov je za nas prav gotovo negativen predlog za industrijsko cono na Krasu, ker bi nas prizadel z novimi razlastitvami.

Zadnje čase se je veliko pisalo in govorilo o zakonu Republike Slovenije za Slovence, ki živijo izven njenih meja. Poleg številnih pozitivnih aspektov ima tudi pomanjkljivosti in ne izpolnjuje vseh naših pričakovanj. Ne glede na zakon si od matične domovine želimo več pozornosti. Že dolgo npr. pogrešamo na slovenski nacionalni televiziji redne oddaje, kot jih ima npr. za slovensko manjšino v Avstriji in ki bi širšo slovensko javnost v domovini seznanjale z našo stvarnostjo, zlasti z našimi kulturnimi dejavnostmi. Priznati je treba, da smo v tem pogledu večkrat zgroženi nad nevednostjo in indiferentnostjo marsikaterega našega rojaka.

Problematično ostaja vprašanje naših nekdanjih kulturnih hramov, ki so nam bili v zloglasnem obdobju primorske zgodovine nasilno odvzeti: Narodnega doma v Trstu in Trgovskega doma v Gorici. V zvezi z njima se navadno oglasimo tedaj, ko se kaj premakne. Tako smo o gorškem Trgovskem domu pred dnevi brali, da ni več v slepi ulici in da naj bi pritične prostore namenili informativnemu centru, podobno kakor se je pred časom zgodilo v tržaškem domu. Žal se zdi to pesek v oči, predvsem pa bi šlo v tem primeru za mrvico, ki jo vržeš revežu. Gorški Slovenci bi stavbo, ki jim po vsej pravici pritiče, izkoristili za realne potrebe, npr. za knjižnico, glasbeno šolo in še kaj. Po našem mnenju bi bila v tem trenutku upravljena odločna skupna akcija, ki naj bi ponovno opozorila na ta nerešeni problem. Že večkrat smo pokazali, da znamo v kriznih situacijah najti skupni jezik in politično voljo za doseglo z zakonom zajamčenih pravic.

Naša zagnanost v kulturnih dejavnostih, ki so polno zaživele na vseh področjih, od glasbenih in gledaliških do razstavnih in založniških, je zgovoren dokaz naše vitalnosti in trdne volje, da v nobenem primeru ne popustimo in da v naših prizadevanjih vztrajamo.

Pogovor

Jelka Cvelbar o razvejanem delovanju Sklada Mitja Čuk, Bambičevi galeriji in kulturni sožitja

3

Razstava

Marko Faganel se v likovni galeriji Ars v Gorici zrelo predstavlja s tremi slikarskimi nizi

9

Zahvalna nedelja

Pri nas se ponekod še ohranjajo stari običaji

Foto DP

10. november 1975

Ob 30-letnici Osimskega sporazuma

Poleg drugih jubilejnih dogodkov letos, in sicer prav v teh dneh, poteka trideset let od podpisa znanega Osimskega sporazuma, ki je z malenkostnimi popravki dokončno potrdil najjužnejši del državne meje med Italijo in Jugoslavijo, in sicer od Peska do Lazareta ob morju. Omenjeni sporazum se imenuje po manjšem mestu ob srednji jadranski obali v bližini Ancone, Osimu, kjer sta ga 10. novembra 1975 podpisala zunanja ministra Mariano Rumor in Miloš Minić. Ta nekoliko odročni kraj je izbrala italijanska diplomacija zato, ker tega dogodka ni želela povezovati z Rimom, da ne bi vzbujal prevelike pozornosti v domači javnosti, posebno občutljivi za tako imenovano "vzhodno mejo".

Sklenitev Osimskega sporazuma je logičen političen zaključek razgibanega poveljnega obdobja, ki je močno zaznamovalo obe strani. Začelo se je s Pariško mirovno pogodbo leta 1947, ki je v glavnih obrisih potegnila novo razmejitev od tromeje na Peči nad Trbižem do Gorice ter čez Kras in Istro do reke Mirne. Za najbolj sporno področje je bila predvidena ustanovitev vmesne državnice Svobodnega tržaškega ozemlja pod varstvom OZN. Z gornjo rešitvijo pa nista bili zadovoljni ne Italija ne Jugoslavija, ostalo je opravila še "hladna vojna" med obema blokoma. Tako je dozorela odločitev za razdelitev STO-ja oziroma za njegovo dejansko odpravo. Oktobra leta 1954 je tako prišlo do sklenitve Londonske

spomenice o soglasju, ki je upravo cone A s Trstom dodelila Italiji, cono B s Kopro in Bujami pa Jugoslaviji, in sicer z manjšim popravkom meje v Miljskih hribih v korist Jugoslavije. S tem je na omenjenih območjih prenehala veljati angloameriška oz. jugoslovanska vojaška uprava, uvedena ob koncu druge svetovne vojne. Spodpisnici Spomenice ZDA in Velika Britanija sta ob tej priložnosti uradno izjavili, da je zanju nova razmejitev dokončna in da odslej ne bosta podpirali težnje po njeni spremembi.

Italijanska diplomacija je zaradi notranjih političnih pritiskov zlasti s strani desnice še naprej izjavljala, da gre začasno razmejitev (demarkacijsko črto) in ne za pravo državno mejo. V tem pogledu je prihajalo do občasnih diplomatskih prask. Dejstvo je, da italijanski parlament ni nikdar z zakonom ratificiral omenjenega Londonskega sporazuma, ampak ga samo vzel na znanje. S takšnim zadržanjem je Italija "za vsak primer" puščala odprto vprašanje. Toda razvoj mednarodnih odnosov je težil k umirjanju in ustalitvi razmer v svetu in v Evropi še posebej. Države zahodne Evrope so se vedno bolj povezovale zlasti na gospodarskem po-

dročju in vzpostavljale zahtevnejše in tenejše oblike sodelovanja. Tradicionalni nasprotnici Francija in Nemčija sta tako premostili sporna vprašanja iz preteklosti. O kakem spreminjanju poveljnih mej ni bilo več govora.

V krogih ZDA in Atlantskega zavezništva, NATO, ki so ves čas budno spremljali mednarodne razmere, so razmišljali o tem, kakšne posledice bi utegnili imeti odmanjkanje jugoslovanskega predsednika Tita za razmere na Balkanu. Zato jih je zaskrbljalo ne preveč jasno stališče Italije glede dokončnosti njene meje z Jugoslavijo na področju Istre, kot smo videli. Nobena skrivnost ni več, da je ameriška diplomacija pritiskala na Rim, da dokončno razčisti to vprašanje, da ne bi morebiti kdo (sovjetski blok) izkoristil tak nejasen položaj za ustvarjanje novih žarišč napetosti. Željo po dokončni ureditvi meje z Italijo je večkrat izrazil tudi sam predsednik Tito, nazadnje med uradnim obiskom v Rimu leta 1971. Vsekakor so neposredna pogajanja z Italijo trajala več let v največji tajnosti in se končno zaključila s podpisom Osimskega sporazuma jeseni 1975. Ta sporazum, kot uvodoma rečeno, določa dokončnost meje med Italijo in Jugoslavijo, kakor se je oblikovala na osnovi Londonske spomenice o soglasju iz leta 1954.

/ stran 15
Alojz Tul

glasbena matica

ABONMAJSKA KONCERTNA SEZONA 2005/2006

glasbeni spleti
trst - gorica - špeter

PRIMERNE ŠTEVILKE
ZA SKUPNO RAST
51 podružnic na teritoriju

Banca di Cividale
BANCAGRICOLA KMECKA BANKA

www.civildale.it

Spomini smrti in preživetja

V Veliki Britaniji izšla knjiga o domobrancih

Pri britanski založbi I.B. Tauris je pred kratkim izšla knjiga z naslovom Slovenija 1945: Spomini smrti in preživetja (Slovenian 1945: Memories of Death and Survival), ki opisuje

poboje domobrancev po drugi svetovni vojni. Avtorja John Corsellis in Marcus Ferrar tako v knjigi opisujeta zgodbo 12.000 domobrancev, ki so jih britanski vojaki maja 1945 iz Avstrije poslali nazaj v Slovenijo, kjer so jih ubili partizani. Avtorja pa opisujeta tudi usodo 6000 domobrancev, ki so se razselili po svetu, je za STA povedal Ferrar. Kot je še sporočil, v knjigi preživeli prvič povedo svoje zgodbe o preživetju v begunskih taboriščih in o svoji iz-

selitvi v Veliko Britanijo, Argentino, Združene države Amerike in Kanado. V teh državah pa so si po navedbah Ferrara s samopomočjo in z močno kulturno identiteto ustvarili uspešno novo življenje. Med bolj znanimi Slovenci sta avtorja opisala tudi zgodbe finančnega ministra in predsednika NSI Andreja Bajuka, nekdanjega ljubljanskega nadškofa in metropolita Franca Rodeta, ki je sedaj prefekt vatikanske kongregacije za ustanove posvečenega življenja in družbe apostolskega življenja, ter kardinala in torontskega nadškofa msgr. Alojzija Ambrožiča. Kot je za STA še povedal Ferrar, sta avtorja sicer želela v knjigo vključiti tudi zgodbo očeta slovenskega premiera Janeza Janše, vendar sta zanj izvedela prepozno. Po navedbah Ferrara naj bi Janša avtorjema poslal tudi sporočilo podpore. Corsellis in Ferrar pa sta septembra pisala britanskemu premieru Tonyju Blairu in ga pozvala, naj Velika Britanija uradno prizna repatriacijo in nameni odškodnino za omenjeno dejanje. Pisala pa sta tudi britanskemu zunanjemu ministru Jacku Strawu, ki se je julija v Bosni in Hercegovini opravičil, ker zahodne države niso preprečile pokola v Srebrenici leta 1995. John Corsellis je bil član Friends Ambulance Unit (FAU), ko so slo-

venski katoliški begunci maja 1945 prispeli v Avstrijo. Bil je priča britanski repatriaciji 12.000 domobranskih vojakov v Slovenijo, kjer so jih nato ubili partizani, je v sporočilu zapisal Ferrar. Corsellis je bil sicer med tistimi predstavniki britanskega Rdečega križa in FAU delavcev, katerih protest je vplival na konec vračanja beguncev nazaj v Slovenijo. Corsellis se je nato pridružil novoustanovljenemu uradu Združenih narodov in skrbel za 6000 preživelih civilistov v begunskih kampih v Avstriji. Marcus Ferrar je nekdanji dopisnik agencije Reuter, ki je pokrival dogajanje v vzhodni Evropi v času

vrhunca hladne vojne. Bil je edini zahodni dopisnik iz vzhodnega Berlina v začetku sedemdesetih. Ferrar, ki je sicer poročen s Slovenko, je poročal tudi iz Čehoslovaške v času sovjetske invazije. Po upokojitvi dela kot pisatelj in svetovalec za komunikacije.

nijem korektni, a precej hladni, kar gotovo ni posledica le njihovih povsem različnih značajev in miselnih svetov. Nekateri izvedenci so še vedno prepričani, da bo predsednik republike novi volilni zakon vrnil parlamentu z zahtevo, naj ga znova prouči in tudi izglasuje. Predsednikova pravna služba naj bi namreč ugotovila, da nekateri členi novega volilnega zakona niso v skladu z republiško ustavo. Enake pomisleke pa naj bi imela tudi o ustavnih reformi, kot si jo zamišlja vladajoči Dom svoboščin. Predsednik vlade je pred dnevi govoril tudi o 68.

pokojinskih letih, kar pomeni, da delavec ne bi bil upokojen pri 65 letih, temveč tri leta kasneje. Pri tem pa Berlusconi ni našel razumevanja ne pri svojem ministru za zunanje zadeve ne pri ministru za delo, še manj pa pri sindikatih. V Bologni se medtem nadaljuje gonja zoper župana Cofferattija, ki je verjetno dosegla višek, ko so mu "neznanci" po pošti dostavili nič manj kot "pekleni stroj". Za srečo se je njegovi tajnici pošiljalka zadržala sumljiva in je takoj poklical izvedence, ki so nevarno orodje onesposobili. Župan Cofferatti je marsikomu trn v peti, ker odločno zahteva spoštovanje zakonitosti, kar ne gre v račun predvsem raznim "salonskim proletarcem". Slednji za župana, ki je bil dolga leta na čelu mogočnega sindikata CGIL, zdaj kot v starih leninističnih časih imajo za izdajalca!

Drago Legiša

Na hude izbruhe nasilja v predmestjih Pariza se je odzval celo Chirac

Zaradi nasilnih izgrediv Pariz in Francija na kolenih

Prejšnji teden je v predmestju Pariza izbruhnil izreden val nasilja, ki ga oblasti s predsednikom Chiracom, premierom De Villepinom in notranjim ministrom Sarkozyjem na čelu do trenutka nastajanja zapisa, po 11 nočeh nemirov, še niso utegnile umiriti. Kaplja čez rob sje bila smrt dveh mladeničev, ki sta umrla 27. oktobra na begu pred policijo. Populični izgredi so najprej izbruhnili v pariškem predmestju Saint-Denis ter se nato razširili v številna druga mesta. Izgredniki

so požgali več tisoč avtomobilov. Na ulicah je bilo ranjenih kar nekaj policistov in demonstrantov. Beležijo se tudi smrtni žrtve. Za ureditev kočljivega položaja se je v nedeljo zvečer zavzel sam francoski predsednik Chirac, ki je sklical izredno zasedanje sveta za nacionalno varnost ter podčrtal dejstvo, da "Ponovna vzpostavitev varnosti in javnega reda je glavna prednostna naloga." Dodal je še, da mora imeti "zakon zadnjo besedo" in da bodo izgredniki obsojeni, areti-

rani in kaznovani. Evropski tisk se je o pariških nemirih v prejšnjih dneh na široko razpisal. Angleški Independent ugotavlja, da gre vzroke za nasilje iskati v globokih socialnih prepričanih, rak rani francoske družbe. Bolj oster je pri ocenjevanju stanja bil francoski Le Figaro, ki pravi da plačuje Francija danes davek na svojo oholost iz preteklosti. Francoski model integracije se je po pisanju dnevnika z dramatičnimi izgredi v trenutku razblinil kot milni mehurček.

povzeto po STA

Brez komentarja

Foto DP

Pravzaprav je komentar še kako potreben. Na fotografiji je napis, ki te dni visi na Korzu Italia v Gorici in samo v italijanskem jeziku vabi briškega vina in drugih dobrot željnih Goričanov v grad v Vipolže. Seveda smo veseli, da podjetni Briči iz Slovenije vabijo na svoje prireditve, še veliko bolj pa bi bili veseli, če bi bil napis dvojezičen, kar bi se za današnjo Gorico več kot samo spodobilo.

Povejmo na glas

Velik korak v smeri sprave

Prav gotovo je bilo dejanje goriškega in novogoriškega župana na dan 1. novembra izjemno pomembno in razveseljivo. Premalo je reči razveseljivo ob dejstvu, da sta se Vittorio Brancati in Mirko Brulc poklonila spomenu umrlih bodecih v goriškem lapidariju v misli na povojne deportirance s strani jugoslovanske vojske bodecih v spominskem parku v misli na padle borce devetega korpusa na Trnovem. Dejanja te vrste so neko posebno olajšanje, ob katerem se zavemo prejšnje obremenitve, ki smo jo nosili kot nevidno, vendar občutno težo. Nerazčiščene zadeve preteklosti, kadar gre za mrtve s katere koli strani, za padle, za žrtve, so vselej teža, ki je navzoča leta in leta, dokler se ne preobrazi v svoje očiščenje, bolj rečeno v razumevanje drugega, v razumevanje nekdanjega nasprotnika in njegovega počutja zaradi enako težke izgube. In dokler se tovrstno očiščenje ne zgodi, tragični dogodki preteklosti obtežujejo sedanje odnose, ločujejo ljudi dandanes, to ločevanje vzdržujejo in lahko celo poglobljajo medsebojne razdalje ter v vsakem trenutku omogočajo nove in nove nesporazume.

Res, še en velik korak med tolikimi koraki, ki so se v zadnjih letih že zgodili v našem širšem goriškem prostoru, ki je upravičeno postal vzgled, kako je možno in tudi nujno ustvarjati novo Evropo povsod, kjer je to le mogoče. Še en velik korak v smeri sprave, v smeri sprave zato, ker do nje lahko pridemo le s takšnimi in podobnimi velikimi koraki. Sprava namreč nikakor ni čarobni obrazec, s katerim bi se v

enem samem hipu rešili vsakršnih zamer, vsakršne prizadetosti, za katero so krivi drugi, ni obrazec, s katerim bi se rešili vsakršne želje po terjanju plačila od teh drugih, se rešili trpljenja zaradi izgube svojih bližnjih, kot da drugi svojih bližnjih niso izgubili. Ne more biti nobenega dvoma: sprava je cilj, do katerega pridemo le mukoma. V kolikor temu ne bi bilo tako, bi se razumevanje nekoč sprtih strani zgodilo takoj po prenehanju vojaških sovražnosti, se pravi pred več kot pol stoletja. Ne smemo torej pozabiti, da so se dogodki, ki se dandanes spravno razrešujejo tudi v tem našem obmejnem prostoru, zgodili pred več kot pol stoletja. Več kot pol stoletja je kljub urejanju in izboljševanju odnosov v vseh nas vendar še živela prizadetost, je v nas vseh vendar še živela zamera in smo se s pieteto spominjali le vsak svojih umrlih. Resnična sprava je zatorej izjemno težka preizkušnja in dobro je, da to vemo. Dobro je, da vemo, kaj je razkol povzročilo in ga nemara še povzroča, dobro je, da vemo, da je to vojna, vedno in vselej uničevalni izbruh nasilja, za katero je žal značilno predvsem ogromno število mrtvih in padlih. Dobro je, da se zavedamo, kako je pri vojni najstrašnejše to, da s svojimi posledicami traja še leta in desetletja, in to ne samo pa pri nas, ampak povsod in v vseh primerih bolj razdiralno kot najbolj razdiralne naravne katastrofe. Nauk sprave? Med vsemi stvarmi najstrašnejša je vojna.

Janez Povše

Italijanska notranja politika

Odnosi med Kvirinalom in vlado

Ministrski predsednik Berlusconi odločno zanika, da bi med vlado in Kvirinalom obstajala globoka nesoglasja, kot lahko beremo v dnevnem tisku. Kvirinal je namreč rezidenca italijanskih državnih poglavarjev; sedanji je Carlo Azeglio Ciampi, ekonomist in bivši guverner Banke Italije. Predsednik vlade je po zadnjem srečanju z državnim poglavarjem potrdil, da bo tudi senatna zbornica odobrila novi proporcni volilni zakon, ki ga je že bila izglasovala poslanska zbornica, pri čemer je seveda prišla krepko do izraza gola logika glasovalnega stroja. Dom svoboščin - je dejal Berlusconi - utegne v naslednjih dneh sprejeti amandma ali dopolnilni predlog zavezniške UDC o krajšem roku zastaranja kaznivih dejanj - gre za t.i. zakon reši Previtija! - kar pa bi imelo za posledico, da ta kočljiva zadeva, ki je samemu Berlusconiju tako pri srcu, ne bi bila urejena v tej zakonodajni dobi ali legislaturi.

S Kvirinala seveda tudi tokrat ni bilo in še ni nobenega uradnega poročila o poteku zadnjega pogovora med Ciampijem in Berlusconiem, vendar je široka italijanska javnost gotovo opazila, da je državni poglavar ob

letošnjem dnevu oboroženih sil - ta poteka 4. novembra - v svojih uradnih govorih zelo poudarjal, kako morajo Italijani čuvati enotnost svoje države, saj gre za neprecenljivo vrednoto, prav tako pa morajo spoštovati določila republiške ustave, ki je temeljna listina demokratične Italije. Je s tem državni po-

glavar posredno spomnil, kako sedanja parlamentarna večina hoče za vsako ceno in prav tako z golo logiko glasovanega stroja spremeniti ustavo, ki so jo bile odobrile politične sile po zloumu fašizma? Poznavalci italijanskih notranjopolitičnih razmer potrjujejo, da so odnosi med Ciampijem in Berlusco-

Priseljevanje je globalizacija

Italija pričakuje podvojitve priseljencev v prihodnjih desetih letih, bi lahko zapisali pod vrsto tiskovnih agencijskih vesti, ki zasipajo uredništva te dni.

Število priseljencev se v Italiji bliskovito povečuje. Trenutno z dovoljenjem za bivanje živi v Italiji 2,8 milijona tujcev, kar je za dvesto tisoč ljudi več kot minulo leto. V desetih letih pa naj bi se to število podvojilo, je zapisano v nedavno objavljenem poročilu humanitarne organizacije Karitas (Caritas/Migrantes). Že naslov letnega poročila je dovolj zgovoren in mu ni potrebno dodajati ničesar: Priseljevanje je globalizacija.

V Italiji je že 5 odstotkov prebivalstva iz tujine, od tega je skoraj 48 odstotkov žensk. Samo v zadnjem letu je število priseljencev naraslo za 200.000. Italija pa je postala poleg Nemčije in Francije dežela z največjim deležem tujcev. V velikih mestih, kot sta Rim in Milan, priseljenki predstavljajo okoli 10 odstotkov prebivalstva, kar je sicer običajno tudi v drugih velikih evropskih mestih.

Otroci priseljencev, ki jih je okoli pol milijona, predstavljajo desetino vseh otrok, rojenih v Italiji. Od vseh solarjev v Italiji je že štiri odstotke tujcev, v bližnjem Manzanu, recimo, jih je že petnajst odstotkov, ve se tudi, zakaj je tako. Priseljenska problematika zadeva predvsem območje severne Italije, kjer živi 59 odstotkov vseh priseljencev. V osrednji Italiji se ta številka zniža na 27 odstotkov, na jugu Italije pa na 14 odstotkov. 40 odstotkov vseh priseljencev, ki so prišli lansko leto v Italijo, izvira iz Romunije, 15 odstotkov jih prihaja iz Albanije, še deset odstotkov pa jih prihaja iz Maroka in Poljske.

Priseljenki predstavljajo devet odstotkov italijanske delovne sile, med tujci pa je stopnja nezaposlenosti osem odstotna, kar ustreza tudi italijanskemu državnemu povprečju. Skoraj polovica priseljencev je zaposlenih v storitvenem sektorju, 47,4 odstotka v industriji in le 5,9 odstotka v kmetijstvu. Pol milijona priseljenk dela v hišah približno 100.000 italijanskih družin, kjer opravljajo službo hišnih pomočnic, kuharic, snažilk.

Italijanska Karitas opozarja na nevarnost nezakonitega priseljevanja, ki smo mu najbolj priče na italijanskih otokih in na jugu Italije, pa čeprav Karitas dodaja, da prihaja s pomočjo čolnov in drugih bark nezakonito v Italijo samo deset odstotkov vseh priseljencev iz Afrike.

Organizacija Karitas je v svoje poročilo odločno zapisala, da je v letu 2004 okoli 500 nezakonitih priseljencev izgubilo življenje, ko so poskušali do Italije priti s čolni. V preteklem letu je sicer južno italijansko obalo doseglo 13.635 beguncev. Jasno je, da je ta številka veljavna samo za tiste begunce, ki so potem končali v begunskih središčih, saj se o drugih, ki jih policija ob vstopu v državo ni prijela, ne ve ničesar.

Poročilo pove tudi drugo zgodbo, in sicer to, da je med prišleki izjemno veliko izobraženih ljudi, med njimi je namreč kar 12,1 odstotkov ljudi, ki imajo univerzitetno izobrazbo, med Italijani pa jih je samo 7,5 odstotkov. Več kot je v povprečju Italijanov, je tudi priseljencev, ki imajo dokončano višjo srednjo šolo. Med priseljenkami je ta odstotek še višji, kar pomeni, da ni res, da so priseljenki slabo izobraženi.

Res pa je, da so zapostavljeni, da so na delovnem mestu diskriminirani na vseh področjih, da se jim godijo krivice vseh vrst, da delajo na črno in še dosti takih večinoma "dajev" je. In res je tudi, da so z njimi velike težave, in to predvsem tam, kjer gre za priseljenke iz muslimanskih držav.

Vsakemu napol izobraženemu človeku je danes lahko kristalno čisto jasno, da je lepa ideja o večkulturni družbi, v kateri bo vsaka etnična in verska skupnost ohranila svoje navade in svoje verske običaje, svoj jezik in svoje šege v zahodni, demokratični družbi, klavrnno propadla. O tem najbolj pričajo težave, ki jih imajo danes in tudi prav te dni v Franciji in na Nizozemskem z muslimanskimi priseljenki. Izvedenci jasno govorijo, da je za priseljenke treba poskrbeti tako, da jih dobesedno primoramo se naučiti jezika države, v kateri so, da se jih dobesedno prisihi k osvojitvi osnov demokratičnih vrednot, kot so ustava, zakoni, navade, predpisi itd., ki veljajo v zahodni demokratični družbi.

Vse ostalo se je izkazalo za zgrešeno, še posebno z muslimanskimi priseljenki, ker so zadnje čase prav z njimi največje težave. Razlogov je več, temeljni je seveda ta, da je islamska vera celostna, da vsebuje tudi politiko, družbeno ureditev in veroizpoved, česar na Zahodu že dolgo ni več, saj je Cerkev ločena od države, saj je razviti Zahod laično urejen, česar skrajni muslimani ne prenašajo.

V Italiji se politiki, vsaj ti, ki sedaj vodijo državo, obnašajo tako kot revni ljudje, ki so do pred nekaj leti vedno in samo v nebo gledali, kaj bo z njega dol padlo...

Vsaj tako jih lahko razumemo, ko gledamo njihove napore, da bi priseljenke dali za visoke zidove. Vsi pa vemo, da revež, ki nima kruha, ne boš dopovedal ničesar, dokler ne bo sam dobil kruha. Za kruh namreč gre.

Ostalo pride zraven, a v prvi vrsti je kruh.

paljki@noviglas.it

POGOVOR Jelka Cvelbar

Kultura sožitja ima razvejane razsežnosti

Sklad Mitja Čuk z Opčin je v našem zamejstvu pa tudi onkraj meje prepoznaven zaradi visoke strokovnosti, ki jo uresničuje na področju vzgoje in podpore otrok s posebnimi potrebami. Delovanje Sklada pa ne vodi zgolj v to smer, saj se ob njem razvijajo številne druge dejavnosti, od publicističnih do umetnostnih. Ravno umetnost oz. Bambičeva galerija, to je razstavna dvorana Sklada Mitja Čuk, je bila iztočnica, prek katere smo razvili zanimiv pogovor z Jelko Cvelbar, eno od osrednjih duš openske ustanove.

Galerija, poimenovana po tržaškem umetniku Milku Bambiču, je v razmeroma kratkem času postala eno od ključnih stičišč zamejskega kulturnega življenja. Kako si pri Skladu Mitja Čuk razlagate tako velik uspeh?

Sklad se je (1979) rodil iz prepričanja, da je vsaka oseba izkušnja v pomoč sočloveku, če je pravilno usmerjena. Delovanje Sklada ni nekaj, kar služi le za dostop k financiranju te ali one dejavnosti, pač pa je odsev prepričanja ljudi, ki so ga ustanovili, ki ga podpirajo, upravljajo in za njegovo učinkovitost, rast in razvoj delajo dan za dnem z osebnim prizadevanjem in nenehnim trudom, da bi omogočili vsem otrokom in mladim članom naše narodne skupnosti, čim bolj polno in bogato življenje. Vsakomur skušamo ponuditi priložnost stika med elitno in solidarnostno kulturo. Specifična naravnost do (likovne) umetnosti tudi v upraviteljih Sklada ni nastala čez noč, gre za staro ljubezen, ki pa še ni izgorela in je zato še močna gonilna sila za uresničevanje tega, kar delamo na tem področju. Verjetno se v okolju Bambičeve galerije čuti prav ta naš pristni, iskreni in neobremenjeni ter življenjsko nujni pristop do umetnosti in do življenja nasploh.

Kaj pa vašem mnenju to, kar privablja v galerijo ob vsakem odprtju nove razstave tako množično število obiskovalcev?

Prav gotovo so ljudje opazili, da ne mlatimo prazne slame. Naša srečanja niso le papirnata dolžnost, so prepričana in doživeta. Razstavljalec pride v Bambičovo galerijo iz svoje iskrene želje, ne pa zaradi lepšega. Nič ni narejeno le za oči ter zgolj za zunanji izgled in propagando. Umetnik je dostojno predstavljen in prijateljsko toplo sprejet. Toplo, iskreno in prijateljsko vzdušje se vsakič preljuje tudi na obiskovalce ob odprtju. Ti imajo priložnost za podoživeto kulturno srečanje ob glasbi, literaturi in upodabljalno umetnosti ter za neformalno kramljanje in spoznavanje drugih ljudi na večernem druženju po prireditvi (pogostitev je seveda le zunanji okvir za priložnost poživljajočega pogovora o kulturi).

Kaj pa izbira umetnikov: kakšni so kriteriji, na podlagi katerih se odločate za tega ali onega ustvarjalca?

Meseci naenkrat skopnijo in nam ne uspe vedno uvrstiti v razstavno dejavnost prav vse, ki so za to zaprosili. Tako je vrsta čakajočih dolga...

Izbora je dokaj preprost. Razstavljalec ima načeloma na razpolago tri tedne. Priložnostne ali sezonske razstave so krajše. Dovolj pozornosti mora biti odmerjena uveljavljenim umetnikom slovenske narodnosti, predvsem iz t.i. našega prostora (ne glede na pokrajinsko pripadnost), sodelovanju z matično domovino, prijateljskim vezem z umetniki večinskega naroda, pa našim mladim ustvarjalcem ter marljivim slikarjem, ki doslej še ni-

so imeli dovolj priložnosti za razstave... Izbira ni vedno lahka, doslej pa smo se še kar dobro odrezali.

Ali bi nam lahko predstavili doseganje umetnike, ki so bili prisotni s svojimi deli v vaših odprtih prostorih?

Naši prostori so sicer res openski, dejansko pa je prostor delovanja zelo širok in sega preko meja. Sodelujoče umetnike lahko sicer naštejemo, hkrati pa povabim vse, naj se povežejo na spletni strani Sklada (www.skladmc.org), kjer si bodo lahko potešili marsikatero radovednost.

Poldrugo leto delovanja galerije se

bičeve galerije. Katere druge umetnike boste še povabili v vaše prostore?

Razstava Znamenja časa pomenljivo prikazuje opus priznanega tržaškega umetnika Klavdija Palčiča, kakor je na odprtju poudarila Jasna Merku'. Tudi o tej razstavi so vse podrobnosti na spletnih straneh Sklada. Novo srečanje bo v soboto, 12. novembra, ob 20. uri: olja prezgodaj umrlega slikarja Stojana Zafreda iz Divače "Zapustil je sled..." s prikazom Zafredovih portretov, nastalih skozi fotografski objektiv njegove žene Jožice. Razstavno leto bo v decembru skle-

Foto IG

je začelo s skupinsko razstavo treh članov Društva paraplegikov Istre in Krasa: Vojka Gašperuta - Gašperja, Jožeta Tomažiča in Benjamina Žnidaršiča - Bena. Pri slikanju uporabljajo usta namesto rok. Za njimi so razstavljali: Claudio Clari - predstavnik naivne umetnosti, mladi nadarjeni arhitekt in slikar David Faganel s svojo navdušujočo impresionistično noto, domači ustvarjalec Ivan Gnjezda, ki uporablja tehniko mikografije, Luisa Rustja s privlačnimi krajinskimi olji, ustvarjalno in tehnično presenetljivo sveži Edi Žerjal, slikar značilnih kraških motivov Vincenzo Cechet, urbanistka, upodabljalna umetnica, ilustratorka in literarna ustvarjalca - Jeseničanka Emi Vega, ki je sedaj živi v Divači, ter mlada tržaška likovnica Tatjana Tavčar, s posebno tehniko "aerografom".

Gostili smo še fotografsko razstavo o kraškem pustu ter Kras, kdo bo tebe ljubil fotografov Jožice Zafred in Borisa Poropata. Antološka razstava Milka Bambiča - predvsem karikaturne in ilustracij ter portretov vsakdanjnikov - v aprilu, ko smo galerijo ob stoletnici umetnikovega rojstva slovesno poimenovali po njem, je pomenila osrednji dogodek letošnje razstavne dejavnosti. Ne smemo pa pozabiti še na sodelovanja mnogih glasbenikov, med njimi naj opozorim na Marka Ferija, Aleksandra Ipavca in na glasbeno družino Batista ter na pesnika Aleksija Pregarca... O vseh ostalih pa več na spletu.

Koliko razstav načrtujete ob začetku vsake sezone?

Načrtovali smo po eno razstavo mesečno. Zdi se pa, da bo letos razstav več, saj so nekatere zamišljene kot krajše-tedenske in priložnostne razstave.

Palčičeva razstava z naslovom Znamenja časa je odprla letošnjo razstavno sezono Bam-

nila uveljavljena likovna umetnica in prodorna ilustratorka Magda Tavčar. Po novem letu bodo razstave prav tako raznolike kot doslej, kdo in kdaj bo razstavljala, bomo razkrili kdaj drugič.

Kaj pomeni umetnost nasploh za ustanovo, kot je Sklad Mitja Čuk?

Umetnost je izraz človekove ustvarjalnosti. Kadar je to hkrati iskrena lepega, kadar je podajanje nekega sporočila in ne le hoteno ponujanje osupljivosti in iskanje šokiranja ljudi, potem spada - ne glede na izbrano tehniko - v domet širšega kroga, ne le izbrancev. Umetnost (upodabljalna, literarna, glasbena pa še katera druga) naj bi se uresničila šele takrat, ko pride do gledalca, bralca, poslušalca... Brez njega, kakor da je ni. Torej za umetnost so potrebni na eni strani ustvarjalci (bolj ali manj vrhunski), na drugi "sprejemnik" (bolj ali manj dovzeten).

Tako vašega vprašanja ne razumem povsem, ker ne vem, kaj natančno mislite z besedami "za ustanovo, kot je Sklad Mitja Čuk". Mnogi namreč mislijo, da spada soočanje z realnostjo oseb, ki so kakorkoli drugačne, izključno v socialo. Tega Sklad Mitja Čuk ni nikoli sprejel in uveljavljal kot svoje delovanje in se je vedno trudil za to, da bi bilo čim manj ovir pri omogočanju skupnega druženja takih in drugačnih ljudi. Tako delovanje spada v kulturo, v kulturo sožitja. Ni dovolj dati žejnim piti, lačnim jesti, boste obuti in nage obleči, pač pa jih moramo predvsem iskreno sprejeti medse. To ni vedno lahko, ker smo ljudje obremenjeni s številnimi predsodki. Kultura, umetnost, kreativnost so lahko ključ do soljudi.

Menda je umetnost, ali bolje kreativnost v najširšem pomenu besede, pomembno področje, na katerem razvijati terapevtske

dejavnosti otrok s posebnimi potrebami, za kar je Sklad nadvse razpoznaven. Kako se pri Skladu Mitja Čuk razvija tak način terapije? Ali lahko ta pristop sploh imenujemo terapijo?

Terapija je skupek metod, s katerimi pozdravimo telo ali omilimo fizične težave. Za duha poznamo psihoterapijo. Ko človek vidi ob sebi drugačnega človeka, se mu zdi, da ga mora na vsak način pregneti v sebi čim bolj podobnega: tlačiti ga v svoje življenjske ritme, v svoje družbene okvire. Mar je vse to prav?

Tistega "drugačnega" sprejmimo za takega, kakršen je, ter uporabljamo terapije za to, da mu naredimo življenje čim bolj kakovostno ter mu lajšamo sprotne krize in težave. Kreativnost je razsežnost, ki podira meje ter krepi duha in omogoča preživetje v stresnih okoliščinah ter oddih od vsakdanjih težav. Ustvarjanje daje zadoščenje. Bodisi ko ustvarjamo osebno (ker je to tuja) ali ko umetnost "použivamo" kot sprejemnik. Prav tako učinkuje tudi na "drugačne" vsaka ustvarjalnost terapevtsko, kadar jim pomagamo najti ustrezen življenjski ritem in pomiritev, sicer pa je lahko način njihovega izražanja.

Ena od ustvarjalnih dejavnosti v našem vzgojnozaposlitvenem središču je npr. izdelovanje voščilnic za božične praznike. Gojenci jih s pomočjo vzgojiteljev pripravljajo v likovni delavnici. Tudi letos to počnejo. Za to, da jih bodo dali ljudem. Podobno se vsako leto ukvarjajo z umetniškim tkanjem, ki ga vodi Magda Tavčar, ali krepijo svojo ustvarjalnost z likovno pedagoginjo Jasno Merku', vse seveda z metodo, ki jim je prilagojena, vendar v bistvu nič drugačna kakor za druge učence.

Sklad Mitja Čuk kar vrsto let izdaja revijo Škrat. Zanimalo bi nas, kako je prišlo do izbire tako hudomušnega naslova.

Bi nam lahko ob enem nakazali uredniško linijo, kateri revija sledi?

Na otroka gledamo kot na hudomušno bitje, na nepredvidljivo škrate. Kljub temu naslovu, ki je nastal leta 1991, pa je revija namenjena predvsem vsem vzgojiteljem (od staršev do učiteljev in profesorjev) in nosi podnaslov Revija za vzgojo in izobraževanje. Bere jo tudi vse več ljudi, ki nimajo ali nimajo več neposrednega stika z otroki. Prav tako veliko ljudi bere tedensko vzgojno rubriko našega Sklada, ki jo objavlja Primorski dnevnik od leta 1984.

Uredniška usmerjenost je dokaj preprosta: ponuditi čim več strokovno preverjenega znanja z najrazličnejših vzgojnih in izobraževalnih področij na jezikovno neoporečen, a sprejemljiv in "prebavljiv" način. Dopolnjevati znanje vzgojiteljev, ohranjati zanimanje za raznolikost pristopov, kot sad sodelovanja najrazličnejših strokovnih piscev iz naših krajev, iz Slovenije, kakor tudi iz tujine. Ne glede na to, v katerem jeziku prejmemo prispevek, objavljamo članke izključno v slovensčini. Materni jezik gojimo zelo skrbno s pomočjo stalne sodelavke gospe Diomire Fabjan Bajc, občasne pomoči jezikoslovca Janeza Gradšnika, zlasti pa s pomočjo požrtvovalne lektorice prof. Zore Tavčar. Ona skrbi tudi za to, da naši bralci spoznavajo književnost rojakov na tujem in tujih ustvarjalcev. Na spletu pa je že pripravljen interaktivni forum o vzgojnih, jezikovnih in drugih vprašanjih v zvezi z izobrazbo. Letos smo ob standardno zasnovanih številkah Škrata objavili tudi dve "monografski", posvečeni dveh pomembnim dogodkom: št. 5 stoletnici rojstva Milka Bambiča, št. 6 pa Specialni olimpiadi Slovenije, katere 12. regijske igre je letos za 280 posebnih atletov organiziral naš Sklad v tržaški in goriški pokrajini in uresničil prireditev, ki je segla preko meja in ovir.

/stran 14
Igor Gregori

Razmišljanje katehistinje

Nekaj misli ob posvetu katehetov goriške nadškofije

V soboto, 15. oktobra 2005, so se na strokovnem posvetu v avditoriju Fogar v Gorici zbrali kateheti. Prišlo je nad 150 katehetov, duhovnikov in veroučiteljev najrazličnejših župnij naše nadškofije, da bi skupno razmišljali o načinu posredovanja prvega oznanila otrokom, najstnikom in njihovim staršem. V uvodnem delu dolgega popoldneva so prisotni lahko prisluhnili predavanju biblista Santi Grassa. Pomagal jim je prisluhniti vselemu oznanilu (kerigmi), kot so ga v Novi zavezi izrazili evangelisti, sveti Pavel in Luka v Apostolskih delih. Zaustavil se je pri pastoralni držbi prvih apostolov, ki so prvo oznanilo znali približati človeku takratnega časa tako Hebrejcu kot Grku in ne nazadnje tudi Rimljanu. Drža, ki jo današnja Cerkev žal vedno ne zmore.

Stalni diakon Renato Zof iz videmske nadškofije je predstavil izkušnjo manjše furlanske župnije, v kateri deluje kot župnijski upravitelj. S pripovedjo iz vsakdanjega življenja zadnjih let, od kar deluje na župniji, je konkretno predložil, kako vsako apostolsko delovanje, vsako oznanjevanje izhaja iz pozornega

poslušanja sogovornika in posledično iz njegovega sprejemanja. Versko življenje skupnosti, v kateri deluje, se pogloblja in raste vzporedno z gradnjo in poglobljanjem medčloveških odnosov. Ravnatelj Katehetskega urada goriške nadškofije Sinuhe Marotta pa je prikazal glavne pastoralne smernice italijanske škofovske konference. Italijanski škofje v svojih dokumentih priporočajo pri oznanjevanju pozorno poslušanje teh, ki so nam zaupani ali ki enostavno iščejo nek odgovor na osnovna človekova vprašanja, vsebina oznanjevanja je veselo sporočilo, da je umrl Kristus vstal in živi. Slednjič, pa pravijo škofje, je poglobljene pomena tudi osebno spremljanje v veri vseh ljudi od otrok, ki se pripravljajo na prejem zakramentov, zaročencev, staršev, ki prosijo za zakrament svetega krsta, do odraslih in starejših, ki ne spadajo v nobeno izmed prej naštetih kategorij, a so ravno tako potrebni nenehne tudi osebnega oznanila. Uvodna predavanja so bila za prisotne odlična iztočnica za nadaljnje delo po skupinah. Slušatelji so se porazdelili v pet skupin, od katerih je vsaka po svoje poglobli-

la obravnavane tematike: kakšno teološko pedagoško pripravo potrebujejo današnji kateheti, da so lahko kos izzivom današnjega časa in zadostijo smernicam, ki jih predstavljajo škofje: kako lahko veselo oznanilo predstavimo otrokom in najstnikom, ki se pripravljajo na prejem zakramentov, kako v proces verske vzgoje vključiti tudi starše in mogoče s pomočjo otrok marsikoga ponovno povezati s Cerkvijo. Je možno sodelovanje med veroučitelji in kateheti? Če da, kakšno in v kate-

ri obliki? To so bila temeljna vprašanja, na katera so člani posameznih skupin skušali dati odgovor. Med zaključno predstavitevijo zaključkov posameznih skupin je jasno izstopala želja po nadaljnjih podobnih srečanjih. Po delavnicah, v katerih bi kateheti skupno delali in iskali novih strategij, jih eksperimentirali in tako dali novega zagona župnijskih katehezi. Ta je in obstaja, a marsikdaj posebno v manjših župnijskih stvarnostih nima energije, da bi samostojno poskušala novih oprijemov.

Sklepe posveta bi lahko torej povzeli z lepim slovenskim pregovorom "V slogi je moč!" Škoda le, da ga tisti dan v Gorici ni imel kdo izreči. Mogoče se motim in trdno upam, da je tako, a ne vem, ali bi med tistimi 150 kateheti, duhovniki in veroučitelji poleg podpisane lahko prešela toliko Slovencev, kot je prstov na eni roki. Nas je res tako malo? Katehetski urad je poskrbel tudi za slovenske plakate in zgibanke, a tudi to ni pomagalo. V peti komisiji so o sodelovanju med šolo in župnijo izmenjali svoja mnenja veroučitelji in kateheti. Slovenska prisotnost s strani veroučiteljev je bila povsem odsotna. Na šoli vedno bolj ugotavljamo, kako učbeniki, ki izhajajo v Sloveniji, niso primerni našim razmeram. Upam si trditi, da tudi katekizmi, ki jih uporabljamo na župnijah, niso vedno najbližji našim otrokom in potrebam katehetov. Veroučitelji že nekaj let nimajo veroučnih knjig. Prevedena knjiga še vedno čaka na tisk pri Deželnem šolskem uradu s slovenskim učnim jezikom v Italiji. Dana nam je bila možnost, da se srečamo, izmenjamo mnenja, iščemo novih izzivov, oprijemov, a je nismo izkoristili.

Duhovniki in učitelji, ki so po dolgoletnem fašističnem režimu ponovno postavljali na noge slovensko šolstvo in versko življenje naše zamejske slovenske skupnosti na kulturnem in verskem področju, so se tega zelo dobro zavedali. Niso čakali, da jim drugi rešijo probleme, da jim drugi napišejo učbenike in katekizme, združili so moči in jih napisali sami. Seveda to je stalo kar nekaj truda in neprestanih noči, a to jih ni težilo. Delali so v zavesti, da delajo v dobro svojega naroda, saj jim je bil pri tem svetel zgled škof Anton Martin Slomšek. So ti časi prav res prešli? Katehetski urad načrtno uresničiti izzive, ki so izšli iz posveta. Ustanoviti delavnice za posamezne starostne skupine in konkretno pričeti razmišljati o novih pristopih do kateheze in oznanjevanja. Od nas je odvisno, če smo pripravljeni sprejeti izziv in mogoče po izmenjavi izkušenj z italijanskimi kolegi načrtovati tudi nekaj, kar bi bilo primerno za našo stvarnost. Trdno sem prepričana, da prej citirani pregovor velja, V SLOGI JE MOČ. Z izmenjavo izkušenj ne le sami veliko pridobimo, ampak omogočamo tudi sogovorniku, da nas boljše spozna, da spozna del zgodovine goriške nadškofije, ki je prav gotovo zaznamovana s slovensko zgodovino. Od nas je odvisno, če izziv sprejmemo, ali rajne nadaljujemo po začrtanih tirnicah, ki so gotovo varnejše, a navadno tudi dolgočasnejše, ker ne dovoljujejo stran pota.

Olga Tavčar

Aktualno

Turčija in islam

Glade vprašanja, ali naj Turčija vstopi v EU ali ne, so mnenja še vedno deljena. Čeprav se je odločitev že nagnila v prid Turčije, nasprotnike pristopa Turčije v EU še vedno zmerjajo s turkofobi, "križarji", islamofobi in podobnimi žaljivkami, to pa predvsem zato, ker si upajo odkrito povedati, da je v tej državi marsikaj drugače, kot se o njej govori. Vsi, ki zagovarjajo turški laični fundamentalizem, to je nazor, ki zahteva, da se dosledno držijo načela islama, govorijo, kako je Turčija laična država, čeprav gotovo skoraj vsi vedo, da to za Turčijo ne velja. Res je, da so Turki sprejeli pojem LAIČNOST in ga na veliko uporabljajo, še zlasti ko pišejo in govorijo po Evropi na najrazličnejših konferencah in simpozijih, niso pa sprejeli vsebine, ki jo ima ta beseda v evropski ali kakih drugih civilizirani

kulturi. V Turčiji plačuje država vse imane (verske službenice) uradnih mošej, ti pa oznanjajo islam po

navodilih Dyaneta, to je Direkcije za verske zadeve, tako država in sunitski islam nista samo povezana,

ampak tudi delujeta skupaj. Islamizacija državnih struktur se je začela krepiti pod krinko nacionalizma v zadnjih tridesetih letih, saj se sunizem prikazuje kot prvina turške nacionalne identitete. Zato imajo suniti tuje v Turčiji. Za tiste, ki

korana tudi suno, (nekakšno ustno izročilo), to je nenapisane nauke preroka Mohameda in prvih štirih kalifov. Šiiti se zavzemajo za dobesedno razlago korana. Alevi so v teologiji in morali zelo strogi, poudarjajo potrebo po čisti vesti pred molitvijo in potrebo po dobrih delih, ki dopolnjujejo vero. Imajo več ločin, njihov nauk se pa je zelo malo spremenil. Od leta 1985 je v Solah obvezen sunitski verouk. Oproščeni so ga samo člani nemuslimanskih verstev, ne pa alevi in šiiti, torej nesunitski muslimani. Zanimiva je številčna sestava turških muslimanov: 48 milijonov je sunitov in ima dejansko sunitski islam položaj državne vere, po številu za njimi so alevi, ki jih je 18 milijonov, šiitov pa

je le še 2 milijona. Z islamskimi manjšinami, torej s suniti in šiiti ravna Turčija enako kot večina islamskih držav - so brez dobesedno razlago korana. Kristjanov najrazličnejših Cerkev je okrog sto tisoč in veljajo za tužce. Vsi poznamo turški genocid nad Armenci leta 1915, ki je zahteval milijon in pol življenj, pa še grško-turško vojno 1923. leta, po kateri se je moralo odseliti nad milijon in pol pravoslavnih Grkov. Zadnji dve desetletji se je odselilo na tisoče kristjanov - odšli so na Zahod. Pustili so vse, samo da so si rešili življenje. Pomembno je tudi vedeti, da danes v Turčiji krščanske skupnosti nimajo nobenih pravic, ker jih zakonodaja ne ščiti. Zato ne morejo popravljati svojih cerkva, ne dovolijo jim, da bi imeli zavode za vzgojo domačih duhovnikov, država se vmešava v upravljanje skromnih cerkvenih fondov in končno so celo pod policijskim nadzorom rimokatolikov in judov je trenutno v Turčiji okrog

25.000. Verska svoboda v Turčiji je pod velikim vprašajem, saj država podpira samo muslimansko skupnost sunitov, ne podpira pa drugih dveh islamskih skupnosti šiitov in alevov, kot tudi ne krščanske in judovske skupnosti. Vse te zatirane verske skupnosti upajo, da se bo z vstopom Turčije v EU njihovo stanje izboljšalo. Zavedajo pa se, da bi se lahko dogodilo, da bi v tako imenovanem pridružitvenem času, ko bi Turčija postala članica ES, ta čas pa naj bi trajal približno deset let, te verske skupnosti počasi izginile in bi Turčija prišla v EU očiščena vsega, kar ne spada v sunitski islam. Evropske ustanove, ki nadzirajo človekove pravice, pa so v Turčiji zatajile. Ob vsem obilju besed in obljub Evropski, ki jih Turčija stalno ponavlja, te ogrožene verske skupnosti, kot trenutno kaže lahko računajo, da bodo obstale samo še po Božjem čudežu.

Ambrož Kodolja

Evangeliji
Viljem Žerjal

33. NAVADNA NEDELJA

Prg 31, 10 - 13. 19 - 20. 30 - 31; Ps 128; 1 Tes 5, 1 - 6; Mt 25, 14 - 30 ali Mt 25, 14 - 15. 19 - 21

Puhel je predsodek proti vernemu, pobožnemu človeku, češ da ni realist in zato ne ljubi vidnega sveta. Današnje prvo berilo, ki je vzeto iz knjige Pregovorov, postavi ugovor na laž. Kajti žena, ki se boji Gospoda in o kateri govori berilo, je pravi blagoslov za moža, za potrebnega, za ubogega. Celo pri mestnih vratih jo javno hvalijo (Mdr 31, 30. 11. 20). V starih časih so namreč obravnavali razne probleme, ki so se tikali vseh ter skupne blaginje, pri mestnih vratih. To je bila nekaka zbornica, trg, sodnija, kjer so mestni očetje tudi razsojali pravde meščanov. Temu je bil podoben rimski "Forum". Vera je vedno dajala moč in navdih tolikerim ženam in možem, da so se žrtvovali in dobe-

sedno goreli za ljubezen, s katero so lajšali bedo bolnikov, ubogih, sirot, vdov, pozabljenih in preziranih. Velika žena je bila npr. Frančiška Rimka (v zač. 1384 - 2.3.1440 v Rimu). Bila je plemiškega rodu. Čeprav si je vedno želela redovniško življenje, jo je oče zaročil in poročil, ko je bila stara trinajst let. Od šestih otrok, ki jih je rodila, so trije umrli kmalu po rojstvu, dva v otroški dobi. Živ je ostal le sin Janez Krstnik. Življenje je posvetila le Bogu, družini in ubogim. Spala ni več kot dve uri ponoči. Veliko časa je premolila. Ves ostali čas je uporabljala za hišna opravila in obisk bolnikov, ki jim je osebno stregla. Ozdravila je veliko bolnikov. Čez šestdeset takih primerov je bilo predloženi za njeno prisetje k svetnikom. Ta žena je delovala v najhujših časih, ki so bili zajeli Rim, ki je propadal zaradi vojn, lakote in kuge. Postal je prava puščava. Še papež je odšel v Francijo, v Avignon (1309 - 1377), kar je pripomoglo, da je nastal zahodni razkol (1373 - 1417). Krščanstvo je tedaj imelo dva in celo tri papeže. "Večno mesto" je postalo razvalina. Na

Forumu so se pasle krave. Zvečer so pastirji gnali svoje črede v baziliko sv. Pavla, katere streha se je bila delno zrušila. Volkovi so ogrožali ljudi celo v vatikanskih vrtovih. Splošna revščina je bila tako velika, da v letu 1414 ni gorela nobena svetilka na grobu sv. Petra. Zavzetost Frančiške je priklicala v življenje bolnico. Vsa je izgorevala za uboge, bolne in umirajoče. Dosegla je spreobrnjenje snahe, pomagala bolnemu možu, ki se je vrnil v Rim iz bojnega meteža globoko ranjen. Toda poleg vsega naštetega je zaslovela za vse čase po tem, ker jo je vidno prevzel onostranski svet tako, da so nebesa in pekel otipljivo vdrli v njeno življenje. Hudobni duh jo je mučil, težil in preganjal. Imela je videnja pekla, o katerih ni mogla govoriti, ne da bi se vsa tresla. Zadnjih triindvajset let svojega življenja je gledala stalno angela ob svoji strani: ob njegovi čudoviti svetlobi je mogla ponoči brati in pisati. Videla je celo v srca in duše. A je predvsem spoznavala svoje grehe in napake, ki se jih je globoko kesala in polagoma premagovala. Tako je vedno globlje prodirala v svetost. Zna-

la je živeti za uboge in se posvečati molitvi za vso Cerkev. Počiva v cerkvi Santa Maria Novella na Forumu. Gotovo je pripomogla k pomiritvi v Cerkvi ter k odpravi razkola l. 1417 (Vse po "Reformer d. Kirche", Peter Manns, Grünwald 1970, 743 - 745). Saj trpljenje s Kristusom in molitev premoreta vse pri Bogu. Romanje v Rim je bogato, če obiščemo tudi cerkev sv. Frančiške Rimske, saj spoznamo lahko, da Bog daje vsakomur nalogo in talente. Frančiška Rimka pa jih je znala čudovito uporabljati za uboge in nesrečne. Brez takih žena in mož bi bil svet žalosten in vražji. Tudi mati Terezija iz Kalkute in veliko drugih govori o delu, ki ga noben drug ni zmožal kakor le one. Take močne žene so dokaz ljubezni do sveta in po njem do Boga. Ker smo v času martinovanj, ne pozabimo počastiti velikega škofa Martina, ki je že kot vojak in pogan prišel do ljubezni in češčenja Boga z dobroto do potrebnega človeka. Bog vabi tudi nas, naj delimo obleko in vse dobrine z ubogimi.

Aktualni komentar

Vsi sveti po 60. letih

Gospod Justin Stanovnik je ob zaključku posveta ob 60-letnici konca druge svetovne vojne v Cankarjevem domu omenil tudi pretresljivost trenutka, ko je množica preostalih beguncev na Vetrinjskem polju zvedela, da so domobrance izročili komunistom. Neko dekle je ob tej novici vzkliknilo: "Ali ne bo že sodni dan!". Lahko bi rekla tudi ali ne bo konec sveta. Res je trenutek obstal, ljudje pa so tiho odšli v cerkev in tam jokali in molili.

Stanovnik zaključuje, da je bila takrat narejena oz. potrjena zaveza, ki so jo kristjani napravili pri krstu in bomo tudi v prihodnje "govorili o Vetrinjski zavezi in se k njej vračali kot jamstvu za svojo prihodnost." Ali smo kristjani danes sploh še sposobni živeti iz te šole? Zato se mi postavlja vprašanje, kako je s to Vetrinjsko zavezo. Že na omenjenem simpoziju sem pripomnil, da bo danes odločilno za kristjane, ali smo še sposobni tihe molitve in joka. Jok je lahko žalost, obenem tudi kesanje in spokornost. Molitev pa je stalno postavljanje življenja na božje temelje. Ob tem sem mislil na sposobnost današnjih slovenskih kristjanov, da bi priznali svoje napake in pomanjkljivosti, uredili svoje družbene in osebne zablode in sklenili zavezo z Bogom, utemeljeno na molitvi in duhovni prenovi.

V Svetem pismu beremo, da so Izraelci v sužnosti ponavljali: "Ob Babilonskih rekah smo sedeli in jokali, ko smo se spominjali tebe, Sion." Bog je Izraelcem tako pomagal, da so lahko znova utrdili zavezo med seboj in Bogom, njena trdnost je bila vedno odvisna od njihove pripravljenosti, da vzpostavijo pravičnost in hvaležnost vse sprejemajo kot božji dar. Koliko smo pa kristjani danes pri

nas sposobni uveljavljati pravičnost po družinah, v družbi in še posebej v medsebojnih odnosih v Cerkvi.

Govorimo o dušnopastirski skrbi za oddaljene. Da bi jih pritegnili, moramo najbrž urediti svoje vrste. Le če bomo kristjani bolj dejavni in iskreni molitvi in v predanosti Bogu, bomo tudi bolj velikodušni do drugih in bo to tudi pot k veri oddaljenih.

Klic omenjenega dekleta na vetrinjskem polju lahko razumemo tudi, ali bo že konec sveta. Do-

godki pred šestdesetimi leti so pomenili zares konec nekega sveta predvsem za kristjane. Kristjani so doživljali apokaliptične čase. Na drug način zdaj konec sveta napovedujejo oznanjevalci pandemije, izbruha ptičje gripe svetovnih razsežnosti. Že vnaprej strašijo ljudi, namesto da bi opozarjali predvsem pristojne, da pripravijo ustrezne ukrepe, vsem pa budijo zavest odgovornosti, pravičnosti in solidarnosti. Tako se znova potrjuje, kako slabo smo pripravljeni na različne rizike sodobne družbe.

Tako se, denimo, politiki, še posebej tisti, ki imajo na ustih veliko besed o krščanstvu, pogosto izkažejo kot izkoriščevalci krščanskega imena za uveljavljanje svojih sebičnih interesov, ne pa za blagor skupnosti. Oznanjajo konec sveta, če ne bodo oni prišli do svojih položajev in privilegijev in tako zavajajo sodržavljane stran od pravih problemov, ki naj bi jih ravno zgledni kristjani skušali pošteno in pravično reševati. Nova vlada pripravlja ureditev socialnega zavarovanja duhovnikov in prav je, da enkrat tako prizna narodno pomembno delo duhovnikov. To pa je obenem priložnost, da v Cerkvi na Slovenskem enkrat uredimo finančne zadeve. Da – kakor je to že enkrat predlagala komisija in končno sklenila tudi sinoda – končno opravimo bilanco premoženja, uredimo plačilna razmerja in določimo prioritete. To je tudi vprašanje pravičnosti med kleriki in tudi, ali bomo za pridobivanje obrobnihih lahko zaposlili tudi laike in omogočili, da se bodo vsi v Cerkvi – kakor je dejal papež Benedikt ob srečanju predsednikov evropskih škofovskih konferenc, bolj približali

konkretnemu človeku. Zaradi tega je tudi v Cerkvi na Slovenskem potrebno odpraviti kake okostenele ali morda celo grešne strukture iz preteklosti, kot je dejal Janez Pavel II. v okrožnici o Skrbi za socialno vprašanje. Le v tišini izmoljene vere, kjer lahko tako glasno spregovorijo Bog, da pride do joka in kesanja, bo mogoče pogumno odpravljati zlo med nami.

Človek v usodnih trenutkih pomisli, da bo konec sveta, a svet se nadaljuje in kljub odklonom in stranpotem vendarle piše božjo

zgodovino. Kljub grozodejstvom med drugo svetovno vojno ob njej ni bilo konca sveta in tudi kristjani smo nekako živeli dalje. Jezus tudi pravi, če se ne spreobrnete, boste enako pokončani. Če se kristjani – oz. Cerkev kot celota ne bomo stalno spreobračali k pravičnosti in resnici, bodo že običajne prilike težke, kaj šele dogodki kot npr. pandemija ali že enostavna gospodarska reforma, ki zahteva od vseh večjo delavnost in poštenost.

Te dni bomo, upam, s srcem in molitvijo bližje večnosti in tudi dogodkom pred šestdesetimi leti, ko so kristjani množično umirali pod roko revolucionarnega rablja. Spominjali se bomo tudi mater brez otrok ali otrok brez staršev, ki se izgovoriti niso smeli svojih grozot, ki so se jim zgodile, in jim podrle dotedajni svet. Niti niso smeli ob Vseh svetih prižgati sveče na grobove pokojnih in niti niso vedeli, kje so pokopani, saj so oblasti celo znane grobove odstranile in pokojne dale odpeljati neznanu kam. Ni bilo konca sveta, a ostal je mrak v srcih, tišina v praznoti in jok med štirimi stenami domače hiše. A zaveza z Bogom je ostala živa in je premagovala smrtno bolečino. Čas je celil rane, grobove sta prerasčala trava in grmovje, spomine pa je zatrl molk bolečine in strahu. Toda zdaj prihajajo novi rodovi, ki jim je revolucionaren čas natrgal ali celo raztrgal zavezo. Krivi preroki so vsajeno seme božje besede ob krstu zasuli s plevelom, ki vedno bolj prerasča tanko krščansko povrhnjico. Trnje in osat uničujeta rast in zaveza umira.

Danes smo kristjani kljub številčnosti le preveč molčeca množica, ki se komaj zaveda, čemu se je zavezala. Prah in pesek petdesetletne puščave je pustil svoje posledice. Še danes se mnogi ne morejo otresti lovk, ki so se zarile v krščansko tkivo, in plesanje zlate mu teletu zastira pogled v obličje pravega Boga. Morda ne bo šepet grobov na vernih duš dan ne le utrnul solzo, pač pa izzval tudi kesanje: Ob babilonskih rekah smo sedeli, ko smo se spominjali tebe Sion.

Janez Juhant

Kratke

Papež: "Vsi sveti nam prikazujejo Cerkev kot skupnost svetnikov!"

Papež Benedikt XVI. je na praznik Vseh svetih pred več tisoč verniki na Trgu sv. Petra v Vatikanu izpostavil pomen praznika Vseh svetih, ki ga katoličani tradicionalno zaznamujejo 1. novembra, je poročala STA.

"Današnji praznik Vseh svetih nam prikazuje Cerkev kot skupnost svetnikov, v katero smo poklicani tudi mi. Kamorkoli že smo postavljeni, vselej lahko in moramo živeti v skladu z evanجيلjem," je dejal sveti oče Benedikt XVI.

Za praznik Vseh svetih so značilni predvsem številna bogoslužja in množični obiski pokopališč, pri čemer svojci krasijo grobove in na njih prižigajo sveče. Številni verniki so po poročanju medijev na praznik Vseh svetih obiskali tudi grob prejšnjega papeža Janeza Pavla II. pod baziliko sv. Petra v Vatikanu. Papež Benedikt XVI. je na grobu svojega predhodnika molil minulo sredo.

V Narodni in univerzitetni knjižnici razstava o cerkvenih očetih z naslovom Patres

V razstavnih dvorani Narodne in univerzitetne knjižnice (NUK) so v četrtek, 3. t.m., ob 12. uri odprli razstavo Patres - cerkveni očetje v NUK. Na postavitvi, ki jo je zasnoval Gorazd Kocijančič, so predstavili izbor kodeksov in tiskov del cerkvenih očetov, ki jih hranijo v NUK. Tako so denimo, na ogled najstarejši kodeks na Slovenskem, eden najrazkošnejše iluminiranih rokopisov, staroslovanski rokopisi iz Kopitarjeve zbirke rokopisov in nekaj inkunabul.

Cerkveni očetje so tisti antični krščanski pisci, katerih avtoriteta se je s časom močno povečala. Njihova pisanja so srednjemu veku posredovala tako evangeljsko duhovnost kot antični humanizem. Število izdaj njihovih del se je še povečalo v obdobju renesanse, ko so preko njihovega pisanja poleg pogsanske antike ponovno začeli odkrivati tudi krščanstvo. Gorazd Kocijančič je razstavo Patres zasnoval v sodelovanju s strokovnjaki iz ljubljanske Filozofske in Teološke fakultete.

Muslimani so obhajali bajram

Muslimani po svetu so minuli četrtek praznovali svoj največji praznik, ramadanski bajram oziroma Ejd al Fitr, kot mu pravijo v arabščini, s čimer se je končal muslimanski sveti postni mesec ramadan. Praznik so imeli tudi v Sloveniji, kjer je v Ljubljani osrednjo bajramsko slovesnost pripravila Islamska skupnost v Sloveniji.

Ramadan, ki se je letos začel 4. oktobra, predstavlja deveti mesec muslimanskega luninega koledarja. V času ramadana muslimani od zore do mraka ne smejo jesti, piti, kaditi ali imeti spolnih odnosov. Ramadan naj bi bil za muslimane čas molitve in razmišljanja. Po islamskem izročilu je nadangel Gabrijel (Džibril) pred približno 1400 leti med ramadanom preroku Mohamedu razodel 114 sur Korana.

Ob koncu ramadana verski dostojanstveniki preučijo nebo, da ugotovijo, kdaj bo začela naraščati nova luna, kar bo označilo začetek bajrama. Ejd al Fitr v arabščini pomeni praznovanje konca posta.

Ramadan lahko traja 29 ali 30 dni, odvisno od tega, kdaj opazijo Luno. Različne muslimanske države zato začetek ramadana in bajrama praznujejo ob različnih dnevih. Med bajramom se običajno zbira vsa družina, prijatelji se obiskujejo med seboj, otroci in odrasli oblečejo nova oblačila, praznik pa preveva občutek, da gre za čas odpuščenja.

Islamska skupnost v Sloveniji je osrednjo bajramsko slovesnost minuli četrtek pripravila v športni dvorani Slovan v Ljubljani. Molitev je vodil koordinator vseh poslov in predsednik Mežihata Islamske skupnosti v Sloveniji, imam Ibrahim Malanović. Ramadanski bajram so obeležili tudi v Sloveniji, in sicer v Kranju, Trzinu, na Jesenicah, v Škofji Loki, Postojni, Ajdovščini, Kopru, Kočevju, Trbovljah, Celju, Velenju, Mariboru in Novem mestu.

Kot je v sporočilu ob letošnjem bajramu po poročanju Slovenske tiskovne agencije zapisal Mežihat Islamske skupnosti v Sloveniji, je bajram radost človeški duši, ki se je postila v ramadanu in se čez dan odrekala hrani, pijači in telesnim užitkom, čas bajrama pa je priložnost, da muslimanski verniki svoje veselje in radost delijo s svojo družino, sorodniki, prijatelji in širšo skupnostjo.

"Naša vera v sebi nosi mir in varnost, naš pozdrav in moto življenja je mir s seboj in mir med vsemi ljudmi in narodi," je še pisalo v sporočilu in čestitki muslimanom ob največjem islamskem prazniku.

V sinagogi razstava portretov znanih Judov in Judinj

V mariborski sinagogi so minuli četrtek, 3. t.m., ob 18. uri odprli razstavo dunajskega Judovskega muzeja z naslovom Tudi on...? Avtor razstave je Oz Almog, ki si je svoj zadnji projekt zamislil kot predstavitev 400 majhnih oljnih portretov znanih Judinj in Judov, od Sigmunda Freuda, serijskega morilca Davida Berkowitza, do pevca rockovske zasedbe T.Rex Marca Bolana. Razstavo, ki bo na ogled do 28. novembra, je odprl zunanji minister dr. Dimitrij Rupel.

Instalacija Tudi on...? predstavlja zbirko ikon, poplavo vizualnih vtisov in informacij ter pregled nekega življenja v obliki "visokohitrostne slike", opremljene z biografskimi podatki. Portreti - v Mariboru jih bo na ogled 210 - razkrivajo potankosti o izvoru mnogih pomembnih osebnosti z različnih področij, ki pa se najpogosteje niso predstavljale v luči svoje judovske identitete.

Slikar in konceptualni umetnik Oz Almog slovi po svoji provokativnosti, toda likovni kritiki ob razstavi Tudi on...? ugotavljajo, da je le-ta "precej nedolžna". Umetnik je sicer v enem letu ustvaril 730 tvrstnih portretov, toda število je presežalo prostorno zmogljivost dunajskega Judovskega muzeja.

PROSEK-KONTOVEL Ponovitev biserne maše dr. Stanka Janežiča

"Zahvala mora biti naša življenjska naloga"

"Pochašeni vas pozdravljamo, dr. Stanko Janežič, vam čestitam in želimo vse dobro in lepo," je v imenu faranov izrekel dobrodošlico dr. Drago Štoka v kontovelski cerkvi. V nedeljo, 6. novembra, je namreč ekumenist, teolog, univerzitetni profesor, pesnik in pisatelj Stanko Janežič ponovil svojo biserno mašo pri sv. Hieronimu, potem ko je od leta 1945 do 1950 nastopil svojo prvo kaplansko službo prav na Kontovelu in Proseku. Štoka je nato citiral nekaj odlomkov iz Janežičevega dnevnika, kjer piše o prihodu na Kontovel in Prosek ter o delovanju v nelahkih povojnih časih, pa vendar tako polnih hrepenenja po slovenski besedi v cerkvi in na posvetnem področju. "Občutena hvala za vse, kar ste dobrega, lepega, trajnega storili za ljudi na tem koščku slovenske zemlje," je zaključil Štoka. Slavljenca je pozdravil tudi proseško-kontovelski župnik dr. Jože Špeh.

"Toplo vas pozdravljamo, hvala za povabilo." Tako je nagovoril polno kontovelsko cerkev dr. Janežič, pridigo pa je osredotočil na pomen zahvalne daritve. Vse, kar imamo, je božji dar. Ustvarjeni smo po božji podobi, imamo razum in svobodno voljo in smo

poklicani, da opravljamo dobra dela. Najprej moramo biti hvaležni staršem, da so nam dali življenje, nato pa vsem, ki so nam pomagali rasti v vedno popolnejše ljudi, "zahvala bodi torej naša življenjska naloga". Bogu se moramo zahvaljevati z evharistijo, vse do našega zadnjega cilja, ki je večno življenje. Do tega mora voditi hoja za Kristusom, postajati moramo vedno bolj podobni njemu, Bogu-Kristusu-človeku. On je postal človek, da bi mu bili mi vedno bolj podobni. "Biti dober človek" je najosnovnejši temelj vere, ki pelje v večnost.

V popoldanskih urah se je slavje nadaljevalo v proseški cerkvi, kjer so bile najprej pete litanije, v bližnji župnijski dvorani pa je sledil kulturni večer. Pel je domači ženski pevski zbor pod vodstvom Marka Štoke, v imenu faranov sta pozdravila Edwin Bukavec in župnik Špeh, Janežičev opus pa je predstavila prof. Lučka Peterlin Susič. Janežič je sin Prlekije, otroštvo mu je bilo prepojeno s pesmijo, tako da je že v zgodnji mladosti prelivljal svoje čutenje v verze. Po gimnaziji v Mariboru se je od-

ločil za bogoslovje, najprej v Mariboru in pozneje, v vojnih letih, v Ljubljani. Študij teologije pa je moral zaključiti v Italiji, kjer je bil junija 1945 v Zermanu pri Trevisu posvečen v duhovnika.

Foto Kroma

Prvo kaplansko službo je nastopil na Tržaškem, kjer je okusil neprijazno razpoloženje do duhovnikov, oplajal pa se je v meditiranskem duhu morja in sonca ter navezal močne stike z zamejstvom in izseljeništvom.

Leta 1954 je Janežič odšel na podiplomski študij v Rim, kjer se je posvetil raziskovanju ruske duhovnosti in stopil je tudi na pot ekumenskega delovanja. Na Tržaško se je vrnil leta 1960, kjer

je do leta 1969 služboval v Mačkoljah, nakar se je vrnil v Maribor: predaval je na teološki fakulteti, objavljajl članke, pesmi, prozo in teološke razprave. Njegovo delo se je razbohotilo na vseh mogočih področjih, izredno dejaven pa je še danes. Janežič je namreč napisal štirinajst pesniških zbirk, štiri knjige pesmi v prozi, deset knjig proze in dva-

najst teoloških knjig, če ne jemljemo v poštev še številnih člankov in krajših del. Je domač in obenem globok, poje življenju, kruhu, vinu, svobodi, ljubezni, Bogu, dobrim ljudem... Njegova poezija in proza sta angažirani in aktualni, polni upanja in vere. In prav tak je bil dr. Janežič na večeru. Hvalnico je pel življenju, izžareval je neminljivi optimizem.

Matjaž Rustja

Obvestila

V prostorih galerije Ars na Travniku je na ogled razstava Marka Faganela. Ogled je možen med urnikom odprtja knjigarne.

V Kulturnem centru Lojze Bratuž poteka od nedelje, 6. t.m., Mednarodno klavirsko tekmovanje Citta' di Gorizia in tekmovanje v klavirski interpretaciji Nagrada Giuliano Pecar. Mednarodna komisija bo ocenjevala mlade pianiste, ki prihajajo iz devetnajstih držav. Podelitev nagrad in koncert zmagovalcev bo v goriškem mestnem gledališču Teatro Verdi v soboto, 12. t.m., ob 20. uri.

Darovi

Za cerkev v Gabrjah: Marija Marušič Del Pra 20,00; Jožica Ferletič Korski 50,00 evrov.

Za obnovitvena dela cerkve na Vrhu: Zora iz Tržača 10,00; družini Češcut in Tomsič namesto cvetja na grob mame Marije Devetak 70,00 evrov.

Za lačne otroke mis.p. Kosa: Ema Pelicon Maraz 40,00 evrov.

Za cerkev na Peči: Robert Marušič ob krstu hčerke Gorgje 100,00; Milojka in Anica namesto cvetja na grob strica Ivana za cvetje 60,00 evrov.

Za cerkev v Pevmi: v spomin na Ivota Jazbarja Fedja in Ljuba Bednarik 100,00; Klavdija in Joško Bednarik 100,00; L.B. 30,00 evrov.

Za igrišče v Pevmi: v spomin na Ivota

Jazbarja Princi in Mačus 50,00 evrov. **Peter Tomsič** daruje 300,00 evrov za slovenske misijonarje na Madagaskarju.

RADIO SPAZIO 103

Slovenske oddaje
(od 11.11. do 17.11.2005)

Radjska postaja iz Vidma oddaja na ultrakratkem valu s frekvencami za Goriško 97.5, 91.9 Mhz; za Furlanijo 103.7, 103.9 Mhz; za Kanalsko dolino 95.7, 99.5 Mhz; za spodnjo dolino Bele 98.2 Mhz; za Karnijo 97.4, 91, 103.6 Mhz. Slovenske oddaje so na sporedu vsak dan, od ponedeljka do petka, od 20. do 21. ure. Spored:

Petek, 11. novembra (v studiu Andrej Baucon): V diskoteki 103 z Andrejem: domače viže, zanimivosti in obvestila. - Iz krščanskega sveta.

Ponedeljek, 14. novembra (v studiu Andrej Baucon): Glasbeni lističi z Andrejem: moderna glasba, zanimivosti in obvestila.

Torek, 15. novembra (v studiu Matjaž Pintar): Ali veste, da... glasbena oddaja z Matjažem.

Sreda, 16. novembra (v studiu Danilo Čotar): Pogled v dušo in svet: Zadruga Svoj dom na goriški Livadi. - Izbor melodij.

Četrtek, 17. novembra: Zvočni zapis: Posnetki z naših kulturnih prireditev. - Glasba iz studia 2.

Srečanja z glasbo 2005/06 v cerkvi sv. Ivana

Globoko doživet vokalno instrumentalni koncert

Vsako leto je eden od koncertov iz niza Srečanja z glasbo v cerkvi sv. Ivana v Gorici, in sicer zaradi izključno religiozne vsebine in zaradi uporabe orgel. Tak koncert je bil v soboto, 5. novembra, izvajalca pa sta bila sopranistka Pija Brodnik in orgelski mojster Maks Strmčnik iz Ljubljane.

Pija Brodnik je od leta 1996, ko je nastopila s samostojnim recitalom v Slovenski filharmoniji, pripravila nad 40 recitalov s skladbami od baroka do naših dni in z njimi nastopala v Sloveniji, v mnogih evropskih državah in v Kanadi. Posnela je več zgoščenk. Poje s Slovenskim komornim zborom, kot samostojna in operna pevka pa doma in v tujini. Poučuje vokalno tehniko na Akademiji za glasbo v Ljubljani, vodi seminarje in prireja javne učne

ure s priznanimi pevskimi strokovnjaki. Je soustanoviteljica in mednarodna koordinatorka Društva slovenskih pevskih pedagogov.

Maks Strmčnik je skladatelj, orgelski mojster, čembalist in pedagog. Je član Tria barocco forte in sodeluje s številnimi slovenskimi umetniki in ansambli. Dalj časa je bil tajnik Društva slovenskih skladateljev. Poučeval je na Srednji glasbeni šoli, od leta 1995 pa predava improvizacijo in generalni bas na Akademiji za glasbo in je izredni profesor in predstojnik na Oddelku za sakralno glasbo. Kot skladatelj se posveča simfonični, kantatni in komorni glasbi. Koncertira po evropskih državah, v ZDA in Kanadi. Posnel je že več zgoščenk. Med njegovimi objavljenimi deli je tudi pesmarica Mladinske pesmi na bese-

dila Ljubke Šorli.

Z naslovom Koncertna maša sta izvajalca koncert posvetila spominu papeža Janeza Pavla II. Program - od baročnih do poznoromantičnih skladb - je bil sestavljen tako, da so nekateri deli nakazovali potek mašne daritve: od Cavallijeve skladbe Cantate Domino in dveh Bachovih korolov do Mozartovega Exultate, jubilate, od Benedictusa iz Haydnove Male orgelske maše do Bizetovega Agnus Dei. Nekatera izvajana dela so nastala kot posamezne skladbe, druga kot deli kantat, maš in oratorijev, kakor npr. Haendlov Rejoice iz oratorija Mesija.

Sopranistka Pija Brodnik je v svojem zlahtnem nastopu pokazala precizno vokalno tehniko in doživeto interpretacijo. Z izredno lahkoto in čistim fraziranjem je

obvladovala različne glasbene stile od baroka dalje. V njenem izvajanju so npr. skladbe Mozarta, Haendla in Bizeta prav zablesteli. Orgelski mojster Maks Strmčnik si je tri improvizacije (Adoramus te, Glorificamus te, Cujus regni non erit finis), primerno vključene v spored, zamislil v izvorni in sodobni glasbeni govorici. Stare svetoivanske orgle, ki jih je izdelal Jakob Zupan, so ob tej priložnosti zavzele izredno polno in mogočno. Izvajalec je kljub maloštevilnim registrom in enemu samemu manualu iz njih izvabil nesluhten zvočni potencial. Z njim je še bolj poudaril inventivno bogati izraz in glasbeno zanimivo obliko svojih improvizacij. Tu in tam je bilo mogoče zaznati reminiscence iz Messiaenove glasbe. Maks Strmčnik je imel pri koncertu levji delež, ker je tudi spremljal celotni vokalni del. Pestremu programu sta umetnika ob toplih aplavzih dodala še Dvorakov Psalm (Gospod je moj pastir) in nekoliko posodobljeno Caccinijevo skladbo Ave Marija. Blesteči nastop obeh koncertantov je številno občinstvo navdušilo in duhovno obogatilo.

Andrej Bratuž

Javni razpis

Priznanje Kazimir Humar

1. Zveza slovenske katoliške prosvete, Kulturni center Lojze Bratuž in Združenje cerkvenih pevskih zborov podeljuje priznanja društvom in organizacijam ali posameznikom na osnovi utemeljivih predlagateljev in po presoji organizacij, ki priznanje podeljujejo.

2. Predloge za priznanje zbira Zveza slovenske katoliške prosvete na podlagi javnega razpisa.

3. Priznanje se praviloma podeli v mesecu februarju za ustvarjalne dosežke, za pomemben prispevek k razvoju ljubiteljskih kulturnih dejavnosti, za publicistično delo in za izjemne dosežke pri organizacijskem delu na kulturnem področju.

4. Priznanje lahko prejmejo tisti, ki delujejo v goriškem prostoru.

5. Predloge za priznanje je treba oddati do 15. decembra 2005 na naslov: Zveza slovenske katoliške prosvete, 34170 Gorica-Gorizia, Drevored 20. septembra 85, s pripisom na ovojnico: predlog za priznanje.

Gorica, 4. novembra 2005

Vljudno vabljeni
na odprtje razstave

ČLOVEŠKI KRIK BOLEČINE IN TIŠINA BARVNE KONTEMPLACIJE

Svoja dela bosta razstavljala

STANE JARM in LOJZE ČEMAŽAR.

Umetnika bo predstavil Milček Komelj.

Kulturni center Lojze Bratuž,

Četrtek, 17. novembra 2005, ob 18. uri

**ZVEZA
SLOVENSKE
KATOLIŠKE
PROSVETE - GORICA**

CECILIJANKA 2005

47. REVIJA GORIŠKIH PEVSKIH ZBOROV

sodelujejo tudi zbori

iz Tržaške, Videmske, Koroške in Slovenije

Posvečena je skladatelju **Ubaldu Vrabcu**
ob 100-letnici rojstva

Gorica, Kulturni center Lojze Bratuž

v **sobota, 19. novembra 2005, ob 20.30**

v **nedelja, 20. novembra 2005, ob 17. uri**

Štandrež

Ogorčenje in protest zaradi novih gradenj

V obrtno industrijski coni v Štandrežu gradijo večji objekt, katerega betonski stebri štrlijo visoko v nebo in izzivalno izstopajo od povprečne višine drugih industrijskih objektov. Domačini so ogorčeni nad takim nasilnim posegom na teritorij, ki kvari okolje in zakriva bližnje stanovanjske hiše. Gradnja je namreč trikrat višja od drugih podobnih struktur in v očitnem nasprotju z urbanističnimi predpisi. Štandrežci se sprašujejo, ali je

sploh kdo na goriški občini, ki nadzoruje take gradnje, in če so te v skladu z urbanističnimi normami, ki veljajo za obrtniško in industrijsko področje.

Predsednik štandreškega rajonskega sveta Marjan Breščak je glede tega vprašanja 4. novembra naslovil na goriško prefekturo in na goriško občino pismo, v katerem opozarja na ta nasilni poseg in zahteva, da se takoj poseže in preveri, če dela potekajo v skladu s predpisi. V

Foto DP

Štandrežu je namreč v zadnjih letih nastalo kar nekaj velikih gradbenih posegov za stanovanjske bloke, ki bistveno spreminjajo podobo kraja in povzročajo prebivalcem veliko težav. Slednji pričakujejo od

občinske uprave več pozornosti pri izvajanju urbanističnih izbir. Deželni svetnik Mirko Špacapan je po ogledu nove gradnje napovedal poseg v Deželnem svetu.

Praznik mladih in pesmi

Pesem je naše veselje

Slovensko katoliško prosvetno društvo F. B. Sedej se od svojega nastanka ponosa z razvejanim in pestrim delovanjem; posamezne sezone so programsko nabite ter vsebinsko kakovostne. V petdesetletnem neprekinjenem delovanju se pri društvu večkrat srečujejo s pomembnimi obletnicami, ki jih beležijo posamezne včlanjenke skupine in ki se jih je vredno primerno spomniti.

Prišli smo tako do leta 2005, ko Števerjanci proslavljajo pomemben jubilej, in sicer 30. obletnico nepretrganega delovanja Otroškega in Mladinskega zbora. Pomembni mejnik je društvo F. B. Sedej obeležilo že v nedeljo, 6. marca 2005, ob 16. uri

v Sedejevem domu v Števerjanu s koncertom Otroškega in Mladinskega zbora. Ob priložnosti je bila tudi oblikovana brošura Pesem je naše veselje - Ob 30. obletnici Otroškega in Mladinskega zbora, zajeten prikaz celotnega delovanja Otroškega in Mladinskega zbora skozi desetletja. Brošura je posvečena v spomin Anki Černic, gonilni sili zbora od vsega začetka. Poleg krajšega zgodovinskega orisa do leta 1975, dejavnosti zbora v zadnjih tridesetih letih lahko približe pregledamo nastope od leta 1975 vse do današnjih dni. Uresničitev publikacije je omogočilo Združenje cerkvenih pevskih zborov iz Gorice. Da bi na čim lepši način prosla-

vili to pomembno obletnico, je društvo poskrbelo še za izid zgoščenke, ki so jo pevci snemali v polletnih mesecih v Sedejevem domu v Števerjanu. Izid zgoščenke so omogočili Republika Slovenija - Urad Vlade Republike Slovenije za Slovence v zamejstvu in po svetu, Združenje cerkvenih pevskih zborov iz Gorice in Zveza slovenske katoliške prosvete iz Gorice. Predstavitev zgoščenke bo v nedeljo,

13. novembra, ob 16. uri v Sedejevem domu v Števerjanu. Na programu je nastop domačega Otroškega in Mladinskega zbora F. B. Sedej, ki ga vodi Eliana Humar, spremlja pa Martina Valentincič. Kot gost večera bo nastopil Otroški zbor Ladjica iz Devina pod vodstvom Olge Tavčar. Zgoščenko bo predstavil Marko Tavčar.

Toplo vabljeni!

MD

SKPD Francišek B. Sedej

vabi

na predstavitev zgoščenke
PESEM JE NAŠE VESELJE

Ob 30. obletnici Otroškega in Mladinskega zbora F.B. Sedej

Nedelja, 13. novembra 2005, ob 16. uri

v Sedejevem domu v Števerjanu

POD POKROVITELSTVOM ZVEZE SLOVENSKE KATOLIŠKE PROSVETE

In memoriam

Odšla je učiteljica Zora Valentič Sfiligoj

Septembra 2005 je v Gorici preminila Zora Valentič Sfiligoj, vdova po dr. Avgustu Sfiligoju. Dočakala je visoko starost 98 let in je zadnja leta preživela med svojimi dragimi v Podgori.

Rodila se je pri sv. Antonu pri Kopru leta 1907 v družini nadučitelja Josipa Valentiča. Uči-

teljišče je obiskovala v Tolminu, učiteljsko maturo pa je opravila v Vidmu. Svojo prvo učiteljsko službo je nastopila v Šembijah (didaktično ravnateljstvo Ilirska Bistrica) v šolskem letu 1927/28, v naslednjih letih pa je poučevala v Istri. Po usposobljenostnem izpitu v Trstu je leta 1931 postala stalna učiteljica. Istega leta je

bila premeščena v notranjost Italije, verjetno tudi zato, ker je bila zaročena z dr. Avgustom Sfiligojem, znanim antifašistom in poznejšim političnim voditeljem, tedaj zaprtim v rimski ječi Regina Coeli. Najprej je učiteljvala v pokrajini Campobasso, nato pa je zaprosila za premostitev v Lombardijo, kjer je ostala do šolskega leta 1944/45. Ko se je leta 1938 poročila, je zaman zaprosila za premostitev v rodne kraje, kjer je deloval njen soprog.

Po vojni jo je Zavezniška vojaška uprava najprej dodelila slovenski šoli na Dobrovem v Brdih,

kjer je bila tudi upraviteljica. Po podpisu mirovne pogodbe 1947 pa je bila premeščena v Gorico, kjer je v šoli v ulici Randaccio službovala do šolskega leta 1958/59, nato pa vse do upokojitve na osnovni šoli v Štandrežu. Stalež na uzakonjenih slovenskih šolah na Goriškem je dočakala šele leta 1965.

Zasluzne goriške učiteljice se spominjajo njeni številni učenci in kolegi. Njenim dragim, zlasti hčerki Majdi, dolgoletni ravnateljici na slovenskih višjih šolah v Gorici, naše iskreno sožalje.

LB

Literarni in slikarski večer v agriturizmu Pri Cirili v Doberdolu

Kras v očeh pesnika in slikarja Ameriga Visintinija

Kraška gmajna in ruj, kamnita pokrajina in bori. Vse to že od nekdaj prevzema človeka, ki se sprehaja po Krasu in občuti silo in lepoto narave, ki si je na nevhvaležnem geografskem področju znala prigrabit pravo do življenja. V tako čudo se zastrmi domačin, ki dan za dnem opazuje spreminjanje pokrajine, in tujec, ki se po Krasu samo sprehaja.

Kraška gmajna je večkrat tudi navdih za pesnike in umetnike. Tak primer je tudi Amerigo Visintini, vsestranski umetnik iz Ronk, ki mu je bil pred nekaj tedni posvečen poseben literarno-slikarski večer v Doberdolu, v agriturizmu Pri Cirili. Večer je priredilo domače društvo Hrast, srečanje z umetnikom pa si je zamislil in režiral Igor Tuta. Umetniški dogodek z naslovom Kras: barva in poezija umetnika Ameriga Visintinija. Umetnikova posebnost je prav njegova vsestranskost: ubada se namreč s poezijo in slikarstvom. V obeh umetniških zvrsteh je

Foto AC

njegova glavna tematika prav Kras v svojih najrazličnejših odtenkih. V agriturizmu se je zbrala precejšnja množica ljudi. Prisotna je bila tudi občinska uprava z županom Paolo Vizintinom na čelu ter ronški župan Livio Furlan.

Večer je bil razdeljen na dva dela. Igor Tuta, ki je večer povezoval, je najprej predstavil Visintinija slikarja. Njegovo olje na platnu, tehnika, s katero slikar upodablja, postavlja eksistencialna vprašanja: pri tem je zanimivo,

da sam človek nikoli ne postane del slike. Slikarjev impresionistični navdih izhaja iz narave. Njegove barve dobivajo različne tonalitete glede na posamezne slike: ponekod stopa v ospredje kromatična raznolikost pisane jesenske narave, drugod pa monokroma podoba kamnitega kraškega zida. Tihožitje je stalnica, ki pooseblja vsakdan kraškega človeka.

Drugi del večera je bil namenjen literarnemu ustvarjanju pesnika Visintinija. Tudi lirični del umet-

nikovega opusa odlikuje nevsakdanja posebnost. Pesnik namreč svoje misli v verze izliva v bizjaškem dialektu. Branje poezij je potekalo dvojezično. Poslušalci so namreč verzom prisluhli tako v bizjaščini kot v slovenščini. V originalu je verze podajal sam pesnik, slovenski prevod, ki

ga je pripravil Igor Tuta, pa je brala Mateja Černic. Poezije so originalne in zelo samosvoje. Jezik je klen in trden. V njem je zelo pogosto začuti dramatični patos, ki je v slikah prisoten v dosti manjši meri. Meditativni in reflektivni, pa tudi tragični momenti so večkrat izpostavljeni kot spomini na preteklost. V objekte svojega pisanja, med katerimi za razliko od slik zasledimo tudi človeka, umetnik dobersedno vrta. Izhodiščna točka sta vsekakor tudi v tem primeru narava in Kras. Pesnik je predstavil devet poezij, razdeljene v tri sklope: prvi je bil posvečen naravi, drugi dramatičnim izkušnjam iz preteklosti, tretji pa pesnikovi eksistencialistični naravnosti. Glasbena podlaga celotnemu večeru je bil zvok flavte, na katero je igrala Iris Risegari. Na klavir jo je spremljal Aleksander Radetič.

Andrej Černic

Foto AC

SSO / Sprejem za dr. Damjana Paulina

Priznanje za celotno manjšino

Svet slovenskih organizacij je v četrtek, 3. novembra, v sejni sobi v KCLB priredil sprejem za dr. Damjana Paulina ob pomembnem priznanju Reda za zasluge, ki ga je goriškemu kulturnemu in družbenemu delavcu podelil dr. Janez Drnovšek, predsednik Republike Slovenije. V imenu SSO je najprej spregovoril goriški pokrajinski predsednik Janez Povše. Podčrtal je delavnost in doslednost, ki odlikujeta dr. Paulina, ter se zauzstavil pri dejstvu, da nagradenec že vrsto let zavzema odgovorne in vodilne položaje v naših organizacijah ter ima v

tem smislu pomembno povezovalno vlogo. Besedo je nato prevzel Sergij Pahor, deželni predsednik SSO, ki je izpostavil vztrajnost dr. Paulina. Nagradjenca je označil kot trma stega in sklenil: "Samo trma take vrste je pripomogla, da smo v vseh teh letih nekaj ustvarili." Nazadnje je spregovoril še dr. Damjan Paulin, ki je, tako kot na sprejemu pri predsedniku Drnovšku, ponovil, da je priznanje pravzaprav nagrada za vse kulturne in družbene delavce ter organizacije, ki delujejo pri nas. Slovenija je tako, po Paulinovi besedah, izkazala potrebno pozornost manjšini, ki živi zunaj njenih meja, a je z matično domovino neločljivo povezana.

Slovesnosti ob Vseh svetih in Dnevu mrtvih

Iskren poklon rajnim in žrtvam

Prva svečanost na Goriškem na praznik Vseh svetih je bila pri spomeniku padlih v Pevmi. V organizaciji krajevne skupnosti so slovesnost sooblikovali pevci moškega pevskega zbora iz Štmavra, mladi recitatorji in govorniki. Pred mikrofonom so stali občinski svetnik Silvan Primožič, Silvino Poletto za združenje ANPI in pokrajinski odbornik Marko Marinčič.

Prišlo pa je tudi do novega pomembnega koraka v smeri sožitja in preseganja trenj iz preteklosti, ki sta ga skupaj naredila župana Vittorio Brancati in Mirko Brulc. Po skupnem polaganju vencev pred lapidarijem v goriškem Spominskem parku sta se župana udeležila slovesnosti v spominskem parku na Trnovem, ki je bil pred meseci tarča mazaške akcije. Novogoriški župan Brulc je v svojem nagovoru poudaril pomen dneva, ko se spomnimo rajnih. Skupno polaganje vencev je bilo res občuteno ob prisotnosti velikega števila domačinov ter prvič tudi svojcev goriških deportirancev.

Šlo je za pravno dejanje, ki je bi-

Foto Bumbaca

lo potrebno zato, da se lahko čezmejni odnosi razvijajo na vseh ravneh, zavestno in brez nedorčenosti.

Gre sicer za majhna dejanja, ki pa so polna simbolike in zato še toliko bolj pomembna.

Osrednja svečanost v Gorici je bila za Vse svete na glavnem pokopališču pri grobnici padlih borcev. Prisotne so bile delegacije slovenskih obmejnih občin, podpredsednik Državnega zbora RS dr. Vasja Klavara in generalni konzul RS

v Trstu Jože Šušmelj s konzulom Zorkom Pelikanom. Prisotni so se tudi napoliti do spomenika padlih jugoslovanskih borcev na Primorskem, kjer sta spregovorila podpredsednik DZ Vasja Klavara in senator Miloš Budin.

Na praznik Vseh svetih so se predstavniki slovenskih društev na goriškem pokopališču spomnili za služnih slovenskih kulturnih osebnosti in s cvetjem počastili njihove grobove in se jih pri tem spomnili v molitvi.

V Štandrežu so člani prosvetnega društva Štandrež ob prazniku Vseh svetih položili vence ob spominski plošči na pročelju župniške dvorane, kjer sta bili tudi priložnostna slovesnost in molitev za vojne žrtve. Obiskali pa so tudi domače pokopališče, kjer so tudi položili venec rajnim in žrtvam vojnega nasilja.

V Števerjanu je bila za Vse svete tudi spominska slovesnost s polaganjem vencev ob spomeniku na osrednjem trgu pred vaško cerkvijo. Na slovesnosti so se občinskim upraviteljem pridružili predstavniki krajevnih društev, peli so pevke in pevci zbora F.B.Sedej, o pomenu praznika pa je spregovoril krajevni župan Hadrijan Corsi.

Na Jazbinah so prav tako položili venec pred spomenikom padlih, tudi tam so imeli krajšo slovesnost s petjem in recitalom, spregovoril je tudi Mario Klanjšček. Predstavniki Sveta slovenskih organizacij in Zveze slovenske katoliške prosvete iz Gorice so se poklonili z vencem tudi preminulim taboriščnikom v Gonarsu.

Kratke

Nova centrala v Štandrežu buri duhove

V zvezi z načrtovano gradnjo nove električne centrale pri Štandrežu izraža goriško pokrajinsko tajništvo Slovenske skupnosti veliko zaskrbljenost in popolno podporo tako predsedniku štandreškega rajonskega sveta Mariju Bresciji, goriškemu občinskemu svetniku Tabaju in vsem tamkajšnjim prebivalcem.

Glede na vse to, kar je morala slovenska vas, sedaj goriška četrt, sprejeti med širjenjem industrijske cone in med novimi urbanističnimi posegi, ki so popolnoma izkazali njen prvotni značaj, je dodatna težka obremenitev z novo elektrocentralo popolnoma nesprejemljiva. Ta neprimernost je še toliko bolj huda, če upoštevamo bodoči vpliv na okolje in na zdravje štandreških prebivalcev, ki že sedaj morajo prenašati vedno slabše življenjske pogoje. Nesprejemljivo je tudi dejstvo, da morajo na tak način prebivalci Štandreža beležiti postopno padanje vrednosti svojega premoženja. V zameno pa, v vseh teh letih, niso dobili ničesar. Obsodbe vreden je tudi način načrtovanja takega industrijskega objekta, ki s tem, da doseže le 49,9 megavatov, se izogne VIA (valutazione impatto ambientale) postopku. Zaradi tega se je goriško pokrajinsko tajništvo Slovenske skupnosti že obrnilo do župana Brancatija, naj upošteva življenjske potrebe skupnosti, ki ga je na občinskih volitvah množično podprla, ker je verjela, da bo z njim na čelu lahko imela tistega sogovornika, s katerim bo značilnost štandreškega teritorija spoštovana in cenjena. Pri tem je zlasti na udaru razvojna strategija industrijske cone, ki prav pred Štandrežem razprostira svoje vedno bolj vsiljive zgradbe, čisto brez vsakega ekonomskega razvojnega programa in brez upoštevanja upravičenih skrbi štandreške vaske skupnosti. SSK je zato povabila župana Brancatija, naj ne dela korakov, pri katerih mu stranka Slovenske skupnosti ne bo mogla slediti, ker sta z njimi ogrožena razvoj in obstoj manjšine, za katero mora slovenska stranka skrbeti.

Novogoriške dijakinje na obisku v Gorici

Na obisk v naše uredništvo je prejšnji teden prišla "delegacija" dijakinj iz novogoriške gimnazije pod vodstvom prof. mag. Marije Mercina. Obisk našega uredništva spada v zanimivo področje, ki jo prof. Mercina izpeljuje že več let in ki seznanja novogoriške dijakinje in dijakinje z Gorico, mestom na drugi strani meje. V tem šolskem letu so dijakinje profesorice Mercina izdali tudi poseben vodnik za novogoriške dijakinje po Gorici s pomenljivim naslovom Obvezna smer - Gorica, v katerem opisujejo najpomembnejše arhitekturne in zgodovinske znamenitosti Gorice. V prvem delu brošure so opisane in prikazane tiste stavbe, ki zaradi svojega zgodovinskega pomena

Foto JMP

v mestu prednjačijo: od palače Attems do stolnice, cerkve sv. Ivana, Travnika s cerkvijo sv. Ignacija, stebrom sv. Ignacija in Neptunovim vodnjakom. Posebej so nato omenjeni centri, pomembni za tukajšnje slovensko narodno skupnost: KC Lojze Bratuž, Kulturni dom, Trgovski dom in Raštel. Publikacija je pravi kažipot, saj je oblikovana kot kratek potopis sprehajanja po Gorici, ki se prepleta z zgodovinsko-umetnostno-kronološkim opisom mesta in njegovih infrastruktur. Prof. Mercina se je za pobudo spoznavanja Gorice odločila pred desetimi leti in tako organizirala prve ekskurzije po Gorici. V zadnjih letih je te "izlete" nekoliko spremenila. Dvanajst dijakov je usposobila za vodnike: starejši dijakci so tako zgled za mlajše. Kot plod vsega tega dela je nastal tudi že omenjeni vodnik.

Fotografska razstava "o zadnjem velikem goriškem grofu"

Poklon velikemu Goričanu V. Coroniniju ob stoletnici rojstva v bivših konjušnicah vile Coronini v Gorici je lepa razstava, ki je posvečena osebnosti, ki je globoko ljubila svoje mesto, zbiratelj in esejist, izobraževalec in angažiranemu Goričanu v družbenem življenju. Fotografska razstava, a tudi mnogo več. Stare fotografije, ki so jih izbrali iz fototeke fundacije, ki šteje 12.000 slik, dopolnjujejo družinski portreti, za katere so poskrbeli prvovrstni umetniki, med temi tudi Avgusta Šantel, najstarejša likovna umetnica slovenske Gorice. Razstavo sta uredila fotograf Carlo Scლაუzero in Serenella Ferrari Benedetti. Življenje in delovanje zadnjega grofa rodbine Coronini se na razstavi predstavlja na tematskih in vzporedno tudi kronoloških panojih, ki pripovedujejo o grofovi družini, gradovih, med katerimi je bil najbolj priljubljen kromberški, kjer domuje danes Goriški muzej, o prijateljstvih, pa tudi družbeni angažiranosti grofa Viljema. Gre za celovit prikaz zanimive in priljubljene goriške osebnosti, ki je za sabo pustila globoko sled. Razstava je na ogled v bivših konjušnicah vile Coronini do 27. januarja prihodnjega leta.

Prejeli smo

Spošt. odgovorni urednik Novega glasa, g. Jurij Paljk!
V zvezi s tiskovnim poročilom o poteku seje Pokrajinske konzulte za slovensko skupnost, ki si ga dobil od javne uprave, od pokrajinskega urada, in ga objavil v Novem glasu 3.11.2005, bi imela kaj oporekati. Kar je meni znano, tiskovna poročila v tisku niso nikoli podpisana in torej podpis, ki si ga objavil, ne ustreza, po mojem, profesionalnemu načinu dela. Znano pa je, da morajo tiskovna poročila biti podpisana v originalu. Zelo žalostno pa bi bilo, če bi morala predsednica Konzulte, poleg svojega institucionalnega dela, potem tudi poročati o dejavnosti organa, ki ga vodi!
Res pa je, da sem tiskovno poročilo prebrala, preden je šlo v javnost. Zakaj tiskovnemu poročilu goriške Občinske konzulte, ki ga mesečno objaviš v tvojem tedniku, nisi dodal podpisa? S to nerodno akcijo Novega glasa je bil omalovaževan ugled celotnega konzultnega članstva in ne samo njene predsednice. Toliko v vednost bralkam in bralcem tednika.
Tržič, 7.11.2005 / Bernardka Radetič, predsednica Pokrajinske konzulte za Slovensko skupnost

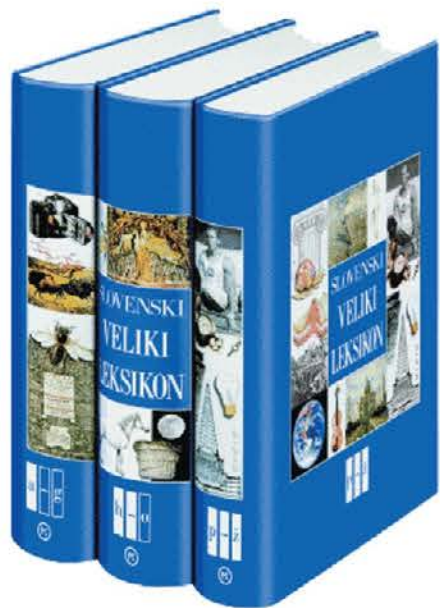

Založba Mladinska knjiga / Temeljno delo v slovenščini

Dokončan Slovenski veliki leksikon

Z izidom tretjega zvezka Slovenskega velikega leksikona z gesli z vseh področij človeške ustvarjalnosti od črke P do Ž je končan največji slovenski leksikografski projekt. Gre za eno temeljnih del, ki so zadnja leta izšla v slovenskem jeziku. Leksikon, ki je izšel pri založbi Mladinska knjiga, je v celoti delo domačih avtorjev - pri nastanku jih je sodelovalo okoli 160. Uredniško vodilo knjižnega projekta je bilo pisati s stališča Slovencev in ponuditi informacijo na način, ki ga pričakuje in potrebuje slovenski uporabnik, je na predstavitvi po poročanju Slovenske tiskovne agencije poudaril dr. Tine Logar, ki je projekt vodil v letošnjem letu.

Tretji zvezek Slovenskega velikega leksikona vključuje okoli 50.200 geselskih člankov, ki so v prvi vrsti strokovni, obenem pa

razumljivi in dostopni širokemu krogu uporabnikov. Je ilustriran, v njem so fotografije, zemljevidi, preglednice, table in grafi. Leksikon je bil že od samega

začetka zasnovan tako, da bo lahko izšel tudi v elektronski obliki. "Takšno različico imamo v načrtu, vendar o natančnem datumu še ne moremo govoriti," je povedal dr. Logar. Urednica tretjega zvezka Maja Ogrizek pa je dodala, da ima Mladinska knjiga zelo dobro razvita orodja za pripravo takega projekta, da pa za izvod elektronske izdaje ni pomembna le pripravljenost založnika, pač pa tudi okolja, ki pa pri nas dostop do tovrstnih

medijev za zdaj prepogosto izrablja.

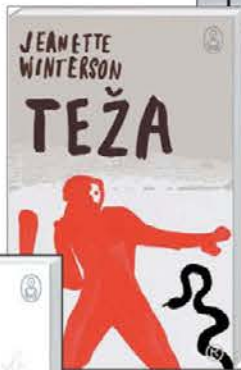
Slovenski veliki leksikon obsega sedem velikih tematskih sklopov, v katerih so zajeti temeljni pojmi z vseh

področij človekove civilizacije: terminologija različnih strok in ved, panog in disciplin, splošne tujke in domače besede, množica svetovnih osebnosti, ki so stalnica vsakega splošnega leksikona, ter najnovejša imena, prinaša pa tudi stvari in dosežke, ki so v leksikonih sicer redke, kot so umetniška dela, različne ustanove in organizacije. V leksikonu je posebej poudarjen delež in prispevek Slovencev doma in v svetu, predstavljena pa so tudi dejstva, ki se nanašajo na slovensko zgodovino, kulturo, umetnost, znanost in šport. Projekt je brez subvencij nastajal deset let in je izključno projekt Mladinske knjige. Izšel je v nakladi 15.000 izvodov. Slovenski veliki leksikon je po Velikem splošnem leksikonu DZS in Leksikonu Cankarjeve založbe, splošno znanem pod imenom Sova, tretje leksikografsko delo na Slovenskem. Od omenjenih dveh se Slovenski veliki leksikon razlikuje po tem, da je prvi izvirni slovenski leksikon splošnega tipa in se ne naslanja na nobenega od tovrstnih tujih leksikonov. Slovenski veliki leksikon so uredili Marta Kocjan - Barle, Drago Bajt in Maja Ogrizek.

Zbirka novodobnih mitov brez predvidenega konca Skrivnostni, vedno aktualni, znova oživljeni ... miti

Decentni oglasi v osrednjem slovenskem časniku so nas v oktobru opozarjali, da Mladinska knjiga v družbi tritrideseletnih najuglednejših založb sveta pripravlja prestižen podvig. Založbe so za skupno predstavitev poskrbele na letošnjem frankfurtskem knjižnem sejmu, teden dni pozneje pa smo se pridružili slovenskemu rojstvu zbirke MITI, kjer so nas urednica Ana Ugrinovič ter gosta Zmago Šmitek in Bojan Šaver uvedli v skrivnostni nenavadnega podviga in nam predstavili prve tri naslove: Kratko zgodovino mita Karen Armstrong, Penelopino prejo Margaret Atwood in Težo Jeanette Winterson. Zamisel za projekt je dal Anglež Jamie Bing iz založbe Canongate:

povezal je 34 svetovnih založb in povabil svetovno znane pisatelje, da predstavijo svoj osebni, literarni pogled na različne mite - vsak naj bi na poseben in sodoben način napisal enega od znanih mitov. Projekt naj bi tekel tja do leta 2038, ko naj bi izšla stota knjiga; za zdaj se je vključilo v sodelovanje že petnajst pisateljev, z naslednjimi dvajsetimi se že dogo-

varjajo, gre pa za znana imena, kot jih nakažujejo tudi prve tri, zgoraj omenjene knjige. Zbirko začneja Karen Armstrong s Kratko zgodovino mita, v katerem nam razkriva izvor, razvoj in pomen mitov, ki so uspešno preživeli vse do danes. Margaret Atwood je kot prva v vrsti

stotih prispevala Penelopino prejo, v kateri se je posvetila predvsem Odisejevemu mitu. Avtorica je glavno besedo dala Penelopi in dvanajstim obešenim deklam. Sprašuje se, zakaj je prišlo do obešenja in kaj je Penelopa imela za bregom. Atwoodovi je vsekakor uspelo Penelopi vdihniti novo življenje, mitu pa dati nov, sodoben pomen. Jeanette Winterson se v Teži loti Atlasa in Heraklesa tako, da se odmakne stran od preproste zgodbe o Atlasu in olajšanju, ko mu Herakles za kratek čas s pleč sname breme sveta. V zgodbi premišluje o osamljenosti, odgovornosti, obremenjenosti, pa tudi o svobodi.

Hkrati z novo zbirko je Založba Mladinska knjiga predstavila tudi šesto, prenovljeno izdajo Najlepših antičnih pripovedk Gustava Schwaba, ki so v prevodu Jožeta Dolenca prvič izšle leta 1961.

Dušan Rogelj

Kanal / Likovna razstava

Nizi štiriletnega slikarskega ustvarjanja

Sobane in sobice srednjeveške zgradbe galerije Rika Debenjaka dajejo primerno možnost

razstavljanja umetnikovih slikarskih ciklov. Prostori umetnostno - zgodovinskega pridriha se lahko zaokrožijo v

štiri tematske enote, kakor na razstavi slik 2002-2005, slikarja iz Ljubljane, Arjana Pregla. Prvo nadstropje vsebuje Slike z napakami, abstraktna dela z izrazito uporabo barvne lestvice. Abstraktna slika pogosto predstavljajo umetnikovo videnje (ne)realnosti, kar za Preglova dela

drži, saj so preslikave skic dejanskega vizualnega materiala. Večplastni harmonični barvni nanosi zaključujejo strukturo, ki so jasne in kompozicijsko uravnotežene. V drugem nadstropju premami, predvsem, moški pogled ženske akt, ženska slika. Za razliko od vseh ostalih, ki so olja na platno, so ta dela narejena z bleščicami na pleksi steklu. Že sama tehnika poudarja ženskost, okraševanje. Sicer je naslov tega sklopa dvopomenski; izpeljano iz prejšnjega stavka se lahko navezuje na termin "žensko slikarstvo" in tudi na dejanje ženske, ki slika podoba na platno. Iz umetnostne zgodovine so znani goli ženski akti z nesramežljivim pogledom, kar je še danes, po obdobju feminizma, sicer pa z množično pornografsko produkcijo, tema diskusij. Majhna, krožna sobica obrambnega stolpa je, kakor da bi se preselili v čas turških vpadov ob svečah, namenjena za več luči. Na minimalističnih slikah se najprej srečamo z različnimi oblikami stikal na

raznobarvnih ozadjih, ki jih morda kar začnemo razporejati v neka logična razmerja. Večplastni harmonični barvni nanosi zaključujejo strukturo, ki so jasne in kompozicijsko uravnotežene. V drugem nadstropju premami, predvsem, moški pogled ženske akt, ženska slika. Za razliko od vseh ostalih, ki so olja na platno, so ta dela narejena z bleščicami na pleksi steklu. Že sama tehnika poudarja ženskost, okraševanje. Sicer je naslov tega sklopa dvopomenski; izpeljano iz prejšnjega stavka se lahko navezuje na termin "žensko slikarstvo" in tudi na dejanje ženske, ki slika podoba na platno. Iz umetnostne zgodovine so znani goli ženski akti z nesramežljivim pogledom, kar je še danes, po obdobju feminizma, sicer pa z množično pornografsko produkcijo, tema diskusij. Majhna, krožna sobica obrambnega stolpa je, kakor da bi se preselili v čas turških vpadov ob svečah, namenjena za več luči. Na minimalističnih slikah se najprej srečamo z različnimi oblikami stikal na

Petra Paravan

Kratke

Razstava Safeta Zeca v centru Bratuž je odprta samo še ta teden!

Izjemno dobro obiskana razstava vrhunskega likovnega umetnika Safeta Zeca je v Kulturnem centru Lojze Bratuž ta teden na ogled vsak dan od jutra do večera, opozarjamo pa, da se razstava konča 12. novembra.

Toplo priporočamo obisk, še posebej šolnikom in šolarjem, dijakom!

Nova številka Galeba

Prav pred dnevi je izšla novembrska številka mladinske revije Galeb, ki skupaj s prav tako priljubljenim Pastirčkom predstavlja pomemben učni pripomoček v številnih slovenskih šolah na Tržaškem, Goriškem in v Benečiji, zanimanje pa vzbujata tudi v osrednji Sloveniji.

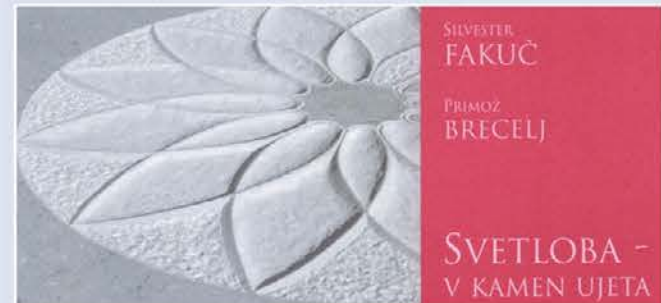
Tretja številka Galeba v novem šolskem letu je izšla na kar 56 barvnih straneh, ki jih polnijo prispevki priznanih slovenskih pisateljev, pesnikov in ilustratorjev. Ob samostojnih pravljicah, pripovedih in pesmicah je tudi več nadaljevanj, ki veljajo za bralno značko. Sicer pa se mladi Galebovi bralci že od nekdaj posebej navdušujejo tudi za uganke in tematske rubrike, kot so kotiček knjižnih moljev Nevenke Škrlj, likovna delavnica Jasne Merku' in naravoslovni laboratorij Damijane Ota. Tem gre letos dodati še dve novosti: rubriko za starše in šolnike psihologinje Suzane Pertot, ki je tokrat posvečena problemu otroške disleksije, ter Galebovo kuhinjo s pravimi kuharskimi recepti Petra Ferluge.

Dvojica Magde Tavčar in Vere Poljšak, ki je prav vsem našim šolarjem letos dobro znana kot soavtor Galebovega šolskega dnevnika, skrbi za igrivo serijo križank in rebusov. V vsaki številki Galeba so na voljo fotografije ornitologa Kajetana Kravosa (tretji avtor Galebovega dnevnika), ki jih bodo otroci izrezali in zalepili v šolski dnevnik. Zadnji del revije je posvečen prispevkom, ki jih na Galebovo uredništvo naslovijo sami bralci.

Tudi novembrsko številko Galeba so prejeli prav vsi slovenski osnovnošolci v zamejstvu ter dijaki prvih razredov srednji šol. Gre za promocijsko akcijo, s katero se Galeb letos predstavi vsem svojim naravnim naslovnikom. S prihodnjo decembrsko številko pa bodo pri Galebovi upravi zbirali tudi naročnine, katerih višina je mimogrede že vrsto let nespremenjena. / (jc)

Štanjel / Razstava stvaritev dveh umetnikov Svetloba - v kamen ujeta

V razstavišču Stolp na Vratih v Štanjelu je na ogled razstava, ki je primerna v teh dneh spominjanja na mrtve. Prikazuje nagrobne spomenike z raznih pokopališč, ki jih je izdelal Silvester Fakuč, slikar, grafik in kipar iz naselja Ustje na Vipavskem, ter fotografiral Primož Breclj iz Ajdovščine. To skupno delo vzbujata zanimanje in tudi občudovanje obiskovalcev. V priložnostnem katalogu, ki ga je izdala Pilonova galerija v

Ajdovščini, so objavljeni življenjepisa in drugi podatki o obeh umetnikih in njihovih stvaritvah ter fotografije nagrobnih spomenikov ali njihovih detajlov. Gre za nagrobne spomenike v Zgornjem Cerovem v Brdih, Vrtojbi, Gradišču pri Vipavi, Podnanosu, Vipavi, Renčah, Ustjah, ter v Biljani v Brdih. Fotografije nagrobnih spomenikov, posnete v črno - beli ali barvni tehniki, delujejo zelo nazorno na vtise obiskovalcev razstave. Besedilo o obeh umetnikih, objavljeno v katalogu, je napisala umetnostna zgodovinarica Tanja Cigoj, ki je ob odprtju razstave tudi predstavila umetnika. Natis kataloga in razstavo, ki bo odprta do 30. novembra, je omogočila občina Ajdovščina. / M.

Za naš jezik

Drašca

Pred nedavnim smo bili Tržačani od uglednega slavista upravičeno okrcani, ker včasih uporabljamo izraz Razklani hrib, prevod iz italijanskega Monte Spaccato, namesto Drašca, kar je izvorno ledinsko ime. Obtoženi smo bili površnosti in nemarnosti, čeprav bi v našo obrambo rekla, da je mogoče "nekoliko" kriv tudi fašizem, ki četrto stoletje ni dopuščal slovenskih imen. V tolažbo njemu in nam bom povedala, kar sem zvedela od Grkinje Aleksandre. V Atenah obstaja hrib Himet (v moderni grščini Imittós), znan zaradi odličnega medu. Ko so tja prišli Italijani, so ga prekrstili v Il Matto (zveni podobno!), nakar so Atenci to prevedli v grščino Trellos (kar pomeni Norca!). Smo res nemarni, nismo pa edini!

Kratke

Novo delo: Slovenci v Laškem

Društvo Tržič bo leto sklenilo s pomembnim dosežkom na področju publicistike. V prvih dneh decembra bo izšel zbornik Slovenci v Laškem (s podnaslovom Cenni storici sulla comunita' slovena nel Monfalconese).

V njem so objavljeni prispevki Maurizia Puntina, Vlada Klemšeta, Petra Radetiča, Marte Ivašič, Milana Pahorja, Karla Muccija in Bernardke Radetič. Prispevki zadevajo številna področja slovenske prisotnosti v Laškem (v krajih med Krasom, Zagrajem, Tržičem in Sočo) in so sad podrobnejše raziskave, ki je bila opravljena v lanskem letu in ki jo je gmotno podprla dežela Furlanija - Julijska krajina.

Spremo besedo je prispeval dr. Branko Marušič. V daljšem sestavku pojasnjuje pojem Laško in kako so to območje na skrajnem zahodu slovenskega etničnega ozemlja obravnavali (slovenski) zgodovinarji.

Maurizio Puntin, raziskovalec s področja toponomastike, piše o slovenski prisotnosti v tem delu vzhodne Furlanije, ki je znan tudi z imenom Bizjakija, in to dokazuje z zelo bogatim, do danes najpopolnejšim, seznamom pričevanj, ki to prisotnost potrjujejo v časovnem razdobju od zgodnjega srednjega veka do 17. oz. 18. stoletja, ko slovenska (in furlanska) govorica izgineta kot pogovorni jezik širokih plasti prebivalstva, in njuno mesto, pod vplivom vse večje "kolonizacije" Benetk, prevzame nova govorica, bizjaško narečje.

Sorodno problematiko obravnava Vlado Klemše. Na podlagi podatkov, zabeleženih v matrikah, ki jih hranijo v župnijah sv. Lovrenca v Ronkah in sv. Ambroža v Tržiču, najstarejše segajo v leto 1756, je skušal ugotoviti, kolikšen je bil delež slovenskega prebivalstva, v 18. in 19. stoletju, v skupnem številu prebivalcev omenjenih dveh krajev. Osnovni podatek za presojo so mu bili priimki in, kjer je bilo to dosegljivo, drugi zaznamki v krstnih in drugih knjigah (rojstni kraji, sorodstvene vezi itd.). Zanimivi so sezname priimkov, marsikaj je razbrati tudi iz števil o pogostosti, s katero so zabeleženi v krstnih (rojstnih) knjigah.

Peter Radetič piše o upravnih ureditvi (in preureditvi) občin na Trziškem od leta 1818 do začetka prve svetovne vojne, o socialnih spremembah in hitrem gospodarskem razvoju Tržiča ter o vlogi slovenskega življa v mestu. S posebno pozornostjo obravnava ljudska štetja v drugi polovici 19. stoletja in zadnji dve (1900 in 1910) v obdobju Avstro-Ogrske.

Marta Ivašič je raziskovalno nalogo osredotočila na prizadevanja za ustanovitev slovenske šole v Tržiču v letih neposredno pred izbruhom prve svetovne vojne. Prizadevanja, ki so se lahko uresničila šele trideset let zatem, ob koncu druge svetovne vojne.

Prva svetovna vojna je tudi za ljudi na Trziškem pomenila tragično prelomnico in temu obdobju je namenjeno posebno poglavje. Prispevek Milana Pahorja o začetkih organiziranega antifašističnega odpora (do septembra leta 1943) zaključuje prvi sklop zbornika. Avtor opisuje začetne težave, s katerimi so se spoprijeli organizatorji narodnoosvobodilnega gibanja ter nadaljnji potek akcije osvoboditve in organizacije gibanja ter podaja vrsto zanimivih utrinkov iz obdobja 1942-1943.

Drugi del zbornika, ki ga je uredil Vlado Klemše, je namenjen prikazu obnovitve društvenega delovanja v Ronkah v obdobju po drugi svetovni vojni in prikazu sedanjega stanja ter dogajanja v Tržiču, kjer je bilo pred sedmimi leti ustanovljeno istoimensko društvo.

Opis dogajanja v Ronkah je prispeval Karlo Mucci, medtem ko je dogajanje v Tržiču opisala Bernardka Radetič. Prispevek dopolnjujejo številne fotografije in reprodukcije starih listin, spričeval, potrdil itd., ki so jih posodili zasebniki in razne ustanove. Izid knjige so podprli pokrajinska uprava, občina Tržič ter Urad za Slovence v zamejstvu in po svetu.

V drugem delu zbornika so objavljeni tudi povzetki vseh prispevkov v italijanščini.

Prvotne zamisli, da bi bila knjiga namenjena tudi italijanskemu bralcu in torej povsem dvojezična, žal zaradi pomanjkanja gmotnih sredstev ni bilo mogoče uresničiti.

Ruda Jurčec ob 30-letnici smrti

Pred tridesetimi leti je v začetku novembra v Buenos Airesu kot politični izseljenec umrl znani kulturni in politični pisec ter časnikar Ruda Jurčec.

Nekatera njegova literarna in publicistična dela so ob izidu naletela med izobraženci na veliko pozornost, saj so obravnavala pestro dogajanje na Slovenskem in zunaj njegovih meja v prvi polovici prejšnjega stoletja. Spomniti velja na njegove tri obsežne knjige spominov Skozi luči in sence, ki obravnavajo obdobje v času od 1914 do 1941. V načrtu sta ostali še dve knjigi, ki bi zaobjeli še bolj dramatično obdobje v slovenski zgodovini, to je vojni čas in obdobje do leta 1958.

Ruda Jurčec je v Parizu dosegel visoko humanistično izobrazbo in zaživel v svetovljanskem duhu. Poleg omenjenih treh knjig spominov naj omenimo še monografijo o Janezu Evangelistu Kreku, ki je napisana v esejističnem slogu in jo je izdal v Ljubljani leta 1935, ter roman Ljubljanski triptih, ki je izšel v Argentini leta 1957.

Jurčec je bil tudi zelo uspešen časnikar. Med drugim je bil nekaj časa glavni urednik Slovenca. V razgibanih tridesetih letih prejšnjega stoletja in v vojnem času je aktivno deloval sredi publicističnega in kulturnega vrenja ter političnega dogajanja na Slovenskem. / (mab)

Razstava med figuraliko in abstraktnim likovnim svetom v galeriji Ars

Odsevi narave Marka Faganela: prepričljivo, samosvoje, odlično

Odsevi narave je naslov likovne razstave Marka Faganela v galeriji Ars na Travniku, ki je bila minul petek, 4. t.m., odločno pretesna, da bi v svoje lepe prostore zmogla sprejeti skoraj dvesto prijateljev in ljubiteljev likovne umetnosti.

"Ni namreč prav vsakdanja stvar, da imaš čast otvoriti razstavo najmlajšega iz rodbine slikarjev, kar Faganelova družina v Gorici vsekakor je, saj oče Robert velja za uglednega slikarja, Markov brat David pa je že prisoten v naši zavesti kot zavezanec močnih in vitalnih barvnih skladaj, je dejal Jurij Paljk na otvoritvi razstave, na kateri je za uvodno zbranstvo z igranjem na violino poskrbel gojenec glasbene šole Emil Komel Joahim Nanut.

"Res je, razstava Odsevi narave nam ponuja na ogled "tretjega Faganela", kajti Marko Faganel je prišel med nas nenapovedano, tehnično dobro pripravljen, predvsem pa s slikami, ki so drugačne od bratovih in očetovih, samosvoje, premissljene, čisti liriki zelo podobne zaradi nežnih in premissljenih barvnih nanosov na platno, tihega skladaja barv, ki se napaja v harmoniji narave, predvsem pa so to slike, ki že govorijo o samosvojem, dognanem slogu in likovni

Foto Bumbaca

pripovedi, ki je notranje trdna, celostno pa deluje izjemno pretanjeno in umirjeno," je dejal Paljk, ki je izpostavil tudi zavestno Faganelovo izbiro revnih materialov, kot je juta, ki jo Marko Faganel uporablja

namesto platna. Marko Faganel se v galeriji Ars predstavlja z novejšimi deli, ki so vsa nastala v zadnjem letu in so tudi logično nadaljevanje minulo leto vidnih Faganelovih stvaritev.

Marko Faganel slika v tehniki akrila, namesto platna uporablja juto in tudi revna platna, ki so vsa izjemno groba, hrapava in tudi zato njegova celostna likovna podoba deluje prepričljivo, saj so barvni nanosi nežni, "hitri", umetniku gre bolj za celostno podobo kot pa za iskanje detajlov, največkrat tudi pusti določena polja jute nepobarvana, a to vedno zavestno.

Predstavlja se s tremi zaokroženimi nizi, in sicer z vedutami Cerknškega jezera, z odsevi tunizijskega puščavskega sveta in pa seveda z izseki vedut iz Brd in naših krajev, ki smo jih bili sicer že spoznali lansko leto na razstavi v Vipolžah.

Barvna paleta je pri likovnih delih Marka Faganela umirjena, zemeljsko obarvana in nikdar kričeča, naravi se umetnik približuje z dostojanstveno umirjenostjo in s spoštljivostjo nepotešenega iskalca, ki sredi narave vztrajno išče odgovore na svoja notranja vprašanja, predvsem pa išče tisti mir, tudi lepoto, ki ju v današnji družbi ne najde.

Gledalec bo pred deli Marka Faganela začutil globljo vez med slikarjem in skladjem barv in lepote narave, notranji mir, ki preveva vsa dela.

ZUT

SNG Nova Gorica / Praznovanja ob 50-letnici

"...s polno paro naprej!"

S tem spodbudnim vzklikom je sklenil svoj kratki, a prisen nagovor novogoriški župan Mirko Brulc v petek, 28. oktobra, ob koncu predstave Srečka Fišerja Medtem - županove besede so povzete prav iz sklepnega prizora - , ki je kronala slava ob zlatem jubileju Slovenskega narodnega gledališča Nova Gorica. V jedrnatih besedah je zaobjel dolgo pot ustvarjanja tega gledališča, na katerega so upravičeno ponosni vsi občani, saj se je v zadnjih desetletjih z razpoz-

predstavilo domači publiko isto jesen. Naslednje leto je našlo zatočišče v obnovljeni solkanski gledališki dvorani. Z odprtjem matične hiše in s premierno izvedbo Linhartove komedije Ta veseli dan ali Matiček se ženi, 7. novembra 1956, se je preimenovalo v Goriško gledališče in začelo svojo umetniško dogodivščino. Leta 1969 je pod umetniškimi in direktorskim vodstvom Jožeta Babiča in ob odločitvi mesta Nova Gorica postalo profesionalna institucija z imenom Primorsko dram-

tehnično preskromna za nove uprizoritvene zahteve. Obsežnejša umetniška stremeljenja so se uresničila z izgradnjo nove gledališke hiše, ki je po načrtih arhitekta Vojana Ravnikarja in po petih letih gradbenih del doživela slovesno odprtje 19. maja l. 1994 s predstavo Krst Pri Savici Dominika Smoleta. V zadnjem desetletju se je PDG z markantnimi predstavami iz slovenske in svetovne, tudi sodobne dramatik ob uveljavljenih režiserjih z razporeditvami estetskih poetikami pridružilo uglednim evropskim gledališkim hišam. V letu 2001 se je vključilo v mrežo evropskih gledaliških hiš, Evropsko gledališko konvencijo. Zaradi visoke umetniške ravni, ki jo je doseglo z izvirnimi repertoarnimi izbirami, mu je Ministrstvo za kulturo v letu 2004 podelilo status državne institucije in s tem tudi nov naslov, Slovensko narodno gledališče.

Predstava Medtem, izbrana za središčno slovesnost praznovanja 50. jubileja, je bila na 40. Borštnikovem srečanju razglašena kot najboljša predstava v celoti in je prejela še dve nagradi: Srečko Fišer za besedilo, stikano po motivih romana Prima Levija Premirje, in Radoš Bolčina za igralске dosežke v tej predstavi, v kateri je s pronicljivim umetniškim nabojem odigral nosilno vlogo Alda, povratnika iz taborišča, in še lika, polna simbolnih odtokov.

Foto JMP

navnimi stvaritvami povzpelo na vrhove Parnasa. Doživelo je velike uspehe, prejelo prestižne nagrade na Slovenskem in odmevna priznanja na pomembnih gostovanjih v tujini in mednarodnih festivalih.

Novogoriško gledališče se je porodilo kot polpoklicno gledališče 1. maja 1955 z imenom Goriško mestno gledališče. Svojo prvo uprizritev, Kreftove Celjske grofe, je

Petkovega slavnostnega večera so se udeležili tudi nekateri predstavniki maja ustanovljene evropske organizacije za širjenje kulturnih programov NETA (New European Theatre Action), ki združuje 32 gledališč in mednarodnih festivalov iz 13 držav.

Praznovanja zlatega jubileja so obsegala še ponovitev Cankarjeve drame Kralj na Betajnovi, ki je bila na sporedu 25. oktobra in je sledila sprejemu, ki ga je vodstvo gledališča priredilo za vse svoje zasluzne osebe, in gostovanje SNG Drame Maribor z delom Hlapci.pdf. V drami je režiser, dramaturg in scenograf predstave, umetniški vodja mariborske Drame Samo M. Strelec, s svojsko izraženimi prizori podal svojo vizijo sodobnega hlapčevstva, ki ima s Cankarjevimi kameleonskimi Hlapci premnogo stičnih točk. Slavnostni teden je v soboto ponudil še reprizo musicala Alica, končal pa se je 30. oktobra z zasedanjem članov gledališke mreže NETA.

Ob jubileju SNG ni pozabilo na najmlajše gledalce. Otroci so si v šempetrski dvorani v sredo, 26. oktobra, ogledali pravljico Ježkova hišica, ki so jo pričarali igralci gostujočega gledališča Licem u lice iz Splita.

Za okroglo obletnico je SNG izdalo tudi zajetno monografijo v slovensčini in angleščini. V njej je na 360 straneh več kot 270 fotografij (150 barvnih), razdeljenih na trinajst poglavij. Le-ta, po tematskih sklopih s pomenljivimi naslovi, predstavljajo fotografije - zvečine fotoateljaja Pavšič-Zavadvl - iz najbolj odmevnih uprizoritev. Opremljene so z odlomki iz kritik in s citati besedil. Uvodni zgodovinski oris je napisal direktor Sergij Pelhan, urednik publikacije pa je Miha Trefalt.

V kratkem bo izšla še arhivska zgoščenka.

Iva Koršič

Kratke

Življenje med barvami in čopiči Megi Pepeu

V sredo, 2. novembra, so v tržaški knjigarni Minerva predstavili monografijo slikarke Megi Pepeu. Knjigo, ki nosi naslov Una vita a tre colori (Življenje med barvami in čopiči), sta opisala umet-

Z leve: Jože Pirjevec, Megi Pepeu, Giulio Montenero

nostni kritik Giulio Montenero, ki je sodeloval pri sestavljanju monografije in zgodovinar Jože Pirjevec. Knjiga je izšla pri založbi Astra ob razstavi v občinski galeriji na trgu Unita, ki se je zaključila 6. novembra. Na njej je umetnica razstavljala izbor svojih del. Megi Pepeu ustvarja že celih petinštirideset let. Ukvarjala se je tudi z dekoracijo ladij in grafiko. Njena dela vsebujejo občutke in impresije ob družbenem dogajanju. Vsebinske tematike njenih slik so vezane predvsem na aktualne dogodke, ki jih umetnica Pepeu doživlja zelo globoko in občuteno. Prek močnih barvnih kontrastov nam umetnica pokaže detajle iz tržaškega mestnega življenja. Zelo učinkoviti so tudi njeni pogledi v naravo, kot so na primer polja v Furlaniji ali pogledi na plažo. Umetnica je v sedemdesetih letih sodelovala tudi pri knjižnem založništvu na vsedravnih ravni. Delovala je pri pomembnih založbah, kot so Rizzoli, Longanesi in Einaudi. Izid barvne monografije Una vita a tre colori predstavlja pomembno točko na umetniški poti Megi Pepeu, uveljavljene ustvarjalke, ki na preprost, občasnopravilčen način, izpoveduje svoj notranji svet. /Meti

Izšla Mladika št. 8

Sredi oktobra je zagledala luč jesenska številka revije Mladika. Uvodna misel je namenjena šolski problematiki. Sledi zapis o jubilejnih, štiridesetih študijskih dnevih Draga. Svoje vtise o nedavnem Ukmarjevem simpoziju v Rimu je podal g. Dušan Jakomin. Iz Združenih držav piše Edi Gobec, iz Toronta pa se oglašja Peter Klopčič. John Earle je avtor ocene knjige Sebastiana Ritchieja Our Man in Yugoslavia (Naš človek v Jugoslaviji). Peter Merku' se spominja leta 1954 in z njim povezane vključitve Trsta Italiji. Mladika objavlja tudi govor predsednika vlade Republike Slovenije Janeza Janše na proslavi vrnitve Primorske matični domovini. V rubriki Pod črto je objavljeno kritično razmišljanje o prisotnosti nekaterih simbolov na proslavi bravourskih junakov v začetku septembra. Svoje pesmi objavljajo v Mladiki Marta Pavlovič, Vladimir Kos in Marija Rijavec Kozman. Avtorica novele Teta je Alenka Bezljaj. Na zadnjih straneh revije je ocena otroških knjig Eveline Umek, ki jo je pripravila Katja Stergar. Mladinska priloga RAST prinaša poročilo o delovanju mednarodnega krožka MOSP-a v poletnih mesecih in o jesenskem delu Drage mladik, ki je potekala na Opčinah pri Trstu.

ROJAN Marijin dom

V gosteh misijonar Vladimir Kos

Misijonsko delovanje ima v Rojanu dolgo tradicijo in je zelo občuteno. Letos poteka 85 let, odkar je bil v okviru rojanske Marijine družbe ustanovljen misijonski krožek, ki vse od takrat zelo živahno deluje. Po smrti msgr. Stanka Zorka in predsednice Marijine družbe Danice Novak sta glavno skrb za misijonsko dejavnost v Rojanu prevzela Marija in Franko Saksida. Ustaljena navada je že, da v mesecu oktobru, posvečenem misijonskemu delu, Društvo Rojanski Marijin dom in Misijonski krožek pripravita srečanje s kakim misijonarjem ali misijonskim delavcem. Tako sta letos 30. oktobra povabila v rojanski Marijin dom misijonarja Vladimira Kosa. Ujeli smo ga zadnji trenutek, saj je že naslednjega dne spet odpotoval v Tokio, na Japonsko, kjer deluje že petdeset let. P. Vladimir Kos je jezuit, ki ga je življenjska pot iz rodne Murške Sobote peljala najprej v Maribor in v Ljubljano, nato v Rim, kjer je bil posvečen v duhovnika. Na Irskem se je dve leti pripravil za misijonsko delo. Odšel je v Tokio, kjer ima njegov red katoliško univerzo, na kateri je p. Kos do sedemdesetega leta poučeval. Kljub osmim križem je p. Kos izredno živahno in nazorno pripo-

Foto DPD

vedoval o japonski miselnosti in načinu življenja, o šintoizmu in budizmu. Če se je hotel kot misijonar približati ljudem, je moral spoznati njihov jezik, njihovo pisavo, kar pa je zelo zahtevno. V revnem predelu Tokia ima jezuitski red otroško zavetišče, v katerem pomagajo zapuščenim in zavrnjenim otrokom, da premagajo travme in pridejo do poklica in zaposlitve. Z državno podporo, ki pa je nezadostna, in darovi, ki jih zbirajo, jim to uspe. Ker je Vladimir Kos tudi priznan pesnik, se je večer zaključil z recitacijo njegove pesmi "Lahko noč, Tokio". Iz njegovih besed je bilo čutiti navezanost na nam precej tuj svet Daljnega vzhoda, ki mu je postal druga domovina. Želimo mu veliko zadoščenja in uspehov pri njegovem delu.

STOLNICA SV. JUSTA Praznik tržaškega zavetnika

Trst se ne sme odreči svoji tradicionalni gostoljubnosti

Homilija, ki jo je tržaški škof Evgen Ravignani izrekel v četrtek minulega tedna v stolnici med slovesno sveto mašo ob prazniku mestnega zavetnika sv. Justa, je vsebovala jasno analizo tega, zaradi česar je Trst v stoletjih postal stičišče različnih narodnosti in veroizpovedi, ljudi in kultur. Izhajajoč iz časa, v katerem je sv. Just živel, to je 4. stoletje, je škof Ravignani poudaril, kako je tedaj mesto sprejemalo tujce, ki so jih na ta konec privabljal interes gospodarske in druge narave: mesto je tako raslo na podlagi izkušnj

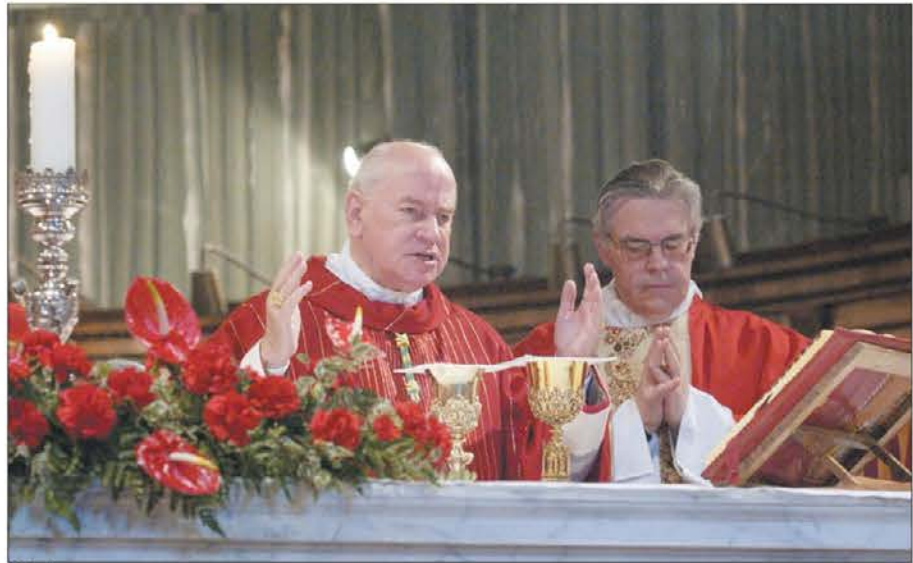

Foto Kroma

prišlekov, ki so s seboj prinašali lastne tradicije in verske izkušnje. Tako se je tudi krščanstvo začelo širiti in sam Just je bil del krajevne krščanske skupnosti. Ker pa se ni hotel podrežati ukazom, naj časti pogan-

ske bogove, so mu sodili; zvestega pričevalca Kristusovega nauka so nato usmrtili z utopitvijo. Škof Ravignani je mnenja, da ravno od mučeništva sv. Justa lahko naša Cerkev še danes "prejema milost vere in luč upanja,

predstavlja kot večetnico in večkulturno ter večversko. Zato "se ne sme odreči gostoljubnosti tistim, ki prihajajo k nam v iskanju novega doma in dela ter se želijo vključiti v našo družbo, ki bi ji hoteli dati doprinos svoje-ga dela in marljivosti." Trst ima po škofovem mnenju močne adute, ki jih v prihodnje lahko razvije: škof je pri tem opozoril, da bo jutrišnje blagostanje odvisno od razvoja odprtih izmenjav srednjeevropskih in drugih področij. Veliko lahko pripomore tudi razvoj pristanišča. Za uresničitev teh namer je potrebno prerasti nesoglasja in najti skupni jezik. Škof pa je tudi zaskrbljeno opozoril, da se danes v Trstu krhajo nekateri temelji za zagotavljanje sožitja: težko bo, če se ne bodo spoštovale vrednote življenja, družine, dostojanstva dela, vzgoje k lojalnemu obnašanju in sodelovanja za skupno dobro.

IG

KD ROTVE KOLONKOVEC Predavanje

Darko Bradassi o vremenskih napovedih

V vsakdanjih pogovorih med znanci je vreme ena izmed najljubših tem. Kdo se ni že v najbolj zgodnjih jutranjih urah pritoževal ali veselil nad vremenom? Prav zato se je v soboto, 4. novembra, veliko število ljudi udeležilo predavanja Darka Bradassija v prostorih Kulturnega društva Rotve Kolonkovec. Naš najbolj priljubljeni vremenslovec je poslušalcem razkril vse skrivnosti vremenskih napovedi v Furlaniji - Julijski krajini. Po uvodnem pozdravu Duilia Vecchietta, ki se je v imenu društva zahvalil Bradassiju, se je začela projekcija diapozitivov, s pomočjo katerih je predavatelj

razložil, kako se bere vremensko sliko. Skoraj vsi vedo, kaj pomenijo nekateri znaki, kot so na primer oblaki, sonce, kaplje ali snežinke, manj znana pa sta znaka A in C, ki označujeta anticiklon in ciklon. Tudi premiki tople in hladne fronte ter okluzija so za vse tiste, ki se o vremenu bolj malo razumejo, prava skrivnost. Večino prisotnih pa je zanimala predvsem verodostojnost vremenskih napovedi, zato je Bradassi razložil, da je z novimi tehnologijami vse lažje predvidevati vremensko sliko tudi daljnoročno, vseeno pa nas vreme večkrat preseneti. V zadnjih časih, predvsem zaradi katastrof v Aziji in Ameriki,

pa tudi zaradi poplav v Italiji (zadnja je bila v okolici Pordenona), je vremenslovec še kako aktualno in zanimivo. Predavatelj, ki mu kot vremenslovcu gotovo ne

Foto DPD

manjka dela, saj sodeluje pri raznih časopisih in radijskih oddajah, je strokovno razložil tudi trenutno vremensko sliko v naših krajih. Povedal je, da je bilo

vreme pri nas v zadnjem tednu razdvojeno, kajti v gorah je bilo sončno in toplo, v nižjih legah pa precej megleno. To razdvojenost gre pripisati občutni temperaturni inverziji, ki se je dvigala in spuščala, a nikoli zadosti, da bi bilo pretežno jasno. Ob tem je Bradassi tudi razložil, da če sega toplejši lažji zrak v višje plasti in hladnejši težji zrak v nižje, ni navpične izmenjave tokov. Zaradi tega se v spodnjih plasteh pojavi stagnacija in vlaga. Konec obdobja s temperaturno inverzijo se bo pojavil takrat, ko bo atlantska višinska dolina s fronto izpodrinila toplejši višinski zrak. Darko Bradassi je na zabaven, a zelo jasn način opisal delo vremenslovcov, tako da so ob koncu predavanja udeleženci izrazili željo, da bi se tovrstna srečanja nadaljevala tudi v prihodnje.

Metka Kuret

KULTURNI DOM Glasbena abonmajška sezona

Glasbena matica predstavlja pester in zanimiv program

Po dolgih šestih letih se Glasbena matica ponovno vrača v tržaški Kulturni dom z abonmajško sezono Glasbeni spleti. Po še bolj dolgih dvajsetih letih se v Kulturni dom vrača tudi opera. To sta dve izmed najpomembnejših novosti, ki so prišle na dan v četrtek, 27. oktobra, na predstavitvi abonmajške sezone Glasbene matice v tržaškem Kulturnem domu. Glasbena ponudba se vsekakor ne bo dotaknila le Trsta, ampak tudi Gorice in Benečije. Predsednik KD Boris Kuret in ravnatelj Tomaž Ban sta izrazila velik ponos na ponovno sodelovanje med tema dvema ustanovama. "To je velik korak v dobro manjšine, saj se bo tako nedvomno pomnožilo število gledalcev" je še poudaril Kuret, medtem ko je Ban spomnil na vrnitev opere, saj je KD zgrajen tudi za gostitev tovrstnih predstav. Predsednica Glasbene matice Nataša Paulin se je nato zah-

valila vsem ustanovam, ki so sodelovale pri sestavi programa koncertne sezone, podrobneje deželnemu sedežu Rai iz Trsta, mednarodnemu festivalu sodobne glasbe Kogojevi dnevi, ljubljanski Glasbeni matici in Glasbeni akademiji iz Ljubljane. V orkestru iz Ljubljane nastopajo mladi talenti. To je po mnenju predsednice Paulinove izredne važnosti, saj bodo lahko prenesli ljubezen do glasbe na mlade poslušalce. "Pri sestavi programa so nas spremljale dve misli, je nato povedal ravnatelj GM Bogdan Kralj, in sicer pozornost slovenskim ustvarjalcem in članom naše šole". Kot smo že napisali, bo koncertna sezona zaobjela celotno deželno obdobje, na katerem deluje Glasbena matica: različni cikli koncertov bodo namreč v Trstu, Gorici, Špetru in Kanalski dolini. Goriški abonenti si bodo lahko ogledali poleg koncertov

Foto Kroma

goriškega dela niza tudi operno in baletno produkcijo v Trstu. Glasbeni spleti se bodo pričeli v Trstu 9.11.2005 v dvorani nemškega dobrodelnega društva. Nastopil bo Horn quartett iz Ljubljane. 16. 12. bo v KD godalni kvartet GM, 17. 1. simfonični orkester Akademije za glasbo iz Ljubljane, 24. 3. komorni zbor ljubljanske Akademije za glasbo, 17. 5. pa se bo niz koncertov v KD zaključil s klavirskim duom

Tamara Razem in Cristina Santin. V goriškem KD bo 3.2. nastopil kitarist Marko Feri, 30.3. bo na vrsti pihalni orkester Akademije

za glasbo iz Ljubljane, 11.4. pa še mešani zbor, vedno iz Akademije. 17. 2. bo v Špetski občinski dvorani klavirski duo Beatrice Zonta in Vesna Zuppin, v cerkvi Sv. Marije v Lesah pa bo 2.4. nastopil mešani zbor Jacobus Gallus iz Trsta. Tango - balet mariborske opere bo v tržaškem KD 27. 1. Aprila bo v tržaškem KD, opera pa bo v naše gledališče končno prišla nekje aprila.

Meti

GLEDALIŠČE MIELA Združenje Anno Uno

1000 in več oči v svet filma

V prostorih tržaškega gledališča Miela je v teku filmski festival 100(0) oči, ki ga že peto leto zapored prireja kulturno združenje Anno Uno. Letos nosi manifestacija podnaslov Mednarodni festival filma, kar jasno pričča o razsežnosti, ki jo je pobuda v nekajletni prisotnosti na tržaškem prizorišču dosegla. Kot poudarjajo prireditelji, je srž festivala predvsem v nenehni izmenjavi človeških in umetnostnih stikov: posamezne projekcije in predstavitev avtorjev - tako že preminulih kot še živečih - in igralcev, ki so si zelo različni glede na zemljepisno pripadnost, a edini v iskanju vsak svoje sporočilnosti s kodom filmskega ustvarjanja, se tako usidrajo v kontekst živahnega pretakanja kulturne svežine. Umetniški vodja festivala Ser-

Foto Kroma

gio Grmek-Germani je trdno prepričan, da je bilo treba ob številnih in kakovostnih filmskih pobudah, ki bogatijo tržaško stvarnost, ustvariti še tako, ki bi s še večjim prizade-

vanjem predstavljala z ramo ob ramo filmsko umetnost preteklosti s kinematografsko sporočilnostjo današnjih produktov in to izven nenaravnih meja, ki nam jih tržišče

vsiljuje.

Festival, ki je letos osredotočil svoj spored predvsem v prikaz produkcije vzhodnih držav, bo med drugim gostil priznanega slovenskega režiserja Matjaža Klopčiča. Avtor, ki je letos spomladi končal s snemanjem svojega zadnjega celovečerca Ljubljana ljubljena, bo to soboto prisoten v dvorani, kjer bodo vrteli njegov film Sedmina iz leta 1969; predstavili pa bodo tudi nekatere prizore njegovega zadnjega truda, pri katerem je bil soudeležen kot prvi režiserjev asistent tudi tržaški filmar Martin Turk. Med drugim bodo v okviru festivala prisotni tudi mojster italijanske kinematografije Vittorio De Seta in vidni predstavniki bivšega jugoslovskega filmskega prizorišča.

IG

OPČINE Ob začetku nove sezone

Skupina Musicum nastopila v cerkvi sv. Jerneja

Moška vokalna skupina Musicum začnejo novo pevsko sezono s posebnim zagonom. Po šestih letih pretežno projektne delovanja so se goriški fantje angažirali za bolj redno nastopanje na podlagi znatne, vsestranske rasti. Sezono sta uvedla dva zaporedna koncerta na Tržaškem in Goriškem, katerima bodo sledili širše zasnovani projekti v zimskem času in še koncert v okviru sezone centra Komel. Matija Faganel, Bogdan Podveršič, Kristjan de Comelli, Peter Gus, David Bandelli, Bernard Hrovatin, Rok Bernetič in Marko Gus se zavedajo pomena samostojnosti in solidne priprave vsakega pevca v delikatnem okviru

osemčlanske vokalne skupine, zato se posamezno izpopolnjujejo s študijem pevske tehnike, skupinsko nastopanje pa koordinirajo z umetniškim vodstvom priznanega strokovnjaka kot je zborovodja Matjaž Šček. Rezultat prizadevanja dela je skupina z uravnovešenim zvokom, ki kaže pozornost do agogičnega dogajanja in stilno primerne izvajanja ter nenazadnje skrbi za ustreznost in izbrano repertoarja. Pevci so zato prepričali tudi opernsko publiko, ki je v petek minulega tedna nagradila s posebno toplino njihov celovečerni koncert v cerkvi svetega Jerneja. Spored je obsegal izključno nabožne skladbe iz renesančne in sodobne zakladnice. Pričel se je

z izborom motetov Jacobusa Gallusa, ki jih je skupina izvedla okusno, s pomočjo prav gotovo dobrodošle zvočne obogatitve, ki jo daje odlična akustika open-ske cerkve. Pevci so se posebno potrudili tudi pri doživetem pričaranju atmosfere znane božične Coventry carole neznanega angleškega avtorja. Spored so prijetno povezovali s kratkimi uvodnimi besedami, kar je predstavljalo način za komunikativno približanje poslušalcem in posebno vmesno dopolnjevanje predvsem v drugem delu koncerta, ko je zazvenel zanimiv izbor skladb goriških skladateljev. Skupina že več let zbira in izvaja dela, ki so jim jih posvetili domači skladatelji; v dragoceno zakladnico spadata maša "Psallam Deo

meo" Stanka Jerčiča in "Jubilata Deo" mladega Patricka Quaggiata, a tudi sadovi umetniške ustvarjalnosti samih članov PS Musicum. Pevci so namreč izvedli tudi kratko mašo "Gospod je moja moč in moja pesem" Davida Bandellija in priredbo Petra Gusa tradicionalne črnske duhovne "Go, tell it on the mountains". Eksperimentalni, domiselni ali bolj minimalistični kompozicijski prijem mladih avtorjev so dali nastopu dodatno vrednost z upoštevanjem in podpiranjem umetniških izrazov ustvarjalcev mlajše generacije. Uspeh pevskega večera je s svojo zahvalo in pozdravom poudaril župnik Franc Pohajač, ki je pohvalil nastopajoče in se je ob tem veselil spodbudnih rezultatov, ki lahko nastajajo iz prijateljevanja ob petju, saj je skupina Musicum-kot se pogosto dogaja- nastala po naključju, iz skupne ljubezni do glasbe osmerice mladih navdušencev. PR

TRŽAŠKO NABREŽJE Kaj v prihodnje?

Tržaška croisette daljša od beneškega Lida

Menda bodo tržaški ljubitelji filmske umetnosti presrečni v slučaju, da bi tržaško nabrežje postalo v prihodnje jadranska croisette, ki bi veljala nič manj kot beneški Lido. Če že ne s prestižnega vidika, bi se naše "rive" vsaj po očesu prijetnem razgledu lahko gotovo kosale z lagunno, ki jo je mogoče ob jasnem vremenu in kančku daljnosežne fantazije mogoče opaziti z roba pomola "San Carlo". Kakorkoli že, je predel mesta, ki zajema celotni del nabrežja od prostora, kjer je še do pred nedavnim stal bazen Bianchi, prek nekdanje ribarnice in Pomorske postaje ter Velikega trga vse do železniške postaje, v zadnjih letih korenito menjal podobo in še zdaleč ni dobil dokončnega videza.

Ali so bili ti urbanistični posegi sad načrtov prejšnje občinske uprave, ki jih je sedanja Dipiazova ekipa bolj ali manj pravočasno udejanja, je že snov debatnega vzdušja bližajoče se vo-

linne kampanje. Dejstvo pa je, da je naše mesto v zadnjih letih pridobilo na pomenu zaradi kopice filmskih manifestacij, ki so razživele monotono udarjanje ure Miheca in Jakca na občinski palači. Dovolj je, da omenimo Festival latin-

nema. Če so bile pred leti nekatere izmed omenjenih manifestacij - zgolj poskusni izziv peččice nadebudnih kulturnikov - v mislih imam predvsem Trst film festival -, so se v času spremene v pravo stalnico, na katero čaka kar precejšen del tržaških ljubiteljev filma. Res škoda bi bilo, ko bi naša nesrečna zalivska shizofrenija zmanjšala vnemo, ki jo prireditelji iz leta v leto vlagajo v že itak težavni organizacijski "štos". Neprijetnih adutov, ki bi jih or-

kino Excelsior, kjer so v okviru Trsta film festivala vrteli zadnjo Kusturičovo uspešnico. Prostori pa so bili namreč pretesni, da bi lahko gostili vse interese: nejevolje s strani občinstva je bilo kar nekaj, zagate prirediteljev pa menda še toliko več. Ravno prejšnji teden je bil v mestnem časopisu govor o možni preureditvi nekaterih struktur, ki se nahajajo na nabrežju, v tvrstne kinematografske in druge gledališke namene. Čakati pa je treba, da se okamenelost oz. nejasnost pojmov občinskih upraviteljev in ostalih akterjev razčisti. Pisalo se je tako o prekalifikaciji Silosa, ki bi tako gostil halo Tripčovich, katere sedanjo strukturo bi nekateri - na srečo - radi podrl in gledališče Miela: zadnje novice vendar kažejo, da je njegov izgon iz Doma pristaniških delavcev premeščen. Gianni Torrenti, predsednik zadruge Bonaventura, ki upravlja gledališče Miela, je obenem namignil, da bi nekdanje skladišče vina, ki se nahaja ob bivšem bazenu Bianchi in o katerem pričajo danes zgolj na pol porušeni zidovi, postal udobna in primerna tržaška kinematografska palača, katere delovanje bi bilo gotovo povezano tudi z novimi razstavnimi prostori, nameščenimi v nekdanji ribarnici. Tržaškemu nabrežju se torej obeta rožnata prihodnost, če že ne v dejanskih načrtih, vsaj v sanjsko-filmskih vizijah!

IG

Foto IG

sko ameriškega filma, ki se je pred kratkim zaključil, festival znanstveno fantastičnega filma, filmsko prireditve I 1000 oči in še menda najpomembnejšo filmsko manifestacijo, kar jih je naše mesto kdaj gostilo, se pravi Trst film festival, ki ga prireja združenje Alpe Adria Ci-

ganizatorji v prihodnje lahko uporabljali kot izgovor pri svojem zapuščanju mesta burje, je kar nekaj. Najbolj prepričljiv argument je namreč pomanjkanje ustreznih prostorov. V mislih imam predolgo kačo ljudi, ki so letos januarja mirno čakali na vstop v

Obvestila

Ob 60-letnici poboja primorskih padalcev bo v Peterlinovi dvorani v ul. Donizetti 3 v Trstu v ponedeljek, 14. novembra, ob 20.30 razgovor o knjigi CENA DOMOLJUBJA. O njej bodo spregovorili avtor John Earle, zgodovinar Gorazd Bajc, časnikar Ivo Jevnikar in oba v Evropi živeča predstavnik primorskih padalcev - Stanko Simčič in Ciril Kobal.

Slovensko pastoralno središče vabi vernike, da se udeležijo letošnje že 25. Hvaležnice, ki bo v nedeljo, 13. novembra 2005, ob 16. uri v stolnici sv. Justa. Letos poteka 25 let, odkar se slovenski verniki tržaške škofije zbirajo v tržaški katedrali in se skupno z gospodom škofom zahvaljujejo ob koncu cerkvenega leta. Da bi se ta dogodek svečano praznoval, bo letošnja hvaležnica pod geslom Združeni v lomljenju kruha bogatejša za pritrkovanje, ki bo tako pred začetkom kot ob koncu sv. maše. Duhovniki bodo somaševali skupno z g. škofom, petje pa bo oplemenitil Združeni

Pevski zbor Zveze cerkvenih pevskih zborov iz Trsta. Sodelovali bodo tudi skavtje. Vabljeni so tudi narodne noše.

Slovensko prosvetno društvo Mačkolje prireja v torek, 15. novembra 2005, ob 20. uri v dvorani Srenjske hiše v Mačkoljah večer z naslovom Odvisni in zasvojeni. O širšem pojmu odvisnosti, o prepovedanih in legaliziranih drogah, o novih pojavih zasvojenosti v sodobni družbi bo spregovoril dr. Bernard Špacapan, ravnatelj oddelka za odvisnosti pri goriškem zdravstvenem podjetju. Prisrčno vabljeni!

Darovi

Za slovensko Karitas: N.N. 20,00 evrov; N.N. 30,00 evrov; N.N. 50,00 evrov.

V spomin na Juštino in Dušana daruje N.N. za Marijin dom pri Sv. Ivanu 5,00 evrov.

V spomin na pokojne sorodnike in prijatelje daruje N.N. 20,00 evrov za Marijin dom pri Sv. Ivanu.

SKLAD MITJA ČUK

vabi

v soboto, 12. novembra 2005, ob 20. uri

v Bambičevo galerijo

na odprtje antološke likovne razstave

s slikarjevimi fotografskimi portreti Jožice Zafred:

Stojan Zafred

ZAPUSTIL BOM SLED...

Predstavitel: Polona Škodič

Glasbeni utrinek: harmonikar Lojze Furlan

Proseška ul. 131, Opčine

Razstava bo odprta do 3. decembra 2005;

od ponedeljka do petka med 10. in 12. ter 17. in 19. uro

DSI Predstavitel monografije o dr. Rajku Ložarju

Pretrgane korenine

Dr. Rajko Ložar spada med pozabljene in prezirane intelektualce, ki so v prvi polovici prejšnjega stoletja močno zaznamovali slovenski kulturni prostor, po drugi svetovni vojni pa ni bilo zanje več prostora v domovini.

zgodovini, arheologiji, etnologiji, kot direktor etnografskega muzeja je od leta 1940 do 1945 močno zaznamoval njegovo delovanje, pa v jezikoslovju, publicistiki, urednikovanju in še bi lahko naštevali. Po duhu in izobrazbi je bil

Foto Kroma

O Ložarju sta v Društvu slovenskih izobražencev spregovorila geograf prof. Jože Velikonja iz Seattla in sourednica Helena Ložar Podlogar, pred kratkim je namreč izšla monografija Pretrgane korenine, in sicer po simpoziju, ki ga je lani ob stoletnici Ložarjevega rojstva priredil Inštitut za slovensko narodopisje pri Slovenski akademiji znanosti in umetnosti. Ložarja je najprej predstavil Velikonja, nad dvajset let sta si namreč redno dopisovala; o knjigi, ki z različnih zornih kotov osvetljuje njegovo življenje in delo, pa je spregovorila Podlogarjeva. Bil je imeniten znanstvenik doma v umetnostni

večdisciplinarni znanstvenik, nikoli se temu ni odpovedal, pa čeprav ga je življenjska pot vodila tudi preko zelo težkih preizkušenj. Maja 1945 je bil prisiljen v begunstvo na Koroško, kjer se je preživljal s profesuro; ker pa ni dobil stalne službe, se je leta 1952 odločil za Združene države Amerike. Najprej je bil v Chicagu zaposlen kot tovarniški delavec, leta 1956 je nastopil službo ravnatelja muzeja v mestecu Manitowoc, po letu 1969 pa se je posvečal le svojim številnim zanimanjem. Umril je leta 1985, pokopan je v Milwaukeeju.

MR

V kulturnem središču Slovencev na avstrijskem Štajerskem, v Pavlovi hiši v Potrni pri Radgoni, je Svetovni slovenski kongres 21. in 22. oktobra priredil 4. strokovno-znanstveni posvet Ko ni več meja. Posvečen je bil spoznavanju razmer, v katerih živi tamkajšnja skupnost, ob tem pa izmenjavi misli o tem, kaj krepi slovensko identiteto mladih zamejcev zunaj šolskih zidov.

Uvodno predavanje sta imeli mladi tržaški raziskovalki Maja Mezgec in Zaira Vidali, ki sta predstavili izsledke raziskave SLORI-ja med vsemi slovenskimi višješolci, o različnih vidikih obravnavane problematike pa so imeli referate predstavniki Slovencev iz Avstrije, Italije, Madžarske in matice. Glede Slovencev v Italiji so govorili: Ivo Jevnikar in Marino Marsič o vlogi kulturnih društev, Bogdan Kralj, Silvan Kerševan in Nataša Komac o glasbenem solstvu, Nadja Maganja Jevnikar o vlogi katoliške Cerkve, Jurij Kufersin pa o vlogi športa.

Ob koncu so udeleženci sprejeli še povzetke in sklepe. V nadaljevanju objavljamo omenjeni referat **Nadje Maganje Jevnikar**.

Slovenski duhovnik je tako pri nas kot v matični Sloveniji vedno živel v tesnem stiku s svojim ljudstvom. Ni ma smisla, da bi tukaj obnavljala zaslugi duhovnikov za slovenski narod, ker jih pač vsi dobro poznamo, vendar pa je treba vsaj omeniti, kako pomembno vlogo je imel primorski duhovnik v času fašistične strahovlade, ko je bil lep del slovenskega naroda po prvi svetovni vojni odtrgan od matičnega telesa in so ga italijanske oblasti zapisale izginotju. Takrat je bila vsaka župnija ne le duhovni hram, temveč tudi učilnica slovenskega jezika in kulture za mlade, ki so morali obiskovati italijanske šole - potujčevalnice.

Duhovnik je predstavljal skoraj edini lik intelektualca, potem ko se je večji del izobražencev moral zateči v Jugoslavijo, ali pa je bil po zaporih, v konfinaciji ali službeno premeščen v notranjost države. Zato je bil prispevek primorskega duhovnika k ohranjanju in utrjevanju narodne zavesti v času fašističnega ustrahovanja in zapostavljanja slovenskega ljudstva neprecenljiv.

Po vojni, v času strogih ideoloških ločitev, primorskim

Predavanje Nadje Maganje Jevnikar na 4. strokovno-znanstvenem posvetu

Nekaj misli o vlogi katoliške Cerkve med Slovenci v Italiji

Čedermacem ni bilo prihranjenno gorje, ki se je s tako silo zneslo nad slovensko Cerkvijo v matici. Tudi pri nas so levičarski krogi dolgo sistematično črnili delo slovenskih duhovnikov in se trudili, da bi odtrgali ljudi od njihovega vpliva. Tudi pri italijanskih sobratih slovenski duhovniki niso dobili podpore, saj so jih mnogi italijanski duhovniki imeli za "Titove agente". Odnosi so se začeli spreminjati z goriškim nadškofom Petrom Cocolinom, ki je začasno vodil tržaško škofijo v letih 1975-77, njegovim stopinjam je odločno sledil naslednji škof Lovrenc Belomi. V času sedanjega škofa Evgena Ravignanija (nastopil je leta 1997) pa so se odnosi med slovenskim in italijanskim delom tržaške Cerkve skoraj povsem normalizirali.

Naj omenim, da je bil prav pred

Glavina, Andrej Marija Šterk, Franz Xaver Nagl (ta je bil Dunajčan) in Andrej Karlin. Avstro-Ogrska, ki je vplivala na papeževa imenovanja, je pač bolj zupala Slovence kot Italijanom, poleg tega so takratno tržaško verno ljudstvo sestavljali pretežno slovensko kmečko prebivalstvo in nižji sloji v mestu. Tržaški višji meščanski sloj ni bil preveč cerkven, sestavljale pa so ga tudi druge verske in narodne skupnosti, ki so si v središču mesta zgradile bogata verska središča. Mnogi italijanski verniki so se imeli za drugorazredne, svoje je opravil tudi nacionalizem. Nezaupanje do Slovanov je dobilo še večje in sovražne oči s fašističnim šovinizmom, ki je dosegel, da sta morala naslednja škofa, Angelo Bartolomasi in Luigi Fogar, Italijan in Furlan, zapustiti škofijo, češ da še vedno privilegirata Slovence na škodo Italijanov.

Šele s prihodom škofa Santina v Trst leta 1938 so si italijanski verniki oddahnilo. Mesto Trst z okolico je bilo - drugače kot Gorica - vedno skopo z duhovniškimi poklici. Trgovci, ki so preplavljali Trst v iskanju zaslužka, so se pač zanimali za materialne dobrine, za duhovnost ni bilo ne časa ne posluha. Zato so se tržaški škofje morali zatekati drugam, da so lahko napolnili prazna mesta po župnijah. Tako je bilo v 19. stoletju na Tržaškem veliko število čeških duhovnikov.

Po drugi svetovni vojni se je iz Slovenije zateklo k nam več duhovnikov, ki so se umaknili iz političnih razlogov in so se dobro vključili v dušnopastirsko delo. Duhovniki, ki so pred vojno vodili v Sloveniji katoliške organizacije, so takoj po svojem prihodu v Trst leta 1945 začeli ustanovljati različne organizacije. Tako so se pri Novem sv. Antonu začele zbirati skupine dijakov, učiteljc in izobražencev. Slovenski duhovniki so veliko skrb namenjali predvsem mladim rodovom. V povojnem času, ko se je družba morala ponovno postaviti na noge in se dvigniti iz bede in revščine, v katero jo je pahnilo vojno kolesje, so slovenski duhovniki skrbeli tudi za dobrodelnost. Nastale so tako poletne kolonije za mlade, leta 1951 skavti, ki so še danes najštevilnejša vzgojna organizacija v našem zamejstvu. Zelo dejavna je bila tudi Vincencijeva konferenca, ki je skrbela predvsem za starejše v stiski in je še danes aktivna.

Nekateri duhovniki so se takoj po vojni aktivirali tudi na kulturnem in prosvetnem področju, a tudi v politiki, kjer so prispevali k politični diferenciaciji na Tržaškem. Tako je svetoivanski kaplan Peter Šorli s pomočjo nekaterih laikov ustanovil Slovensko krščansko-socialno zvezo za politično, socialno in kulturno delo katoličanov, v kateri imajo korenine tudi sedanje politične in prosvetne organizacije. S svojim delom so torej slovenski

duhovniki v povojnem času bistveno pripomogli k duhovni in kulturni rasti slovenskega človeka v Italiji. Skoraj v vsaki župniji so ob cerkvah zgradili kulturne domove, kjer se je odvijalo bogato duhovno in kulturno življenje za mlade in starejše. V središču Trsta smo tako dobili tri pomembne Marijine domove: pri Sv. Ivanu, v ulici Risorta (novi dom je nadomestil starejšega) in v Rojanu, tam pač, kjer so v preteklosti delovale številne močne Marijine družbe. Sedaj je še dejavna, a vedno manj, le tista v ulici Risorta, medtem ko so druge že pred leti zamrle. Ti domovi so bili pretežno zgrajeni s prispevki Marijinih družbenk in drugih dobrotnikov, za mestne Slovence pa še vedno predstavljajo pomembne postojanke, v katerih se odvija versko in kulturno življenje. Glede lastnine domov in drugih sedežev cerkvene narave, ki so jih zgradili Slovenci, pa je veliko nejasnosti in nedorečenosti.

Kot v preteklosti, tako se tudi dandanes slovensko cerkveno občestvo v zamejstvu sooča s hudim problemom pomanjkanja duhovnikov. Medtem ko smo na Goriškem tudi v teh letih pričeli novim duhovniškim poklicem, bi na Tržaškem marsikatera župnija ostala brez duhovnika, če bi Cerkve v Sloveniji ne priskočila na pomoč in poslala svojih duhovnikov. Gre za posamezne škofijske duhovnike, za nekatere postojanke pa sta prevzela skrb slovenska jezuitska provinca (Sv. Ivan v Gorici) in slovenski salezijanski inšpektorat (zavod Marijanišče na Opčinah in trenutno štiri župnije na Tržaškem).

V Benečiji je stanje še slabše. Duhovnikov slovenskega rodu je v videmski nadškofiji sicer lepo število, a zavedni duhovniki, ki delajo med rojaki v Benečiji, so v bistvu le štirje: Mario Qualizza, Božo Zuanella, Emil Cencig in msgr. Marino Qualizza. V tamkajšnjih cerkvah so povsem slovenske maše le občasno. Na pomoč jim je priskočil tudi italijanski duhovnik Renzo Calligaro, ki vodi mašo v terskem narčju.

V Kanalski dolini sta slovenska beneška duhovnika Mario Gariup in Ukva in Dionisio Mateucig v Žabnicah, ki skrbijo tudi za Svete Višarje. V goriški nadškofiji je vsega skupaj 13 slovenskih duhovnikov: 9 v tistem delu nadškofije, ki upravno sodi pod goriško pokrajino, štirje pa so v delu nadškofije, ki spada pod tržaško pokrajino. Treba je namreč povedati, da v goriško nadškofijo spadajo tudi župnije iz devinsko-nabrežinske in zgoniške občine, ki sta del tržaške pokrajine. Slovenskih stalnih diaconov na Goriškem ni. Škofov vikar za Slovence je msgr. Oskar Simčič, šandreški dekan pa Marjan Markežič. Tretjina slovenskih duhovnikov goriške nadškofije je bolnih ali nepokretnih, tako ima marsika-

teri aktivni duhovnik po dve ali celo tri nedeljske maše, da lahko krije potrebe slovenskih vernikov v različnih župnijah. V mestu Gorica so slovenske maše v treh cerkvah, in sicer v slovenski mestni duhovniji pri Sv. Ivanu, na Travniku in pri kapucinih. Goriški duhovniki skrbijo

Lojze Bratuž

tudi za slovensko mašo na nedelje in praznike na Subidi pri Krminu in v Ronkah ("v Laškem"), kjer živi veliko slovenskih družin.

Na Goriškem delujejo tudi različni redovi slovenskih sester: šolske sestre sv. Frančiška, Marijine sestre, čudodelne svetinje in notredamke ter uršulinke. Kot nadaljevanje že od nekdaj bogate založniške tradicije izhajajo na Goriškem knjige Goriške Mohorjeve družbe, tednik Novi glas in mesečnik za otroke Pastirček. V središču mesta deluje Katoliška knjigarna, kjer se v na novo opremljenih prostorih odvijajo kulturni in umetniški dogodki. Ob župnijskih domovih na podeželju je v Gorici osrednje kulturno, prosvetno, športno, vzgojno in izobraževalno središče Kulturni center Lojze Bratuž z veliko dvorano in drugimi prostori, bližnje tolovadnico in skavtskim domom.

V tržaški škofiji je na podeželju 14 slovenskih župnij; v mestu ni nobene, vendar je v 10 mestnih cerkvah slovensko bogoslužje. Vseh slovenskih duhovnikov v škofiji je trenutno 18, a več jih je že v letih (najstarejši je 92-letni gospod Franc Zlobec), s slovensko pastoralo se jih ukvarja 15, izmed katerih jih je od leta 1969 dalje 8 prišlo iz Slovenije, eden pa iz ZDA. Slovenskih stalnih diaconov ni.

Tržaška škofija je razdeljena na 8 dekanatov, med katerimi je eden slovenski, t. j. openski dekanat, h kateremu spadajo tudi slovenski mestni kaplani. Dekan je salezijanec Anton Bedenčič, škofov vikar za Slovence pa je msgr. Franc Vončina. Tržaški slovenski duhovniki imajo tudi svojo stanovsko organizacijo, Duhovsko zvezo, ki ji ta čas predseduje g. Dušan Jakomin. Na Tržaškem delujejo še šolske sestre sv. Frančiška, ki imajo v Trstu tudi provincialno hišo, pod katero spadata tudi stari postojanki v Egiptu, notredamke in lojolke. Njihovo število je iz leta v leto manjše, vendar je njihovo

delo z mladimi in z ostarelimi nepogrešljivo.

Na Tržaškem izhaja mesečnik Naš vestnik, po radijskih valovih gre tedenska oddaja Vera in naš čas, katoliške nazore izpoveduje tudi mesečna revija Mladika, ki ima tudi svojo založbo knjig.

Tudi na Tržaškem je vrsta župnijskih domov in drugih središč ter organizacij.

Po tem dolgem prikazu zunanega stanja se lahko vprašamo, kakšno je versko čutenje pri ljudeh in predvsem pri mladih. Če si na kratko ogledamo številke o obisku verouka po slovenskih solah na Tržaškem (mislim, da se stanje na Solah na Goriškem bistveno ne razlikuje), opazimo, da število vpisov k verouku strmo pada, ko se od vrtecev pomikamo k višjim srednjim solam. Če za vrtece velja, da 94,42% otrok obiskuje verouk, to število na višjih solah pade na 65,45%. Torej, 34,55% manj vpisov!

Številke pa le delno prikazujejo globoko versko krizo, ki je zajela Cerkve v zamejstvu, posebno na Tržaškem. V zadnjih štiri-desetih letih je tržaška verska skupnost dala le enega slovenskega duhovnika. Čeprav so bili primorski duhovniki med obema vojnama glavni pričevalci domovinske ljubezni, je pozneje narod nanje pozabil in jih precej izločil iz svojega vsakdanjega življenja. Sektaški komunizem, potrošniška miselnost, sekularizacija in ne nazadnje počasno odzivanje slovenskega dela Cerkve pri nas na izzive sodobnega časa so zdesetkali prisotnost vernikov pri nedeljski maši. V naših cerkvah so ostale predvsem starejše žene, ki jim delajo družbo otroci, predvsem v času priprave na sv. obhajilo in birmo.

V naši manjšini ne deluje nobena verska skupnost, po vzoru verskih skupnosti in gibanj, ki so zelo razširjeni tako v Sloveniji kot v Italiji. V misli imam, recimo, študentske skupine, ognjiščarje, Skupnost sv. Egidija ali Prenovo v Duhu. Skavti le delno izpolnjujejo to praznino. Zato se veliko slovenskih vernikov vključuje v italijanske verske skupine.

Po drugi strani se je zaradi spremenjenih razmer v Sloveniji (manjša število poklicev) zmanjšala tudi pomoč iz matice. Obžalovati je tudi treba, da naša skupnost ni bila soudeležena pri sinodalnem procesu v Sloveniji in da pomembne pobude, ki jih organizira slovenska Cerkve, le včasih in s težavo prodrejo v naš zamejski prostor.

V duše ne moremo videti, na zunanaj pa se, to lahko rečemo, versko življenje Slovencev v Italiji odvija po ustaljenih navadah. Velik poudarek je na nedeljski maši, na zborovskem petju in na katehezi za otroke. Vse to ni dovolj za duhovne potrebe sodobnega človeka, ki je poln dvomov, a tudi velik iskalec duhovnih vrednot. Tudi ni posebno vabljivo za mlade. Kot primer naj navedem, da sta šele letos, prvič odšli na Svetovni dan mladih v Nemčijo organizirani skupini naših mladih.

Jesen leta 2003 se je končalo drugo zborovanje tržaške Cerkve (prvo je bilo v letih 1977-78). Slovenski verniki so se v lepem številu (okoli 50) vključili v komisije v zavesti, da je treba čimprej izdelati pastoralni načrt za versko rast slovenskega človeka in naše zamejske Cerkve. Predvsem je bila poudarjena zahteva, da potrebujemo duhovnika, ki bi se izključno posvečal pastoralni mladim. Do danes pa se zdi, da so zaključki ostali le na papirju.

Msgr. Jakob Ukmar

Na dnu...

SE VAM NE ZDI NESRAMNO SPREMINJATI PRAVILA IGRE TIK PRED BERLUŠKONCEM?

NE SKRIBITE, SAJ PO ZMAGI SE BOMO SPET IGRALI KOT PREJ, EDEN PRODI DRUGEMU!

Doslej največji bančni rop vznemiril javnost, posebej varčevalce

Raje protesti zoper reforme, kot pa sodelovanje na pogajanjih

V Sloveniji sta v preteklih dneh največji odmev vzbudila dva dogodka. Vlada je 3. t.m. sprejela izhodišča in usmeritve za program gospodarskih in socialnih reform. Veliko presenečenje in vznemirjenje je povzročil rop v SKB banki, v noči med 1. in 2. novembrom.

Sveženj okrog 70 ukrepov na gospodarskem, javnofinančnem in socialnem področju, je zasnoval Odbor za reforme, ki ga je vodil dr. Jože P. Damijan, ob pomoči kakih 200 izvedencev. Ukrepi in spremembe vključujejo trg dela, izobraževalni sistem in ustroj socialnih dajatev. V Sloveniji bodo uvedbo enotne davčne stopnje preuredili davčni sistem. Vlada je soglasno sprejela sveženj predvidenih ukrepov, ki se bodo začeli uresničevati v začetku leta 2007. Premier Janez Janša, ministri in vodja odbora za reforme Jože P. Damijan, so v pojasnjevalni kampanji pred sprejemom vsebine reform dokazovali, da so slednje nujne za zagotovitev gospodarske rasti, konkurenčnosti proizvodnje in storitev na domačih in tujih tržiščih ter pri ohranjanju obstoječe ravni socialnih pravic. "Slovenija je razmeroma razvita in bogata država, kar omogoča in spodbuja reforme. Preobrazbo na raznih področjih bi sicer lahko odložili na naslednja leta, toda tedaj bi bila Slovenija v večjih gospodarskih in

socialnih težavah, zaradi česar bi probleme težje odpravljali", je v pogovorih z gospodarstveniki, pa tudi s predstavniki sindikalnih združenj, opozarjal predsednik vlade, Janez Janša. Poudarjal je tudi nujnost nacionalnega sporazuma in soglasja za reforme. S sklepom vlade je Odbor za reforme končal delo, za usklajevanje predvidenih ukrepov na raznih področjih pa bo odsej skrbela novoustanovljeno ministrstvo, ki jo bo vodil minister brez listnice.

Vlada je opozicijske stranke in sindikate povabila, naj sodelujejo pri nadaljevanju pogajanj

glede predvidenih ukrepov. To velja tudi za uvedbo enotne davčne stopnje, ki je za mnoge sporna. Janša je ob tem dejal, "da je predlog za uvedbo enotne davčne stopnje del okvirja za reforme, ki ga je vlada sprejela. Ta okvir bo uveljavljen, razen če bo v obdobju, ko bomo čakali na podrobne izračune in potem pripravljali konkretne zakonske rešitve, kdo ponudil boljši model za doseganje istega cilja." Prostora za nadaljevanje pogovorov o

posameznih ukrepih v okviru reform je torej še dovolj, vendar stranke v opoziciji (LDS in SNS) svoje sodelovanje zavračajo in vlado napadajo, da je njen projekt neprimeren in nestvaren. Posebno bojevitost sindikati (Zveza svobodnih sindikatov Slovenije), kjer je vpliv nekdanjih komunistov najbolj očiten. Štirje sindikati, Zveza svobodnih sindikatov, Pergam, Konfederacija sindikatov 90 in Neodvisnost, so za soboto 26. novembra v Ljubljani napovedali velike delavske demonstracije. V njih bodo sodelovali tudi člani sindikata delavcev vzgoje in izobraževanja, ter študenti.

Predsednik največjega sindikata, ZSSS, Dušan Semolič, je v izredni številki glasila sindikata Delavska enotnost zapisal, "da se sindikati zavedajo svoje odgovornosti za položaj sedanjih in prihodnjih generacij, zaradi česar bodo po potrebi uporabili še druge oblike sindikalnega pritiska, kot sta splošna stavka in referendum." Predsedniki omenjenih štirih sindikatov so istega dne, kot je potekala seja vlade, pred njeno palačo simbolično prižgali sveče, češ da z reformami umira socialna država. Vlada ponuja nadaljevanje pogovorov o vseh ukrepih, toda sindikati bodo raje protestirali.

Izropanih 420 predalov za shranjevanje denarja in dragocenosti (sefov)

Rop v SKB banko v centru Ljubljane je bil skrbno pripravljen. Dva ali trije kriminalci so onesposobili dva varnostnika, nato pa so sedem ur vlamjali v sefe. Izpraznili so 420 predalov, vrednost pa je ostala neznana. Mnogi najemniki bodo zaradi ropa postali reveži. Policija roparjev še ni odkrila. Kriminalisti ugotavljajo, da je bil sistem varovanja v banki pomanjkljiv, roparji pa so morda imeli tudi važne informacije o režimu poslovanja. Primer bo nadzorni svet banke preučil na zasedanju 28. t.m. Zaradi ropa bo morda morala odstopiti Cvetka Selšek, predsednica uprave SKB banke.

Marijan Drobež

Kratke

Stanovnik za Danas: Načelo diplomacije je molčanje (31.10.)

Nekdanji predsednik predsedstva Slovenije, danes predsednik Zveze združenj borcev NOB, Janez Stanovnik, je v pogovoru za ponedeljkovo izdajo beogradskega časnika Danas med drugim komentiral izjavo sedanjega slovenskega predsednika Janeza Drnovška o reševanju kosovskega vprašanja in pri tem poudaril, da je "načelo diplomacije molčanje, ne pa govorjenje pred začetkom pogajanj, zlasti ko gre za tako občutljivo vprašanje". Stanovnik se je v Beogradu mudil kot udeleženec dvodnevnega mednarodnega simpozija, ki so ga priredili ob podpori japonske vlade in na katerem so obravnavali temo nacionalna in medetnična sprava ter verska strpnost na Zahodnem Balkanu. V diskusiji na simpoziju je dejal, da nobenega zločina v regiji ni moč obravnavati ločeno, to pa naj bi veljalo tudi za Kosovo, ki vpliva na razmere v neposredni sosesčini, regiji in celotni Evropi. V pogovoru za Danas pa je Stanovnik izpostavil, da bi morale vse države Zahodnega Balkana čim prej vstopiti v Evropsko unijo, saj gre za zemljepisni del Evrope, ki bi morala državam, ki mu pripadajo, pomagati, da najdejo rešitev za mirno sožitje. Kako pojasniti kontrast slovensko-srbskih odnosov, ko imamo

Janez Stanovnik

na eni strani množične obiske gospodarstvenikov in turistov iz Slovenije, na drugi pa Drnovškovo izjavo, ki je te odnose skalila? Stanovnik je ob tem vprašanju Danasa zatrdil, da je v prvi in drugi Jugoslaviji vedno obstajalo posebno prijateljstvo med Slovenci in Srbi. "Skupna država se je razšla, zdaj

imamo na njenem območju nacionalne države in po mojem mnenju je izrednega pomena ohranjanje stike na področju kulture, kajti tovrstna srečanja so bila največ vredna v nekdanji Jugoslaviji," je dodal. Na vprašanje, ali bo Slovenija pomagala Srbiji, ko bo ta pred vrati EU, pa je sogovornik Danasa odgovoril pritrdilno in izpostavil, da bi se morala pripetiti le velika nesreča, ali pa če na čelu Slovenije ne bi bili ljudje, ki delijo čustva in mnenja Slovencev.

Lektorat slovenskega jezika in kulture na univerzi v Benetkah

Predstavniki Univerze na Primorskem, Banke Koper in beneške univerze Università Ca' Foscari di Venezia so pred kratkim podpisali sporazum o delovanju lektorata slovenskega jezika in kulture na fakulteti za tuje jezike Facolta' di lingue e letterature straniere italijanske univerze v Benetkah Università Ca' Foscari di Venezia, so sporočili s primorske univerze. V študijskem letu 2005/2006 bodo tako na Università Ca' Foscari di Venezia v centru za balkanske študije Centro di Studi Balcanici pričeli izvajati šestdeseturno poučevanje slovenskega jezika in kulture za študente Facolta' di lingue e letterature straniere na oddelku za jezikovne znanosti Dipartimento di Scienze del Linguaggio v okviru izbirnih vsebin Jeziki Evropske unije (Lingue comunitarie). Poslanstvo Univerze na Primorskem je spodbujanje in povezovanje izobraževalne in raziskovalne dejavnosti z beneške univerze Ca' Foscari pri sooblikovanju strategij evropskih jezikovnih in kulturnih politik, med katerimi je še prav posebej pomembno utrjevanje slovenskega jezika in kulture v regiji, so sporočili s primorske univerze. Univerza na Primorskem bo projekt izpeljala s podporo članice Sveta zaupnikov Univerze na Primorskem Banke Koper, ki bo sofinancirala zaposlitev lektorja slovenskega jezika in kulture. Lektorca, avtentičnega govorca slovenskega jezika, bo zagotovila Fakulteta za humanistične študije Koper.

Posredovanje Judovske skupnosti ni zaleglo V kapelici v Rožni Dolini še zmeraj igralnica

Predsednik Judovske skupnosti Slovenije Andrej Kožar Beck si že dalj časa prizadeva za ureditev statusa, vračilo premoženja oz. plačilo odškodnine zanj ter za popravilo drugih krivic, ki jih je povojna oblast povzročila omenjeni skupnosti. Pravosodni minister dr. Lovro Šturm (na sliki), ki je tudi predsednik vladne komisije za reševanje odprtih vprašanj med verskimi skupnostmi in državo, je

dejal, "da so se z zahtevami, ki jih je izrazila Judovska skupnost v Sloveniji, soočile že mnoge evropske države. Zato jih bo morala v čim krajšem času preučiti tudi Slovenija. Ena od prvih nalog novoustanovljenega sektorja za popravilo krivic in narodno spravo, ki je začel delovati v okviru ministrstva za pravosodje, bo prav pridobitev stvarnih podatkov, ki so potrebni za osvetlitev dogajanja. Vladna komisija za reševanje odprtih vprašanj

med verskimi skupnostmi in državo bo vlado obvestila o zahtevah judovske skupnosti

v Sloveniji." Med nerešenimi zadevami je tudi neurejen status židovskega pokopališča v Rožni Dolini pri Novi Gorici, ki je sicer zaščiten kot zgodovinski in kulturni spomenik. Javnost pa že več let moti in vznemirja nočna igralnica, ki so jo uredili v sicer obnovljeni kapelici židovskega pokopališča. Župan mestne občine Nova Gorica, Mirko Brulc, je že zdavnaj zagotovil, da bo zasebni najemnik igralnico zaprl oz. opustil, ker da se bo preselil v svoj, na novo zgrajeni lokal. Vendar se to ni zgodilo, na kar opozarja tudi Judovska skupnost Slovenije.

M.

Komentar

Integracijski dejavniki slovenske skupnosti ob zahodni meji

Na Dragi 2005 sem spregovoril na temo, v kolikšni meri smo oz. Se nisimo Slovenci na obeh straneh zahodne meje uspeli preseči dosedanje državne (in ideološke) pregrade in se povezati v trdno narodno skupnost, sposobno kljubovati izzivom združujoče se Evrope in globaliziranega sveta. Pri tem sem se iz objektivnih razlogov omejil predvsem na Tržaško in deloma Goriško. Naj zaradi aktualnosti vprašanj navedem nekaj osnovnih misli in zaključkov.

Če se med dejavniki povezovanja dotaknemo najprej gospodarstva, moramo na osnovi podatkov A. Rustje (Glasilo SSK št. 33-4/2002) ugotoviti, da se slovenska podjetja, ki prodirajo v Italijo, v nasprotju z nemškimi in avstrijskimi, ne poslužujejo manjšinskih gospodarskih struktur, kljub takim pričakovanjem s strani manjšine. S tem zapravljajo velik človeški potencial, znanje in poznavanje trga, ki jim ga lahko nudi manjšinsko gospodarstvo. Tu di sicer so se podružnice, ki jih slovenska podjetja ustanavljajo

daleč od meje, izkazale za drage, nerentabilne in težko obvladljive. Pomemben integracijski dejavnik postaja Univerza Primorske, znotraj katere deluje vse več mladih zamejskih intelektualcev, ki prek te ustanove tudi tvorno stopajo v širše družbeno življenje Primorske in Slovenije. Glede vloge države pri povezovanju zamejstva z matico bodejo v oči skoraj vsakoletne kadrovske spremembe v vodstvu Urada za Slovence po svetu, ki opozarjajo na še neurejen odnos države do svojih rojakov po svetu. Odras tega stanja so tudi eksperimenti na področju financiranja manjšinskih ustanov in neskončno odlaganje sprejetja zakona o Slovincih po svetu. Moti tudi nepokončna slovenska politika do Italije, ki jo redko kdo razume in ki nam je do danes tudi še nihče

ni uspel pošteno razložiti in utemeljiti. Posebno mesto pri povezovanju slovenstva ob meji ima Cerkev, ki kljub vse večjim lastnim kadrovske težavam že desetletja rešuje veliko stisko številnih izpraznjenih slovenskih župnij predvsem na Tržaškem in Goriškem. Brez te pomoči bi iz slovenskih cerkva onstran meje izginil slovenski jezik, česar si skoraj ni mogoče zamisliti. O povezovanju vlogi elektronskih in tiskanih medijev ob meji ni potrebno posebej razpravljati, ker to njihovo poslanstvo občutimo v vsakdanjem življenju.

Med civilno družbenimi dejavniki in projekti, ki povezujejo ljudi ob meji ne glede na njihovo državno, politično in ideološko pripadnost, je treba na prvo mesto postaviti veliko gibanje Pri- morska poje, s katerim so si nje-

gov duhovni oče in večdesetletni vodja Rudi Šimac ter sodelavci postavili enkraten spomenik. Kolikšna je integracijska vloga Društva, te prve vseslovenske svobodne tribune in zibelke sanj o demokraciji in samostojni slovenski državi, pa zgovorno pove seznam tem in predavateljev štirih desetletij študijskih dni. Globoko brazdo pri tem povezovanju so pod taktirko profesorja Silve Faturja zaorali primorski slavisti s svojimi, več desetletij trajajočimi vsakoletnimi slavističnimi dnevi. Sem bi lahko prišteli tudi projekt dijaških obmejnih srečanj Primorske, ki tudi že polna tri desetletja družijo dijaško mladino z obeh strani meje na svojih rednih letnih srečanjih. Sledijo ustanove in organizacije, znotraj katerih se obira primorska kulturna srenja

(Združenje primorskih književnikov, knjižnice v Sežani, Novi Gorici, Trstu, Kopru in drugje), pa tiste s področja športa in plininstva, kot tudi vsakršne druge oblike srečevanja slovenstva ob meji (bazovška gmajna, Dan emigranta idr.). Izjemen primer tega sodelovanja je orjaški opus Bruna Volpija Lisjaka pri raziskovanju, javni predstavitvi in ohranjanju slovenske pomorske tradicije. Zgodba zase in to nekoliko žalostna so tisoči dnevni delovnih in nakupovalnih migrantov, ki bi ob poslednji rabi slovenskega jezika na oni strani meje lahko veliko prispevali k utrditvi gospodarskega in družbenega položaja manjšine. Posebno priznanje pri rušenju državnih in ideoloških pregrad si zasluži koprsko-tržaška naveza. Nastala je v času slovenske politične pomladi z intenzivnimi stiki med Kulturnim klubom Istra iz Kopra in Društvom slovenskih izobražencev iz Trsta. V okviru teh stikov je bilo samo v Peterlinovi dvorani v Trstu predstavljenih več deset istrskih ustvarjalcev različnih političnih in

ideoloških opcij in podobno številu zamejskih in koprskih dvoranah in primorskih medijih. K temu je treba dodati več deset večerov v tržaškem predmestju in na Krasu, vse tja do Gorice. Naveza se je okrepila z velikim prispevkom Hiše od Čuda, pod vodstvom sociologinje Lede Dobrinja in kasneje študijskega krožka Beseda Slovenske Istre, pod vodstvom novinark Nadje Rojac, ki sta organizirala na tej in oni strani meje na desetine kulturnih srečanj, radijskih oddaj itn. In kot krona vsega je pred desetimi leti kot Feniks vzniknilo Društvo za negovanje rodoljubnih tradicij TIGR Primorske, ki ima danes 800 članov in več enot po celi Primorski in celo med Primorci v Ljubljani in drugje. V zlahtni tradiciji nekdanjega TIGR-a združuje društvo v svojih vrstah domoljubno članstvo vsakršne državnosti, politične in ideološke provenience ter daje s tem neprecenljiv prispevek k utrjevanju in notranji spravi slovenske skupnosti ob meji.

Milan Gregorič

Še kako aktualno...

Inflacija spet narašča

V zadnjih mesecih smo ponovno zabeležili rast inflacije, kar gre v največji meri pripisati naraščajoči ceni surove nafte. Podatek so sporočili tako v Italiji kot v Evropski monetarni uniji, kjer so v septembru ugotovili najvišjo rast cen po letu 2002. Glavni krivec za vedno višjo inflacijo je predvsem cena surove nafte, ki že nekaj mesec nezadržno narašča, ta pa posredno ali neposredno vpliva na cene ostalih proizvodnih in potrošnih dobrin. V Nemčiji so npr. zabeležili skoraj 5% rast cen proizvodnih dobrin na letni osnovi, kar je najvišji odstotek po letu 2001.

V Evropski monetarni uniji je znašala septembrska inflacija 2,6% na letni osnovi, medtem ko je v avgustu znašala 2,2%. Ekonomisti ugotavljajo, da gre največji delež septembrske inflacije pripisati predvsem ceni surove nafte, ki je v zadnjih mesecih

močno narasla. To dokazujejo tudi z izračunavanjem inflacije za manjšo skupino dobrin, ki ne vključuje jestvin in stroškov za energijo. V tem primeru znaša septembrska inflacija na letni osnovi le 1,3%, kar je zelo pozitivne podatke. Predstavniki Evropske centralne banke so tako

izjavili, da bodo ob naraščajoči inflaciji primerno ukrepali in da bodo zvišali obrestne mere, vendar bi ta ukrep le še poslabšal stanje podjetij. Na ceno surove nafte namreč ne moremo vplivati, lahko pa vplivamo na neposredne in posredne posledice te cene.

Družine občutijo inflacijo v ceni in ne samo delno inflacijo, ki jo izračunavajo ekonomisti. V prejšnjih letih so že kljubovale gospodarski krizi tako, da so poslele po prihrankih iz prejšnjih let, potem so zmanjšale porabe, danes pa bodo po vsej verjetnosti zahtevale, da se višja inflacija pokaže tudi na plačah oz. da se inflaciji primerno povišajo plače. To pa bi dolgoročno ustvarilo novo inflacijo.

Višjo inflacijo pa so ugotovili tudi v Združenih državah Amerike, saj so se v septembru proizvodni stroški povečali za skoraj 2%, kar zneso na letni osnovi skoraj 7%. Cene potrošnih dobrin pa naraščajo že od maja dalje. V zadnjem mesecu pa so se še posebej podražile, poleg že običajne surove nafte, tudi jestvine, saj so močno narasle cene kmetijskih proizvodov. Za naslednje mesece pa ekonomisti pričakujejo manjšo gospodarsko rast.

Mara Petaros

Izkušnja industrije zdravil Krka v Novem mestu Malo domačih strokovnjakov je pripravljenih na delo v tujini

Tržišča velike industrije (koncerna in multinacionalke) zdravil Krka v Novem mestu se raztezajo od Vladivostoka do Dublina, kjer živi milijarda prebivalcev. Med novimi izzivi so tudi ZDA in države Južne Amerike. Omenjena družba, ki je ponos slovenskega gospodarstva in države, je začela v tujini delovati že leta 1975, ko je v Nairobiju v Keniji začela izvajati projekt Dawa za množično proizvodnjo

zdravil. Krka ima sedaj v tujini 13 podjetij, 27

predstavništev in tretjino zaposlenih. Marketing s prodajo, raziskave in razvoj so področja, ki jih je družba ohranila v Sloveniji. Velika slovenska multinacionalka je doslej v svoja podjetja v tujini vložila okrog 80 milijonov evrov, to za pospeševanje proizvodnje. V trgovinska predstavništva oz. podjetja pa je vložila nadaljnjih 15 milijonov evrov. V Krki pa se pri poslovanju v tujini soočajo z enakimi težavami kot v mnogih drugih slovenskih podjetjih. Medtem ko so v nekdanji Jugoslaviji posamezniki komaj čakali, da bi odšli v tujino in se tam zaposlili, in so bili tam praviloma tudi dobro plačani, je zdaj drugače. Slovenski strokovnjaki zelo neradi zapuščajo svoj dom in državo, čeprav jim v tujini nudijo boljše življenjske in delovne pogoje ter višjo plačo. V Krki so prepričani, da morajo na ključnih trgih v tujini projekte voditi Slovenci, zaradi česar bodo usposabljali in pripravljali strokovnjake, ki se bodo že vnaprej obvezali, da bodo odšli na delo v tujino.

M.

Vida Valenčič

Ko se dotakneš osebe

Vsi ti dotiki

Na mizi imam list papirja, ki se me je res dotaknil. O vseh teh dotikih pišem vsak teden, kajne? Z gosto tiskanimi črkami mi je gost, s katerim se bom čez par dni pogovarjala v radijski oddaji, opisal svoje življenje.

Jud. Poslovenjeni Hrvat v Trstu, sicer pa nemški državljan, rojen v Splitu dve leti pred koncem vojne. Očeta so likvidirali dva meseca pred njegovim rojstvom, sam pa celo življenje išče svojo bivanjsko identiteto. S prstom sledim nakazovanju let, dogodkov, težav, ki jih je preživel, pokončnih odločitev in želje po iskanju sebi lastne dimenzije znotraj judovstva. Vem, da me bo pogovor z njim v nečem spremenil. Že sama odločitev, da oseba v javnosti razgali določene plati svojega življenja, pomeni v določenem oziru priti do točke, ko uspeš za vse v življenju najti neko rdečo nit in nek smisel vsemu, tudi vsem težkim momentom.

V zadnjih dneh me različni dejavniki iz različnih smeri silijo v globlji vpogled v do danes nepoznane svetove. Pred dnevi mi je srbsko-pravoslavni pop razlagal, zakaj je liturgija v njihovih cerkvah peta. Kazal mi je notni rokopis izpred dveh stoletij, napisan izrecno za tržaško pravoslavno skupnost, in me vprašal, naj mu preberem italijansko posvetilo skladatelja. V dolgi črni halji, ki je poplesavala pri hoji, je v elegantni srbsčini (kaksne se nisem slišala) kazal to in ono partituro, hodil iz ene v drugo sobo na sedežu skupnosti, medtem ko ga je v sprejemnici čakala skupina popov iz Bolgarije. Pet minut daleč od mojega službenega mesta je svet, ki diši po kadilu, vzhodni mi-

stiki in stoletja starih petih obredih v staroslovanščini.

Doma se potapljam v besede in impresije Lilli Gruber. V svoji najnovejši knjigi Chador predstavlja to, kar je mislila, vedela ali ne, spoznala, okusila, razmislila o Iranu. Ravno zato, ker z njo spoznavam bogato kulturo tega sveta, kot tudi in predvsem vse to, kar ne pride v svetovne medije, me jezijo neumne besede iranskega predsednika Ahmadinejada izpred tedna dni: Izrael mora biti izbrisan iz svetovnega zemljevida. Pre-

pričana sem, da se tudi Lilli Gruber huduje nad tem, predvsem zato, ker besede fanatika in njegovih akolitov ožigosajo ves muslimanski svet, zahodni mediji pa teokratsko diktatorstvo enačijo z ljudstvom.

Do danes se nisem kaj prida spuščala v razmišljanje o tem ali onem pravu. Prebirala in spraševala sem mogoče o severno-irskem vozu, a to je vse. Danes se čutim skoraj krivo, ker se ne opredelim za noben prav in shizofren-

no hodim od odrske predstave Monija Ovdie in načrtovanja pogovora z rabinom v Sloveniji do lekcije arabščine ali orientalskega plesa. Verjetno kot vedno v življenju ne obstaja ena resnica. Vsakdo ima svojo. Jud, ki je okusil begunstvo in ki se je svojim judovskim koreninam približal v zrelih letih, a še vedno ostaja "samo laik", mladi libanonski študent, ki uči arabščino in je v svojem otroštvu videl razkosane otroke, na naših tleh pa "mi" z Narodnim domom in "oni", npr. svojci infobiranih. Vsak ima svoj prav, rešitev je vedno in samo v kompromisu, kljub vsemu.

S 3. strani

Kultura...

Še zadnje vprašanje: ali bi lahko strnili v nekaj misli dolgo obdobje delovanja vašega Sklada?

Sklad je nastal kot boleč odziv na osebno tragedijo z namenom, da pokaže svetlobo v najhujši temi. Najprej je imel za svoj cilj pomoč družinam otrok s telesno ali duševno prizadetostjo. Čas je pokazal, da so v stiski tudi mnogi otroci iz navidezno povsem zdravih in normalnih družin. Včasih so še bolj potrebni pomoči kot tisti "označeni". Klicem na pomoč se je Sklad ustrezno odzival. Večkrat je bil odziv zelo

ustvarjal zaradi pomanjkanja zadostnih sredstev in ustreznih prostorov. Začetno delovanje v tržaški pokrajini se je razširilo na deželno raven in zajelo še goriško ter videmsko pokrajino. Dejavnosti se je razvilo nič koliko, tako da jim danes zaradi utrujenosti iščemo primeren prostor. Tako smo - ne brez krepkega truda - že na pol poti do realizacije stavbe večnamenskega središča, v katerem bodo končno lahko brez tesnobe zaživele vse oblike vzgojnih, učnih in rekreativnih metod: poletna središča, posolske in obšolske dejavnosti, svetovanje, jezikovni in drugi tečajji, jasli, rekreacijsko središče, medgeneracijsko stičišče in še vse, kar se bo izkazalo za potrebno. Poiskali in našli smo finanč-

na sredstva, s potrpežljivim delovanjem smo vzbudili pri različnih zasebnih in javnih upraviteljih zaupanje v Sklad. Doslej nam je marsikaj uspelo in smo, kljub občasnim depresijam zaradi preutrujenosti, v končni fazi na to ponosni. Tudi zaradi tega, ker opažamo, kako so danes mnoga kulturna in športna društva in na novo nastale organizacije bogato zajele iz naših pionirskih in originalnih idej in jih marljivo uporabljajo pri delu z otroki in z otroki v stiski. Zadovoljstvo bi bilo večje, če bi bilo več sodelovanja med nami in manj strahu zaradi porazdelitve finančnih sredstev...

Sedaj nam pravzaprav ostaja tudi še predaja stafetne palice mlajši generaciji...

NOVI GLAS

Glavni urednik Andrej Bratuž - Odgovorni urednik Jurij Paljk
Izdajatelj Zadruga Goriška Mohorjeva - Predsednik dr. Damjan Paulin
Registriran na sodišču v Gorici 28.1.1949 pod zaporedno številko 5

Uredništvo v Gorici: Piazza Vittoria-Travnik 25, 34170 Gorica,
tel. 0481 550330, faks 0481 548808, e-mail gorica@noviglas.it
Uredništvo v Trstu: Ulica Donizetti 3, 34133 Trst,
tel. 040 365473, faks 040 775419, e-mail trst@noviglas.it
Uprava: Piazza Vittoria-Travnik 25, 34170 Gorica,
tel. 0481 533177, faks 0481 548276, e-mail uprava@noviglas.it
www.noviglas.it

Tisk: Centro Stampa delle Venezie Soc. Coop. a.r.l.,
Viale della Navigazione Interna, 40 - 35129 Padova PD,
tel. 049 8073263 - faks 049 8073868; e-mail cdascv@libero.it

Letna naročnina: Italija 45 evrov, Slovenija 48 evrov,
inozemstvo 85 evrov - Poštni tekoči račun 10647493

Oglaševanje: Oglaševalska agencija Tmedia, Korzo Verdi 51 - Gorica,
ul. Montecchi 6 - Trst. Brezplačna tel. št. 800 129452,
iz Slovenije in tujine 0039 0481 32879. E-mail advertising@tmedia.it

Novi glas je član Združenja periodičnega tiska
v Italiji USPI in Zveze katoliških tednikov v Italiji FISC

Jamčenje zasebnih podatkov: v smislu zakonskega odloka št. 196/03
(varstvo osebnih podatkov) jamčimo največjo zasebnost in tajnost za
osebne podatke, ki so jih bralci posredovali Novemu glasu. Bralci lahko
brezplačno zaprosijo za spremembo ali izbris podatkov,
ki jih zadevajo, kakor tudi izrazijo svoje nasprotovanje rabi letih.

To številko smo poslali v tisk v torek, 8. novembra, ob 14. uri.

Izbira investicijskih skladov (2)

Nasveti varčevalcem

Ko vlagatelj glede na dolžni obdobja izbere najprimernejšo kategorijo sklada (denarni skladi primerni za dobo 1 leta ali manj, obvezniški od 3 do 5 let, mešani za rahlo daljše obdobje, delniški za vsaj 5-7 let), mora med vsemi istovrstnimi skladi izbirati najustreznejše(ga). Za smotrno odločitev lahko varčevalec vzame najprej v poštev pretekle donose, ki jih je sklad dosegel vsaj za pet let nazaj. Minule donosnosti vsekakor niso garancija za prihodnost (glej prejšnji prispevek). Dodatno je treba upoštevati, da skladi kljub istovrstnosti lahko vsebujejo različno stopnjo tveganja. Boljši upravitelji skladov znajo namreč tudi v slabih časih premoženje preusmeriti tako, da se izognejo večjim padcem. V tem okviru investitorju lahko pomaga indeks Beta. Slednji izraža stopnjo nihanja cene kvot seveda v preteklosti. Skladi z visokim indeksom Beta (» 1) prinašajo

večjo stopnjo nihanja, z nizkim (« 1) pa nižjo. Ker pri investiranju ni dobro biti vezan samo na eno državo ali območje, je smiselno preveriti tudi področja, na katera določen sklad investira. Po potrebi lahko postane za varčevalca umestno izbrati dva ali tri sklade iste vrste, ki se med seboj seveda dopolnjujejo.

Pri izbiranju med skladi vlagatelj lahko upošteva tudi nekatere "kvantitativne" (številčne) in "kvalitativne" (manj oprijemljive) dejavnike. Med prve faktorje nedvomno spada višina provizij. Slednje delimo na vstopne, izstopne in upravljalne. Obstajajo seveda še stroški nakazila denarja na sklad (položnice ali trajnik - it.: R.I.D.) in morebitni stroški menjave valut. Stroški za odprtje in vodenje računa pri skladih razen v redkih primerih ne obstajajo. Velikost oziroma premoženjska masa take oblike varčevanja je lahko za varčevalca

prednost, ker upravitelji lahko vsilijo nižje komisije pri trgovanju z vrednostnimi papirji. Po drugi strani pa manjši skladi zaradi večje prožnosti na finančnem trgu lahko prinesejo investitorju boljše rezultate. Iz določenih razlogov (npr.: sprememba razmer na kapitalnih trgih, bližanje naložbenim ciljem in radikalna sprememba naložbene strategije) lahko investitor ima potrebo po prestopu med skladi (angl.: switch). V tem oziru dajejo številčnejši skladi iste upravljalne družbe varčevalcu širši manevrski prostor. Poleg tega so stroški za take operacije večinoma brezplačni. S prestopom med skladi in istočasno zamenjavo upravitelja varčevalec mora ponovno plačati vstopne provizije.

Bralci lahko sodelujejo pri naši rubriki z vprašanji in pripombami. Elektronska pošta: s.pahor@tin.it.

Stojan Pahor

Pričevanje

Ujeta na Korziki (3)

3. Bastija v ognju in dimu
Naenkrat je ozračje zapolnilo zavijanje policijskih siren in pred prefekturo na drugi strani blokirane ulice je obstalo deset kombijev, iz katerih je izstopilo več kot sto oboroženih, predvsem pa od nog do glave zaščitenih policistov. Protestniki so se začeli živčno prestopati in pripravljati na spopad. Nekateri od njih so začeli iz tal ruvati kamnite tlakovce, ki so jih potem razbijali na manjše kose, primerne za obmetavanje policistov, drugi, tisti bolj "sramežljivi", so si na glave poveznili prav nič prijazne črne kape oz. kapuce z odprtinami za oči in usta. Kazalo je, da se začenja zares, in šele takrat me je potegnili noter.

Hitro sem se vrnil do bara, po fotoaparatu. Jana je tudi še komaj krotila radovednost, tako da sva šla skupaj nazaj v središče dogajanja. Dobro sem vedel, da nama dajeta nahrbtnika na ramenih svojevrstno zaščito, sploh pa nisva bila edina "turista", ki sta pasla firbec.

Turistično-informacijski center je bil že zaprt. Tudi pošta, lekarna in vse trgovine in poslovalnice v neposredni

odprti le še bari in lokali, pred katerimi s(m)o se zbirali radovedneži, in nekatere turistične agencije, v katerih nama na vprašanje, kdaj bo odpeljal naslednji trajekt, niso znali odgovoriti nič pametnega. Vsi po vrsti so govorili o tem, da gre za zgodbo, ki se vleče že nekaj mesecev, in izražali prepričanje, da se razmere prav hitro ne bodo uredile.

Ker mi na začetku še ni bilo jasno, da držijo vsi domačini skupaj, da so tisti štirje zaprti mornarji nekaj takega, kot so

slovenščini) in se zgražal nad dejstvom, da lahko sto prenapetežev ustavi promet v mestu in še precej širše, saj sva mimogrede izvedela, da so poleg Bastije in Marseilla

blokirana tudi že pristanišča v Ajacciu, Nici in Toulonu oziroma, da se s Korzike po morju sploh ne da priti na celino.

"A bo kaj ali nič?" sem spraševal v smeri žandarjev, ki so mirno stali vrh ulice in opazovali dogajanje. "Če sva že ujeta v tem grdem mestu, na tem dragem otoku, potem nama dajte vsaj malo kruha in

iger, pa kri naj šprica v potokih, da bom domov prinesel dobre fotke in čakanje ne bo povsem zaman," sem se še naprej jezil in nekoliko pretiraval, Jana pa je zraven kimala in se popolnoma strinjala. Tudi ona ni čutila prav nobene simpatije do ljudi, ki so nama onemogočili vrnitev v Italijo in naprej proti domu.

Prvič v življenju sem bil, seveda iz sebičnih razlogov, povsem na strani policije, pa še takrat me je razočarala, saj se žandarji niso zganili niti, ko so protestniki na cesto prikotalili nekaj avtomobilskih gum, jih polili z bencinom in zažgali, da je postalo vse skupaj podobno

izgredom na vedno vročem Bližnjem vzhodu, nebo nad Bastijo pa je bilo naenkrat zlovesče črno.

/ dalje
Nace Novak

bližini potencialnega bojišča so precej skrajšale delovni čas, tako da so bili ob enih popoldne, ko sva se že sprijaznila s tem, da bova v Bastiji prenočila še en dan,

bili pri nas pred leti Janša, Borštnar, Tasič in Zavrl, in da gre za novo poglavje v "never ending" zgodbi o prizadevanjih za korziško neodvisnost, sem glasno bantil (seveda v

ČLOVEK JE PRISTAL NA LUNI? DA, DA, NEDVOMNO...

Arlecchino v Farnesino

Kissinger je bil čisto preprosto navaden amater. Brez zafrkavanja.

Šel se je velike politike, v študentskih letih do potankosti preučil strategijo in politično misel grofa von Metternicha, kočijaža Evrope v ponapoleon-skih letih restavracije, zasedel je mesto zunanjega ministra v ameriški administraciji pod Nixonom in kasneje Fordom, leta 1973 je prejel Nobelovo nagrado za mir in postal študijski primer diplomata na vseh univerzah.

Vseeno pa še vedno vztrajam pri trditvi, da je bil amater.

Iz Metternichove in Bismarckove zapuščine je izbrskal realpolitik, pragmatično politiko, ki je ni zanimala ideologija in se je bolj obračala na trenutne zahteve in potrebe. Svojevrsten tip Machiavellijevega "Cilj posvečuje sredstva". Medtem ko se je po eni strani bojeval proti severnokorejskim komunistom in se vmešaval v politiko levčarsko usmerjenih južnoameriških držav, se je po drugi spogledoval z Maovo Ki-

tajsko in igral s pekinškimi komunisti ping pong.

Res dober diplomat, a še vedno na amaterski ravni.

Zakaj amater? In posledično, kdo je profesionalc? Brez dvoma, novodobna diplomacija, ki se ne obrača na stare zglede, ampak se gradi in ustvarja sama od sebe. Diplomacija, ki ne sledi posebnim pravilom, niti kakim racionalno razumljivim logičnim sledjem. Imenovali bi jo lahko diplomacija fantazije. Svojevrsten fenomen, ki si orje ledino v zadnjih letih. In navsezadnje, le kam bi šli brez fantazije? Resda fantazijska diplomacija še ni opisana v nobenem učbeniku. Je namreč še v nastajanju. Je v stalnem nastajanju. Ker je fantazijska in jo lahko vsakdo interpretira in izvaja, kot želi. Gledališka diplomacija fikcije. In kdo se je s posebnimi spretnostmi v tem izkazal? Saj ni težko ugibati... od kod je doma Commedia dell'arte? Ali Arlecchino in Pulcinella?

In vse do najbolj sodobnih primerov Totója, Foja in Benignija. Komedija in burleska sta se že zdavnaj usidrili globoko v dušo Apeninskega polotoka.

"Vojna je nadaljevanje politike z drugimi sredstvi" je dejal pruski general Von Clausewitz v začetku 19. stoletja. Bush se je odločil te teorijo podpirati, čeprav mu je modra italijanska diplomacija na vse kriplje skušala dopovedati, da vojna ni prava rešitev. Torej mogoče se vsi tisti, ki menijo, da je Italija podpirala preventivno vojno. Ni res! Italija se je z Berlusconiem na čelu potegovala za mirno rešitev iraške krize, bolj kot Nemčija in Francija. Se še spominjate športno oblečene premiera z ruto na glavi? Izbral je tako mladostniški videz, da bi bil bolj primeren za akcijo Živi ščit po ulicah Bagdada.

Italijanski premier je prejšnji teden s tezo o mirovniški naravnosti svoje politike obiskal Busha. Spreten diplomat je spreten

Potopis

Ahrntal - Val Aurina, najsevernejša dolina v Italiji (3)

Zaradi slabega vremena je bila kočja skoraj prazna, saj so tisto noč v njej poleg podpisanega in sopotnika preživeli le še trije planinci iz Lecca v Lombardiji. Večer pa je minil v prijetnem domačem vzdušju in sproščenem pogovoru. Naslednje jutro smo se lahko takoj prepričali, da dan ni primeren za daljši izlet, saj je vse naokoli ležalo kakih dvajset centimetrov snega. Zato sva se s sopotnikom odločila, da se podava le do prelaza Forcella del Picco, ki leži severovzhodno od kočje na višini 2667 metrov. V primeru lepega vremena je do prelaza zelo lahko priti, ko pa vse naokrog leži sneg, se lahek vzpon hitro spremeni v mučno gazenje po snegu. Ker je pihal veter severovzhoda, so na nekaterih mestih nastajali snežni zameti, po katerih je bilo treba gaziti skoraj do pasu. Skoraj si ne bi predstavljal, da smo v prvi polovici avgusta, saj takega poletnega dne še nisem doživel. S prelaza, po katerem teče meja med Italijo in Avstrijo, lahko v vsej svoji mogočnosti opazujemo drugi najvišji vrh Avstrije, in sicer 3666 metrov visoki Großglockner.

V kočji je dan minil v prijetnem pogovoru z oskrbnikom Arthurjem, ki nam je znal povedati marsikaj zanimivega. Med letom je namreč gospod Arthur profesor na nižji srednji šoli z nemškimi učnim jezikom, poletja pa z družino preživlja kot oskrbnik kočje. Ko je bil še mladenič, je Italijane strašil južno-tirolski terorizem, zato so bile vse kočje zaprte za planince in namenjene posadkam italijanske vojske, ki so nadzorovale pomembnejše gorske prelaze v dolini, da bi kdo slučajno preko njih ne tihotapil orožja ali eksploziva iz Avstrije. Večkrat pa se je zgodilo, da so kakega pogumnega planinca, ki se je vseeno podal v hribe, zamenjali za terorista in ga začeli obstreljevati. Samemu gospodu Arturju se je namreč pripetilo, da so ga

s helikopterjem odpeljali na zasiljanje v Bocen.

Sneg se je proti popoldnevu začel topiti, v kočji se je nabralo kar precej planincev, ki so prišli na topli obrok. S sopotnikom sva sklenila, da se podava na bližnji ledenik Vedretta di Predoi - Prettaukees. Med kočjo in ledenikom je med drugo svetovno vojno na majhni ravnici

nanj je kar precej zahteven, saj je prvi ledenik Vedretta di Predoi precej enostavno prečkati in se izogniti vsem razpokam, težave pa se začnejo na drugem ledeniku Vedretta di Lana - Lahnerkees, ki se začne strmo vzpenjati. Zaradi nadmorske višine 3000 metrov in posledično redkejšega zraka postane vzpon po strmih pobočju precej zah-

Skupinica planincev na vrhu Vetta d'Italia - Klockerkarkopf

zasilno pristal zavezniški bombnik, na mestu zasilnega pristanka pa so še danes vidne razbitine letalskega motorja. Naslednji dan sva se s sopotnikom naposled odločila, da poskusiva vzpon na 3498 metrov visoki Picco dei Tre Signori - Dreierherrenspitz. Vrh je to ime prevzel, ker je dolgo časa igral vlogo mejnika med tirolskimi grofi, salzburško nadškofijo in goriško grofijo. Vzpon

teven in utrudljiv. Na ledeniku Vedretta di Lana sva prišla nekje do nadmorske višine 3150-3200 metrov, ko sva se morala naposled vrniti, saj je pred nama zazijala prečna razpoka, široka kak poldrugi meter in ki ji ni bilo videti dna. Na nekaterih mestih jo je svež sneg tudi prekril, tako da ni bilo varno njeno prečkanje.

/ dalje
Primož Sturman

S 1. strani

Ob 30-letnici...

Poleg tega Sporazum vsebuje medsebojno obvezo o ohranitvi ravnih manjšinske zaščite in njene nadgradnje, prilogo o gospodarskem sodelovanju, vključno o ustanovitvi "industrijske cone na Krasu" med Opčinami in Sežano, ter obvezo o sklenitvi sporazuma o višini odškodnine za jugoslovanskih oblasteh zaseženo

premoženje italijanskih državljanov na območju bivše cone B, ki je sicer nikjer ne tako imenuje, ampak to območje opiše na osnovi razmejitev po Pariški mirovni pogodbi. Napovedani sporazum je bil res sklenjen leta 1983 v Rimu in predvideva izplačilo znanih 110 milijonov dolarjev s strani Jugoslavije. Kot znano, je sklenitev Osimskega sporazuma sprožila zlasti v Trstu pravi politični potres, a to je že druga zgodba.

Katoliška akcija K izvirom

Ob 40-letnici Slovenskega delovnega odbora Katoliške akcije na Koroškem je Katoliška akcija krške škofije v soboto, 5. novembra, priredila v št. Jakobu v Rožu študijski dan z naslovom K izvirom. Medtem ko je bil popoldanski, sklepni del srečanja, ki sta ga vodila predsednik KA mag. Hanzi Filipič in Pavel Zablatnik, posvečen razmišljanju o sedanjem položaju in prihodnjih nalogah te organizirane oblike apostolata slovenskih laikov na Koroškem, je bil dopoldanski del posvečen zgodovinskimi izvirom, torej spoznavanju preteklosti KA, a tudi molitvi in zahvalnim besedam na grobu pobudnika Delovnega odbora dr. Vinka Zwittera. O Katoliški akciji v Sloveniji v letih 1928-45 je predaval vodja nadškofijskega arhiva v

Ljubljani dr. France M. Dolinar, pod naslovom Kaj je s Katoliško akcijo med Slovenci v Italiji? je nastopil tržaški javni delavec Ivo Jevnikar, Katoliško akcijo med Slovenci v Argentini je orisal v argentinski skupnosti zrasli javni delavec Gregor Batagelj iz Ljubljane, o značilnostih Katoliške akcije v Avstriji in na Koroškem ter o nastanku Slovenskega katoliškega delovnega odbora pred 40 leti pa je spregovoril dolgoletni osrednji tajnik Katoliške akcije Janko Merkač iz Celovca. V referatu o KA med Slovenci v Italiji, ki je dokaj nepoznana tema, je Jevnikar najprej segel v čas med obema svetovnjima vojnama, nato pa je orisal poskuse osnovanja KA v Gorici ter kaki dve desetletji trajajoče napore za vzgojno in apostolsko delo v duhu KA med Slovenci na Tržaškem.

Andrej Černic

Okrogla miza o zakonu za Slovence izven meja Republike Slovenije na Radiu Trst A

Različna mnenja o predlogu zakona, ki gre v Državni zbor v obravnavo

V oddaji Obzornik – Narodnostni trenutek Slovencev v Italiji so v nedeljo, 30. oktobra, na Radiu Trst A govorili o predlogu zakona o odnosih RS do Slovencev zunaj njenih meja. Radijsko oddajo je uredila Ines Škabar Bitežnik, vodila pa jo je Ivo Jevnikar, udeležili pa so se državni sekretar RS Franc Pukšič, ki je vodja Urada za

a je tudi podal kratko zgodovino zakona, ki ga Slovenci zunaj meja RS čakajo že petnajst let, saj doslej "še ni bilo prave politične volje, da bi bil zakon sprejet". Franc Pukšič je povedal, da je sam pred meseci odstopil s položaja državnega sekretarja RS in kot vodja Urada predvsem zato, da bi dosegel večjo povezanost med Uradom in politiko, kajti, tako Pukšič, "med Uradom in vlado ni prave povezave, tudi danes ne, kot je ni bilo doslej, in zato sem odstopil, ker bi rad sam doprinesel, da se ta potrebna vez spet vzpostavi. Tega Urada ne bi smel voditi državni sekretar, ki ni

čal, da bi moral Urad za Slovence po svetu in v zamejstvu voditi minister brez listnice, kot so javno izrazili tudi nejevoljo nad črtanjem davčnih olajšav za vsa tista slovenska podjetja, ki bi pomagala slovenskim podjetjem v zamejstvu in po svetu pri gospodarski rasti. Pukšič je tudi izrazil prepričanje, da "imajo Slovenci, ki živijo zunaj meja RS, pravico imeti zastopnika v izvršni veji oblasti". Rudi Pavšič je demantiral, da bi kdajkoli izjavil, da bi bilo bolje, če tega zakona sploh ne bi imeli, odločno pa je dejal, da je zakonski osnutek izjemno pomembnejši in bi ga zato morali

kje se bodo manjšine in slovenski sogovorniki sestajali. Povedal je tudi, da je Pukšič že 13. državni sekretar in vodja Urada za Slovence po svetu in v zamejstvu po vrsti v dvanajstih letih, kar jedovolj zgovorno. Po njegovem bi morale biti v manjšini krovne organizacije sogovornice ministra brez listnice, ki bi bil član vlade.

mo krovne organizacije sogovornik Urada in vlade RS, kot je tudi dejal, da si stranka Slovenska skupnost prizadeva, da bi po svojih močeh čimbolje obveščala slovenske poslance v DZ RS o tej problematiki. "Zakonski osnutek je treba čimbolje izboljšati, mi bomo posegli pri poslanskih skupinah slovenskih strank, ki so v DZ RS in tudi pri predsedniku vlade RS, saj moramo doseči, da bi bil Urad za Slovence po svetu in v zamejstvu operativen," je še povedal Terpin, ki je omenil tudi nedavno goriško srečanje stranke s poslansko skupino Nove Slovenije, obenem pa je tudi napovedal podobna srečanja z ostalimi slovenskimi koalicijskimi in opozicijskimi strankami. Tajnik Narodnega sveta koroških Slovencev (NSKS) Marjan Pipp, ki je tudi sam aktivno sodeloval pri pripravi predloga zakona je dejal, da je dobro, da je zakon v obravnavi, pa čepav, tako Pipp,"

smo kritični do sedanjega, okleščenega predloga, ki je preveč ohlapen in bi ga lahko brali samo kot dobro namero RS do Slovencev zunaj njenih meja, skorajda nič več." Državni sekretar Franc Pukšič je v nadaljevanju pogovora dejal, da bi morala RS imeti ministra brez listnice, ki bi bil zadolžen za Slovence zunaj meja RS, a je, tako Pukšič, "žal politične volje premalo, da bi do tega prišlo", pa čeprav je sam prepričan, da bodo poslanci imeli dovolj politične modrosti, da bodo z amandmaji izboljšali sedanji predlog zakona. Rudi Pavšič je na to Pukšičevo ugotovitev dodal svojo skepso, izrazil je tudi bojazen, da bi se slovenski parlament razdelil glede tega vprašanja, kar bi bilo slabo. Med vsemi udeleženci okrogle mize pa je prevladovalo mnenje, da je potrebno zakonski predlog korenito izboljšati.

Foto AČ

Foto JMP

Foto DPD

odnose s Slovenci v zamejstvu in po svetu, Rudi Pavšič, predsednik SLOMAK-a in predsednik krovne organizacije SKGZ, Damijan Terpin, deželni tajnik stranke SSK, Marjan Pipp, tajnik NSKS. Jevnikar je za iztočnico uro trajajočega razgovora, v katerem so sicer med prisotnimi prišla na dan razhajanja, a tudi skupni interes, da bi Slovenci v svetu in zamejstvu končno le dočakali zakon, ki bi pravno uredil njihov položaj, prebral nekaj členov predloga zakona, ki naj bi v DZ RS šel v obravnavo šele prihodnjo pomlad,

njujno izboljšati. "Na tem mestu bi rad najprej odločno pozdravil gesto sedanje vlade, ki se je po petnajstih letih čakanja le odločila in uvrstila ta zakon v parlamentarno obravnavo, a bi morali sedanje besedilo zakonskega predloga obogatiti tako, da bi se večina Slovencev, ki živimo zunaj meja RS, strinjala s tem predlogom," je dejal Pavšič, ki je navedel tri pomanjkljivosti: po njegovem bi bilo pomembno v zakonu določiti, kdo bo skrbel za manjšine in Slovence po svetu, kdo bo sogovornik manjšin in

Deželni tajnik stranke Slovenska skupnost Damijan Terpin je povedal, da so tudi sami s Koroško enotno listo sodelovali pri pripravi osnutka zakona, a bi bilo po njegovem mnenju "idealno, če bi imeli Slovenci, ki živimo izven meja RS, svojega predstavnika v DZ RS". "To je seveda stvar politične volje, saj je po zakonodaji v RS potrebna dvotretjinska večina, da se volilno zakonodajno spremeni," je dejal Terpin, ki se tudi ni strinjal s predsednikom SLOMAK Pavšičem, da morajo biti sa-

mo krovne organizacije sogovornik Urada in vlade RS, kot je tudi dejal, da si stranka Slovenska skupnost prizadeva, da bi po svojih močeh čimbolje obveščala slovenske poslance v DZ RS o tej problematiki. "Zakonski osnutek je treba čimbolje izboljšati, mi bomo posegli pri poslanskih skupinah slovenskih strank, ki so v DZ RS in tudi pri predsedniku vlade RS, saj moramo doseči, da bi bil Urad za Slovence po svetu in v zamejstvu operativen," je še povedal Terpin, ki je omenil tudi nedavno goriško srečanje stranke s poslansko skupino Nove Slovenije, obenem pa je tudi napovedal podobna srečanja z ostalimi slovenskimi koalicijskimi in opozicijskimi strankami. Tajnik Narodnega sveta koroških Slovencev (NSKS) Marjan Pipp, ki je tudi sam aktivno sodeloval pri pripravi predloga zakona je dejal, da je dobro, da je zakon v obravnavi, pa čepav, tako Pipp,"

JUP

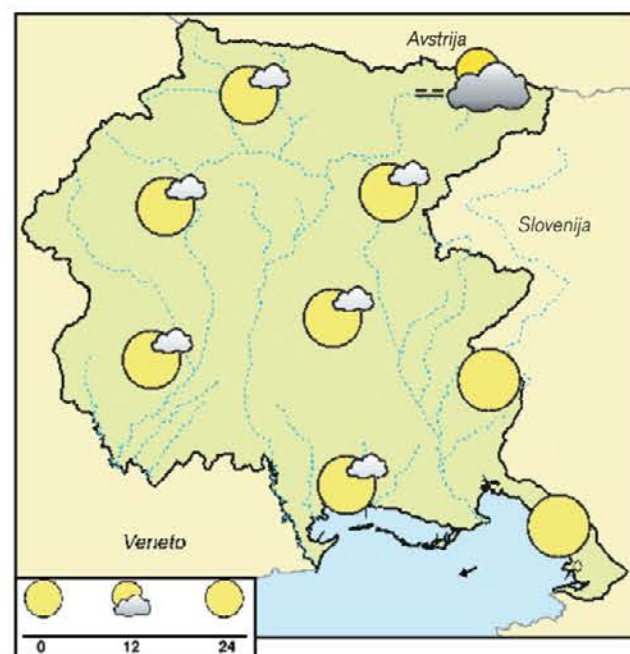
Vremenska napoved ARPA-OSMER za Furlanijo - Julijsko krajino

SPLOŠNA SLIKA:

Višinski greben in prizemno anticiklonsko območje nad večjim delom Evrope nam zagotavljata večinoma lepo vreme. Nad naše kraje dotekajo razmeroma suhi severovzhodni tokovi.

ČETRTEK, 10. novembra 2005:

Prevladovalo bo jasno ali delno oblačno vreme zaradi morebitne visoke koprenaste oblačnosti. Na Trbiškem bo predvsem zjutraj in

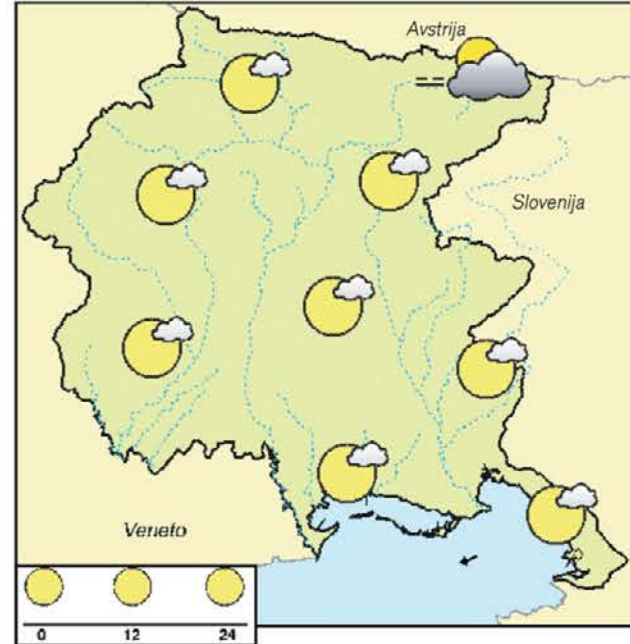

	Nižina	Obala
Najnižja temperatura (°C)	5/8	10/13
Najvišja temperatura (°C)	16/19	16/19
Srednja temperatura na 1.000 m (°C)	8	
Srednja temperatura na 2.000 m (°C)	2	

zvečer možna megla ali nizka oblačnost. Zvečer bo na obali lahko zapihala zmerna burja.

PETEK, 11. novembra 2005:

Prevladovalo bo zmerno oblačno vreme. Na Trbiškem bo predvsem zju-

	Nižina	Obala
Najnižja temperatura (°C)	5/8	10/13
Najvišja temperatura (°C)	15/18	15/18
Srednja temperatura na 1.000 m (°C)	7	
Srednja temperatura na 2.000 m (°C)	1	

traj in zvečer možna megla ali nizka oblačnost. Na obali bo pihala zmerna burja.

OBETI:

Zmerno oblačno bo ali spremenljivo.

Deželna meteorološka opazovalnica F - Jk

www.meteo.fvg.it, slovensko@osmer.fvg.it, tel. 0432 934111

Gonars, 1. novembra 2005

Podpredsednik DZ RS Vasja Klavora se je poklonil žrtvam v Gonarsu

Podpredsednik DZ RS Vasja Klavora je v spremstvu generalnega konzula RS v Trstu Jožeta Šušmelja in konzula Zorka Pelikana danes v Gonarsu položil venec ob spomeniku in kostnici v Gonarsu, kjer je bilo med leti 1941 in 1943 koncentracijsko taborišče, v katerem je umrlo več kot štiristo Slovencev in Hrvatov. Poleg slovenske delegacije so se mrtvim in žrtvam v Gonarsu poklonile tudi delegacije slovenskih krovnih organizacij iz Italije, hrvaška delegacija in borbevske organizacije, v imenu deželne uprave Furlanije - Julijske krajine pa je spregovoril predsednik deželnega sveta FJK Alessandro Tesini.

ležja, in povedal tudi, da je "italijanska fašistična vojaška oblast na zasedenem ozemlju Slovenije zagrešila številna vojna kriminalna dejanja, za katera pozneje nihče od tedanjih visokih povelj-

valcev, požige, koncentracijska taborišča, organiziran odpor proti fašizmu in nacizmu in tudi posledična nerazumna in nerazsodna maščevalna dejanja prizade-

vti. Župan je tudi napovedal skrajšani izid dokumentarca o Gonarsu s pričevanji slovenskih in hrvaških internirancev ter posebne spletne strani v več jezikih, tudi slovenskem. Predsednik deželnega sveta FJK Alessandro Tesini je ob kostnici v Gonarsu dejal, da moramo tudi danes "prevzeti odgovornost za dejanja, a istočasno gledati naprej in pri tem ne pozabiti, kaj se je

preteklosti zgodilo." Tesini je še dejal, da "mora Italija prevzeti vse odgovornosti za zločine, kajti le zgodovinska resnica lahko postane steber civilne zavesti, s katero bomo tu ob meji gradili skupno blaginjo v spoštljivem odnosu drug do drugega in v miru."

Po komemoraciji v Gonarsu, na kateri so bili prisotni tudi Hrvatje s svojo delegacijo, je podpredsednik DZ Klavora s spremstvom odšel v Gorico, kjer se je s priložnostnim nagovorom in s polaganjem venca ob spomeniku partizanom poklonil spominu vseh mrtvih.

"Minilo je že več kot 63 let, odkar je tu blizu stalo koncentracijsko taborišče Gonars, namenjeno internaciji civilnih prebivalcev iz krajev, ki jih je tedaj zasedla fašistična Italija. Od meseca marca do razpada fašistične Italije septembra 1943 je bilo v tem taborišču zaprtih okrog 5000 moških in žensk, mlajših in starejših ljudi ter staršev z otroki, "je zacel svoj govor podpredsednik DZ Klavora, ki se je tudi spomnil, da je v taborišču v Gonarsu umrlo najmanj 420 oseb. Povedal je tudi, da slovenski in italijanski zgodovinarji "še niso ugotovili točnega števila vseh zaprtih, tudi ne vseh umrlih, ki so bili zaprti v številnih koncentracijskih taboriščih tedanje fašistične Italije. V nadaljevanju svojega govora se je Klavora spomnil tega, kako dolgo po drugi svetovni vojni ni bilo v Gonarsu nobenega obe-

nikov ni bil poklican na odgovornost, ne za dogajanja v taborišču na otoku Rabu ne za dogajanja v Gonarsu." Klavora je nato povedal, da so tako slovenski kot italijanski zgodovinarji z raziskavami te dogodke obeležili "s pravo podobo tedanjega vojnega obdobja, ki se ne bi smelo nikdar več ponoviti." "Sosednja prijateljska naroda sta spoznala pravo obličje fašizma in nacizma, ki je prizadel oba. Prepričan pa sem, da bomo skupaj znali ovrednotiti vse, kar vojna prinaša, krutost in nasilje okupacije, streljanje nedolžnih prebi-

ril, da danes oba naroda živita v prijateljskem in spoštljivem odnosu, saj ju "združuje demokratična misel, spoštovanje blaginje in miru ter naša skupna prihodnost." Ob koncu svojega nagovora se je Klavora tudi zahvalil furlanskim prebivalcem, ki so taboriščnikom pomagali s človeško toplino, in občinski upravi Gonarsa, ki z gledno skrbi za spominsko obeležje in kostnico v Gonarsu. Ivan Cignola, župan Gonarsa, je v svojem nagovoru poudaril predvsem namen občinske uprave, da med italijanskim prebivalstvom širi poznavanje o taborišču

in preteklosti zgodilo." Tesini je še dejal, da "mora Italija prevzeti vse odgovornosti za zločine, kajti le zgodovinska resnica lahko postane steber civilne zavesti, s katero bomo tu ob meji gradili skupno blaginjo v spoštljivem odnosu drug do drugega in v miru."

Preteklosti zgodilo." Tesini je še dejal, da "mora Italija prevzeti vse odgovornosti za zločine, kajti le zgodovinska resnica lahko postane steber civilne zavesti, s katero bomo tu ob meji gradili skupno blaginjo v spoštljivem odnosu drug do drugega in v miru."

Po komemoraciji v Gonarsu, na kateri so bili prisotni tudi Hrvatje s svojo delegacijo, je podpredsednik DZ Klavora s spremstvom odšel v Gorico, kjer se je s priložnostnim nagovorom in s polaganjem venca ob spomeniku partizanom poklonil spominu vseh mrtvih.

Jurij Paljak